ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ

ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಸಾಮಗ್ರಿ

ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆ – ಸಂಸ್ಕೃತ

9ನೆಯ ತರಗತಿ

ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ

ಬನಶಂಕರಿ 3ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560085.

ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ನಗರ- 560098

ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ	
ಶ್ರೀಮತಿ ರಶ್ಮಿ ಮಹೇಶ್ V, **ಭಾ.ಆ.ಸೇ** ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ	
ಡಾ. ತ್ರಿಲೋಕ್ ಚಂದ್ರ K V, **ಭಾ.ಆ.ಸೇ** ಆಯುಕ್ತರು, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.	ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ H N, ನಿರ್ದೇಶಕರು, DSERT, ಬೆಂಗಳೂರು.
ಡಯಟ್ ಸಹಕಾರ	
ಶ್ರೀ ಶಿವಪ್ಪ, ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು ಮತ್ತು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು, (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560098	ಶ್ರೀ ಕೆ. ರಾಘವ ಹೊಳ್ಳ, ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560098
ಸಂಯೋಜನೆ	
ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಧಾ P ಹಿರಿಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು, DSERT, ಬೆಂಗಳೂರು	

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಹಾಗೂ ಪರಿಶೀಲನೆ
ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವರು ಭಟ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಷಯ ಪರಿವೀಕ್ಷಕರು, ಆಯುಕ್ತರ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು-01

ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಸಾಮಗ್ರಿ ರಚನಾ ತಂಡ	
ಡಾ || ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾವ್, ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಪಡುಬಿದ್ರಿ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ	ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಭಟ್, ಬಾಲಕಿಯರ ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು, (ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ವಿಭಾಗ) ಉಡುಪಿ -576101
ಶ್ರೀ ಶಂಭು ಭಟ್ಟ, ವಿವೇಕ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು, ಕೋಟ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ 576225	ಶ್ರೀ ರಜತ ಭಟ್ಟ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಆಂಗ್ಲ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆ, ಯಡಾಡಿ-ಮತ್ಯಾಡಿ, ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲೂಕು, ಉಡುಪಿ - 576222
ಶ್ರೀ ಪ್ರಭಾಕರ ಭಟ್, ಎಸ್. ವಿ. ಹೆಚ್. ಪದವಿಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು, ಇನ್ನಂಜೆ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ -576122	ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿ ಉಡುಪ, ವಿವೇಕ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಕೋಟ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ – 576225
ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಚೇತಾ ಭಟ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸ್ಕೂಲ್ , ಕೋಟೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ	ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾರದಾ ಮಯ್ಯರ್ ಸರ್ಕಾರಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜು (ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ವಿಭಾಗ) ಕುಂದಾಪುರ 576201

अनुक्रमणिका

7.	पत्रलेखनम्	संस्कृतभाषया पत्रव्यवहारः, पत्रलेखनभेदः, पत्रस्य प्रारूपज्ञानम् । स्वजीवने परिसरे च सम्भावितानुभवान् स्वलेखनमुखेन प्रकटयन्ति । श्रुतं / लिखितं / विचारान् स्वशैल्या लिखितरूपेण प्रकटयन्ति ।	31 132	84 195
8.	परोपकारः पुण्याय	कथासहित्यस्य ज्ञानम्, द्वारिंशत् पुत्तलिका ग्रन्थस्य परिचयः, प्रस्तुतकथायांविक्रमादित्यस्य त्यागम् इत्यादि अवगच्छन्ति ।	32	89
9.	सन्धिः	व्यञ्जनसन्धीनां परिचयः, सन्धिकरणं सन्धिविभजनं च अवगच्छन्ति ।	40	94
10.	अलङ्कारः	काव्ये अलङ्कारस्य उपयोगः, अलङ्कारभेदौ, अनुप्रासः, यमकः, उपमा, रूपकम् चेति अलङ्काराणां परिचयः ।	48 142	100 207
11.	विस्मृतभेदाः सन्तः	अधुनिकसंस्कृतगीतस्य परिचयः, गानम्, परेषां सहकारः इत्यादि अवगच्छन्ति ।	50	103
12.	प्रबन्धाः	प्रबन्धलेखनकौशलस्य वर्धनम्, वाक्यरचना कौशलवर्धनम्, स्वातन्त्र्योत्सवः, दूरदर्शनम्, गणराज्योत्सवः,	54 161	105 220

		जनसङ्ख्यास्फोटः चेति विषयेषु स्वतन्त्रतया प्रबन्धरचनासामर्थ्यम् ।		
13.	मूर्तिपूजारहस्यम्	नवीननाटकपरिचयः, सम्भाषणसामर्थ्यवर्धनम्, आस्तिक्यबुद्धेः वर्धनम् च ।	55	108
14.	प्रयोगाः	प्रयोगभेदाः, त्रिविधप्रयोगाणां परिचयः, प्रयोगपरिवर्तनं च ।	62	114
15.	अनुवादाः	अनुवादकौशलं प्राप्य संस्कृतसरलवाक्यानि स्वभाषया अनुवदन्ति । संस्कृतात् मातृभाषया च अनुवदन्ति ।	66 162	116 222
16.	गतानुगतिको लोकः (पूरकपाठः)	कथासाहित्ये रुच्युत्पादनम् । भाषाध्ययने आसक्त्युत्पादनं च ।	70	119
भागः –2				
17.	दीपावलिः	संस्कृतेन सम्भाषणद्वारा भारतीय– उत्सवानां परिचयः, तत्र दीपावलेः महत्वम्, आचरणविधानं च अवगच्छन्ति ।	120	182
18.	समासः	समासज्ञानं प्राप्य पठने लेखने भाषणे च पदविभाग– संयोगज्ञानकीशलं प्राप्नुवन्ति ।	124	187
19.	मार्गस्थो नावसीदति	संस्कृतसाहित्यसुभाषितादिज्ञानं प्राप्य व्यक्तित्वविकसनं प्राप्नुवन्ति । पदच्छेदपूर्वक अन्वयज्ञानं प्राप्य तात्पर्य	128	190

		लिखन्ति ।		
20.	सिद्धिक्षेत्रम्	पुण्यक्षेत्राणां विषये ज्ञानम् । आदिचुञ्चनगिरेः समग्रपरिचयप्राप्तिः । क्षेत्रदर्शने आसक्त्युत्पादनम् ।	133	200
21.	कारकाणि विशेषव्याकरणां शाश्व्	वाक्ये कारकाणां स्थानम्, विभक्तीनां प्रयोगकौशलवर्धनम्, भाषाभिव्यक्तिः च ।	139	204
22.	आत्मविडम्बनम्	प्राचीनकाव्यस्य ज्ञानम् । कुमारसम्भवस्य श्लोकानां पदच्छेदः अन्वयः अन्वयार्थः तात्पर्यम् इति सोपानैः श्लोकार्थावगमनम् ।	145	210
23.	सौभद्रो ग्रहणं गतः	प्राचीननाटकशैल्याः परिचयः, महाभारतकथा परिचयः, सम्भाषणम्।	156	217
24.	वेदगणितज्ञः	विशिष्ट् साधकस्य परिचयः, सन्न्यासिजीवनम्, जीवनगाथायाः ज्ञानम्।	166	225
25.	वृद्धायाः देशप्रेम	पूरकपाठरूपेण पाठमिमं पठित्वा कथासाहित्ये आसक्त्युत्पादम् ।	173	228
26.	धर्मो रक्षति रक्षितः	श्लोकानां पठनम्, तात्पर्यं च ज्ञात्वा आदर्शमयजीवनं ज्ञास्यन्ति ।	174	230

पाठाधारितमौल्याङ्कनम्

प्रथमः भागः

प्रथमः पाठः – शरणं प्रपद्ये।

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	13	45	–	–	58
अङ्काः	33	52	–	–	85

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	30	30
2	अतिलघूत्तरम्	19	19
3	लघूत्तरम्	01	02
4	दीर्घोत्तरम्	08	34

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	13	33
साधारणः	29	35
कठिनः	16	17
आहत्य	58	85

प्रश्नाः–

I. सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम् साधारणः च)

1. पुत्रः – इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति ।

A) सूतः B) सुतः C) त्राता D) कुत्र

2. प्रार्थये – अत्र एष: लकार: अस्ति।

A) लट् B) लृट् C) लिट् D) लङ्

3. नमः – इति अव्ययस्य योगे एषा विभक्तिः भवति ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) चतुर्थी

4. पत्रस्य – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) चतुर्थी B)पञ्चमी C) षष्ठी D) सप्तमी

5. विद्याम् – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) चतुर्थी

6. बुद्धिम् – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) चतुर्थी

7. त्वाम् – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) द्वितीया B) तृतीया C) चतुर्थी D) पञ्चमी

8. अर्हते– अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) चतुर्थी

9. मनसा – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) चतुर्थी

10. सिद्धानाम्– अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) चतुर्थी B) पञ्चमी C) षष्ठी D) सप्तमी

11. वन्दे – अत्र एष: पुरुषः अस्ति।

A) प्रथम B) मध्यम C) उत्तम D) अन्य

12. विघ्नः – इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति ।

A) अन्तरायः B) गणेशः C) घनः D) नभः

13. इन्दुः– इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति ।

A) इन्द्रः B) चन्द्रः C) दीनः D) सूर्यः

14. नभः – इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति ।

A) अन्तरिक्षम् B) मेघः C) जलम् D) भूमिः

15. अरविन्दम् – इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति ।

A) अशोकम् B) रविः C) इन्दुः D) कमलम्

16. शीघ्रम् – इति पदस्य विरुद्धार्थकं पदम् एतत् भवति ।

A) मन्दम् B) घ्राणेन्द्रियः C) सत्वरम् D) शशः

17. धीरः – इति पदस्य विरुद्धार्थकं पदम् एतत् भवति ।

A) अधीरः B) अरिः C) शूरः D) वीरः

18. निन्दा – इति पदस्य विरुद्धार्थकं पदम् एतत् भवति ।

A) अनिन्दा B) स्तुतिः C) प्रशंसा D) निद्रा

19. तस्मै– अस्य अन्यलिङ्गरूपम् एतत् भवति ।

A) तस्य B) तस्याः C) तस्यै D) तस्मिन्

20. देवः– अस्य अन्यलिङ्गरूपम् एतत् भवति ।

A) दैवम् B) देवता C) देवा D) देवी

21. बालः – अस्य अन्यलिङ्गरूपम् एतत् भवति ।

A) बाला B) बालिका C) कालिका D) बालकः

22. गणाधिपः, विघ्नेश्वरः, महेशः, गणेशः – अत्र समूहेतरपदम् इदं भवति ।

A) गणाधिपः B) विघ्नेश्वरः C) महेशः D) गणेशः

23. नमस्ते, प्रपद्ये, प्रार्थये, स्मरामि – अत्र समूहेतरपदम् इदं भवति ।

A) नमस्ते B) प्रपद्ये C) प्रार्थये D) स्मरामि

24. नमः, रामः, बालः, पुत्रः– अत्र समूहेतरपदम् इदं भवति ।

A) नमः B) रामः C) बालः D) पुत्रः

25. शीघ्रवरप्रदाय नमो नमः – अत्र रेखाङ्कितपदस्य समुचितं प्रश्नवाचकपदम् इदं भवति।

A) कया B) कस्मै C) कस्यै D) कस्य

26. मुकुन्दं मनसा स्मरामि – अत्र रेखाङ्कितपदस्य समुचितं प्रश्नवाचकपदम् इदं भवति।

A) कम् B) कथम् C) केन D) कस्य

II. चतुर्थपदं लिखत। (धारणम् कठिनः च)

27. काश्मीरपुरवासिनी – शारदा :: सर्वगणाधिपः – _______ ।

28. करः – हस्तः :: मुखम् – _______ ।

29. बालम् – द्वितीयाविभक्तिः :: वटस्य – _______ ।

30. अहम् – अस्मद् शब्दः :: त्वाम् – _______ ।

III. एकवाक्येन उत्तरं लिखत (स्मरणम् सुलभः च)

31. शर्वसुतः कः?

32. काश्मीरपुरवासिनी का?

33. मुकुन्दः कुत्र शयनं करोति?

34. अर्हन् कः?

35. विघ्ननिवारकः कः?

36. शीघ्रवरप्रदः कः?

37. सर्वगणाधिपः कः?

38. बालमुकुन्दः पदारविन्दं कुत्र विनिवेशयति?

IV. लघूत्तरं लिखत । (धारणं कठिनः च)

39. मुकुन्दः कथं शयनं करोति?

V. सन्धिं विभज्य नाम लिखत। (धारणं कठिनः च)

40. गणाधिपाय = --------+ ------- = ---------।

41. करारविन्देन = --------+ ------- = ---------।

42. पदारविन्दम् = --------+ ------- = ---------।

43. मुखारविन्दे = --------+ ------- = ---------।

44. नमस्ते = --------+ ------- = ---------।

VI. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत । (धारणं कठिनः च)

45. शर्वसुतः = ------------- = ---------।

46. विघ्ननिवारकः = ------------- = ---------।

47. काश्मीरपुरम् = ------------ = --------।

48. मुखारविन्दम् = ------------ = --------।

49. पदारविन्दम् = ------------ = --------।

50. करारविन्दम् = ------------ = --------।

VII. पद्यपाठस्य नाम लिखित्वा पद्यस्य तात्पर्यं संस्कृतभाषया कन्नडभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखत ।(धारणं, साधारणः च)

51. नमो नमः शर्वसुताय तस्मै

नमो नमो विघ्ननिवारकाय ।

नमो नमः शीघ्रवरप्रदाय

नमो नमः सर्वगणाधिपाय ।।

52. नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि ।

त्वामहं प्रार्थये नित्यम् विद्यां बुद्धिं च देहि मे ।।

53. करारविन्देन पदारविन्दं

मुखारविन्दे विनिवेशयन्तम् ।

वटस्य पत्रस्य पुटे शयानं

बालं मुकुन्दं मनसा स्मरामि ।।

VIII. पद्यं पूरयत । (स्मरणम् सुलभः च)

54. नमो नमः शर्वसुताय--------- सर्वगणाधिपाय ।।

55. नमस्ते शारदे ---------- बुद्धिं च देहि मे ।।

56. करारविन्देन ---------- मनसा स्मरामि ।।

57. नमस्तस्मै भगवते ---------- सङ्घं शरणं गच्छामि ।।

58. नमो अर्हन्तानाम् ---------- लोके सर्वसाधूनाम् ।।

****

द्वितीयः पाठः – सुबन्तम्

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	20	12	0	0	32
अङ्काः	20	12	0	0	32

2. **प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्**

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	**9**	**9**
2	अतिलघूत्तरम्	**23**	**23**
3	लघूत्तरम्	**0**	**0**
4	दीर्घोत्तरम्	**-**	**-**
आहत्य		**32**	**32**

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	12	12
साधारणः	17	17

कठिणः	3	3
आहत्य	32	32

प्रश्नाः–

I. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत ।** (स्मरणम्, सुलभः)

1. सुबन्तम् नाम किम्?
2. सुबन्तस्य मूलरूपं किम्?
3. प्रतिपदिकेभ्यः विधीयमानाः प्रत्ययाः के?
4. सुप् प्रत्ययाः कति भवन्ति?

II. **लिङ्गविभक्तिवचनानि लिखत ।** (स्मरणम्, सुलभः)

5. पतिभिः
6. पितरि
7. जनन्याम्
8. मधुना

III. **बहुवचनरूपाणि लिखत ।**(स्मरणम्, सुलभः)

9. राजा
10. भवती
11. विद्वान्
12. गुणी

IV. **एकवचनरूपाणि लिखत।**(धारणम्, साधारणः)

13. राजसु
14. पतिषु
15. भातीभिः
16. गुणिनाम्

V. चतुर्थपदं लिखत (धारणम्, साधारणः)

17. भवान्~भवन्तः :: भवता ~ ....
18. गुणिन् ~ गुणी :: योगिन् ~ ....
19. भवता ~ भवत्या :: भवद्भिः ~ ....
20. पिता ~ पितरि :: माता ~ ....

VI. अन्यलिङ्गपदानि लिखत । (स्मरणम्, सुलभः)

21. जननी
22. पतिः
23. पित्रा
24. भवती
25. राजा
26. विद्वान्
27. एतेषु
28. सर्वासु

VII. **सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम्, साधारणः)

29. जननी इत्यस्य बहुवचनरूपम् एतत् ।

A) जनन्यः B) जनन्यां C) जननीभिः D) जनन्यै

30. पति शब्दस्य सप्तमीविभ्क्त्याः बहुवचनरूपम् एतत् ।

A) पत्याम् B) पत्यौ C) पतिषु D) पतयः

31. मरुता इत्यत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) तृतीया B) प्रथमा C) सप्तमी D) चतुर्थी

32. राजन् शब्दस्य प्रथमाविभक्त्याः द्विवचनरूपम् एतत्।

A) राजानौ B) राज्ञः C) राजाः D) राजषु

****

तृतीयः पाठः – सिद्धारूढभारती

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	18	19	2	–	39
अङ्काः	18	19	8	–	45

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	10	10
2	अतिलघूत्तरम्	27	27
3	लघूत्तरम्	2	8
4	दीर्घोत्तरम्	-	-
आहत्य		39	45

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	23	29
साधारणः	13	13
कठिणः	3	3
आहत्य	39	45

प्रश्नाः–

I. एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (स्मरणम्, सुलभः)

1. सिद्धारूढस्य गुरुः कः ?
2. सिद्धप्पस्य पितुः नाम किम् ?
3. ज्ञाने केषाम् अधिकारः अस्ति ?
4. "कैवल्यपद्धतिः " कस्य ग्रन्थः ?
5. चलकापुरम् इति लघुग्राम: कस्मिन् मण्डले अस्ति ?
6. सिद्धप्पस्य जन्म कदा अभवत्?
7. सिद्धप्पस्य माता का?
8. सिद्धप्पः कस्मिन् वयसि गृहं त्यक्तवान्?
9. सिद्धारूढस्य शिष्योत्तमाः के?
10. कर्मयोगरहस्यम् इति ग्रन्थस्य लेखकः कः?

II. रिक्तस्थानं पूरयत । (धारणम्, साधारणः)

11. नवदशशतके भारतदेशे अनेके .... आसन् ।
12. बीदर् मण्डले चलकापुरम् इति ....अस्ति ।
13. अयं बाल्ये एव .... लीला: अदर्शयत्।

14. शालायां प्रथमे दिने .... अर्थम् अबोधयत्।

15. सिद्धारूढभारती ....अखण्डं भारतं पद्भ्यां सञ्चरितवान् ।

16. दीनदलिताः राजमहाराजाः सर्वे जना: सिद्धारूढस्य ....अभवन् ।

17. अनेके साधवः साधकाः सन्यासिनश्च सिद्धारूढस्य ....वसन्ति स्म ।

18. शिवरात्रौ महारथोत्सवः, रामनवम्यां जन्मोत्सव:, कार्तिकमासे .... च आचर्यते ।

19. उच्च नीचः इति .... नास्ति।

20. हुब्बल्लिनगरे सिद्धारूढमठ:............. सहस्राधिकान् भक्तान् आकर्षयति ।

III. इतरवचनद्वयं लिखत ।(धारणम्, साधारणः)

21. .... अनेके

22. वर्षस्य ....

23. सिद्धाय ....

24. .... ग्रन्थान्

IV. समानार्थकपदं लिखत । (स्मरणम्, सुलभः)

25. नगरम् =................

26. सागर: = ...

27. देहः = ...

28. ग्रन्थः= ....

V. विरुद्धार्थकपदं लिखत |(स्मरणम्, सुलभः)

29. ग्राम: × ....

30. एकः × ....

31. आढ्याः × ....

32. उच्चैः × ....

VI. कर्णाटकभाषया, आङ्ग्लभाषया वा उत्तरं लिखत। (अभिव्यक्तिः, सुलभः)

33. स्वातन्त्र्यसङ्ग्रामे सिद्धारूढस्य पात्रं किम् ?

34. सिद्धारूढस्य उपदेशसारः कः ?

VII. सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम्, साधारणः)

35. नवदशशतके अत्र अनेके महापुरुषाः आसन् ।

A) हिमालये B) भारतदेशे C) रष्यादेशे D) अमेरिका्देशे

36. सिद्धारूढभारती एतान् उद्धृतवान् ।

A) दरिद्रान् B) शत्रून् C) पामरान् D) धनिकान्

37. एते सर्वे सिद्धारूढस्य भक्ताः अभवन् ।

A) राजमहाराजाः B) बालकाः C) सैनिकाः D) शत्रवः

38. उच्चः इत्यस्य विरुद्धार्थकपदम् एतत् ।

A) निच्चः B) पुच्छः C) उच्चा D) नीचः

39. एषः महोदयः स्वस्य ग्रन्थस्य विषये सिद्धारूढेन सह चर्चितवान् । ।

A) वल्लभ महोदयः B) शास्त्री महोदयः C) तिलक महोदयः D) गान्धी महोदयः

~~~***~~~

चतुर्थः पाठः – कृदन्ताव्ययानि

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	9	**16**	–	–	**25**
अङ्काः	9	**16**	–	–	**25**
~~~

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	**10**	**10**
2	अतिलघूत्तरम्	**6**	**6**
3	लघूत्तरम्	**9**	**9**
4	दीर्घोत्तरम्	**-**	**-**

3.प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	10	10
साधारणः	6	6
कठिनः	9	9
आहत्य	25	25

प्रश्नाः –

I. **अत्र चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः। तेषु सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।**

(धारणम्. साधारणः)

1. सुबन्त शब्दाः एतावन्तः प्रकारकाः भवन्ति।

   A) द्वौ B) त्रयः C) चत्वारः D) पञ्च

2. अव्ययस्य नामान्तरम् इदम् ।

   A) प्रपातम् B) निपातम् C) आपाततः D) सम्पातम्

3. कृदन्ताव्ययेषु एतानि न अन्तर्भवन्ति ।

   A) क्त्वान्तानि B) तुमुन्नन्तानि C) शत्रन्तानि D) ल्यबन्तानि

4. गोपालः गृहं गत्वा पठति। अत्र कृदन्तपदम् इदम्।

A) पठति B) गोपालः C) गृहं D) गत्वा

5. पीत्वा अत्र विद्यमानः धातुः अयम् –

A) दा B) पा C) या D) स्ना

6. अनुभूय अत्र विद्यमानः प्रत्ययः अयम् –

A) तुमुन् B) सुप् C) क्त्वा D) ल्यप्

7. भू धातोः क्त्वा प्रत्ययान्तरूपम् इदम् –

A) भवितुम् B) भूतम् C) भूत्वा D) प्रभूय

8. अत्र क्त्वा प्रत्ययान्तरूपम् इदम् –

A) अनुभूय B) कर्तुम् C) पठति D) गत्वा

9. रामाय, निधाय, पाठाय, वनाय अत्र ल्यबन्तरूपम् इदम्–

A) वनाय B) रामाय C) निधाय D) वनाय

10. ल्यप् प्रत्ययः अस्य स्थाने विधीयते।

A) धातोः B) क्त्वान्तस्य C) तुमुन्नन्तस्य D) प्रातिपदिकस्य

II. चतुर्थपदं लिखत। (धारणं कठिनः)

11.	गम् + क्त्वा	= गत्वा	:: क्रीड् + क्त्वा	= ....
12.	कृ	~ कर्तुम्	:: नी	~ ....
13.	स्ना	~स्नात्वा	:: गण्	~ ....
14.	पठित्वा	~क्त्वान्ताव्ययम्	:: नेतुम्	~..............
15.	दातुम्	~तुमुन्नन्ताव्ययम्	:: निपीय	~ ....
16.	अनु+भू+ल्यप् =अनुभूय		:: वि+स्मृ+ल्यप्	= ....

III. एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (स्मरणम्, सुलभः)

17. संस्कृतभाषायां शब्दाः कति प्रकारेण विभक्ताः?

18. अव्ययस्य नामान्तरं किम्?

19. कृदन्ताव्ययानि कानि?

20. कृत् प्रत्ययाः नाम किम्?

21. क्त्वा प्रत्ययः धातोः कदा प्रयुज्यते?

22. ल्यप् प्रत्ययः धातोः कदा भवति?

23. धातोः कदा तुमुन् प्रत्ययः विधीयते?

24. सुबन्ताः कति प्रकारकाः सन्ति?

25. गम् धातोः क्त्वा प्रत्यययोगे किं रूपं भवति?

पञ्चमः पाठः – तिङन्तम् उपसर्गाश्च

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	3	45	–	–	48
अङ्काः	3	45	–	–	48

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	**20**	**20**
2	अतिलघूत्तरम्	**18**	**18**
3	लघूत्तरम्	-	-
4	दीर्घोत्तरम्	-	-

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	28	**28**
साधारणः	8	**8**
कठिनः	**12**	**12**
आहत्य	**48**	**48**

प्रश्नाः –

I. **अत्र चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः। तेषु सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम्. साधारणः)

1. भूतकाले अयं लकारः भवति।

A) लट् B) लङ् C) लोट् D) लृट्

2. वर्तमानकाले अयं लकारः भवति ।

A) लङ् B) लिङ् C) लट् D) लुङ्

3. लेट् लकारः अत्र दृश्यते।

A) देवे B) भूते C) वर्तमाने D) वेदे

4. भविष्यत् काले अयं लकारः भवति।

A) लट् B) लङ् C) लृट् D) विधिलिङ्

5. अत्र आत्मनेपदधातुः अयम् –

A) लभते B) भवति C) पठति D) लिखति

6. परस्मै धातोः क्रियापदरूपम् इदम्–

A) कम्पते B) वर्तते C) पठति D) लभते

7. धातवः एतावत्सु गणेषु विभक्ताः –

A) 8 B) 6 C) 10 D) 5

8. एतत् विधिर्लिङ् लकारस्य रूपम् –

A) स्तात् B) पठेत् C) भवतात् D) कुरुतात्

9. आसीत् अत्र अयं लकारः वर्तते –

A) लङ् B) लुङ् C) लृङ् D) लिङ्

10. अस् धातोः लोट् लकारस्य रूपम् इदम् –

A) अस्तु B) करोतु C) पठतु D) भवतु

11. स्यात् अत्र एषः पुरुषः अस्ति।

A) प्रथमः B) मध्यमः C) अधमः D) उत्तमः

12. कृ धातोः लङ् लकारस्य प्रथम पुरुषस्य रूपम् इदम् –

A) अभवत् B) अकरोत् C) कुर्यात् D) वन्दते

13. करिष्यसि अत्र एषः पुरुषः अस्ति ।

A) मध्यमः B) प्रथमः C) अधमः D) उत्तमः

14. वन्दते अत्र अयं लकारः वर्तते।

A) लोट् B) लट् C) लुट् D) लृट्

15. अवन्दत, अस्ति, गच्छतु, करिष्यति एतेषु लङ् लकारस्य रूपम् इदम् –

A) अस्ति B) करिष्यति C) अवन्दत D) गच्छतु

16. प्रहरति अत्र विद्यमानः उपसर्गः अयम्–

A) हर B) प्र C) आङ् D) तिङ्

17. एतावन्तः उपसर्गाः सन्ति।

A) 24 B) 23 C) 22 D) 20

18. अभि, अति, अभितः, अपि अत्र एतत् उपसर्गः न ।

A) अभि B) अति C) अपि D) अभितः

19. संहरति,विहरति, प्रहरति, विरमति अत्र समूहेतरपदम् इदम्

A) प्रहरति B) विहरति C) विरमति D) संहरति

20. जी धातोः वि उपसर्ग योगे इदं रूपं भवति।

A) विजयते B) विजयेत् C) विजयत् D) विजयतु

II. **चतुर्थपदं लिखत।** (धारणम्. कठिनः)

21.	भवसि	~मध्यम पुरुषः	:: भवामि	~ ....
22.	अभवत्	~लङ्	:: अस्ति	~ ....
23.	भवन्तु	~ लोट्	:: भविष्यन्ति	~ ....
24.	प्र+तिष्ठति	= प्रतिष्ठते	:: सं + गच्छति	= ....
25.	करोतु	~ एकवचनम्	:: कुर्वन्तु	~ ....
26.	वन्देत	~ विधिर्लिङ्	:: वन्दताम्	~ ....
27.	वर्तमानकाले	~ लट्	:: वेदे	~...............
28.	लोट्	~आज्ञार्थे	:: लिङ्	~............

III. **अत्र एतेषां प्रत्यय नाम लिखत ।** (धारणम्. साधारणः)

29. गत्वा ~ ....

30. अनुभूय ~...........

31. भवितुम् ~ ....

32. नेतुम् ~ ....

33. निपीय ~ ....

34. कर्तुम् ~ ....

35. आगत्य ~ ....

36. निक्षिप्य ~ ....

37. कृत्वा ~ ....

38. निधाय ~ ....

39. लेखितुम् ~ ....

40. ज्ञात्वा ~ ....

IV. **संयोज्य लिखत ।** (स्मरणम्, सुलभः)

	अ	आ
41.	दत्वा	ल्यबन्ताव्ययम्
42.	विलिख्य	तुमुन्नन्ताव्ययम्
43.	परिवर्तितुम्	क्त्वान्ताव्ययम्

V. **समूहेतर पदं लिखत ।** (धारणम्. साधारणः)

44. वनाय, पाठाय, सीतायै, अनुभूय

45. गत्वा, कर्तुम्, भूत्वा, पीत्वा

46. नेतुम्, गन्तुम्, गणयितुम्, ज्ञात्वा

47. निधाय, रामाय, गोपाय, हरये

48. प्रहरति, संहरति, विरमति, परिहरति

षष्ठः पाठः – छन्दः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	4	16	–	–	20
अङ्काः	4	26	–	–	30

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	10	20
2	अतिलघूत्तरम्	4	4
3	लघूत्तरम्	2	4
4	दीर्घोत्तरम्	4	12

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	4	4
साधारणः	10	10
कठिनः	12	6
आहत्य	48	16

प्रश्नाः –

I. **अत्र चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः। तेषु सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धा– सा)

1. ह्रस्वस्वरः, ह्रस्वस्वरयुक्तं व्यञ्जनं च एतत् चिह्नयुक्तं भवति ।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

2. दीर्घस्वरः, दीर्घस्वरयुक्तं व्यञ्जनं च एतत् चिह्नयुक्तं भवति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

3. विसर्गयुक्तम्, अनुस्वारयुक्तं च अक्षरम् एतत् चिह्नयुक्तं भवति ।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

4. संयुक्ताक्षरस्य पूर्वस्थितमक्षरम् एतत् चिह्नयुक्तं भवति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

5. पादान्तस्थाने विद्यमानं ह्रस्वाक्षरं एतत् चिह्नयुक्तं प्राप्नोति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

6. गणे एतावन्ति अक्षराणि भवन्ति।

A) चत्वारि B) त्रीणि C) पञ्च D) अष्ट

7. राजति अत्र एषः गणः भवति।

A) सगणः B) नगणः C) भगणः D) जगणः

8. अनुष्टुप् छन्दसि प्रतिपादम् एतावन्ति अक्षराणि भवन्ति ।

A) दश B) अष्ट् C) नव D) एकादश

II. **चतुर्थ पदं लिखत।** (धा– सा)

9. यशोदा —— यगणः :: जानाति – ––––।

10. '–––' —— मगणः :: UUU – ––––।

III. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत।** (स्म–सु)

11. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः कः?

12. गणे कति अक्षराणि भवन्ति?

13. कति गणाः भवन्ति?

14. इन्द्रवज्रा वृत्ते प्रतिपादं कति अक्षराणि भवन्ति?

IV. द्वित्रैः वाक्यैः उत्तरं लिखत। (धा–क)

15. अनुष्टुप् छन्दसः लक्षणं लिखत ।

16. इन्द्रवज्रा वृत्तस्य लक्षणं लिखत ।

V. प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कृत्वा छन्दसः नाम लिखत । (धा–क)

17. अर्धो घटो घोषमुपैति नूनम् ।

18. वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्य समप्रभ । अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

19. विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम् ।

20. सम्पूर्णकुम्भो न करोति शब्दम् ।

सप्तमः पाठः

पत्रलेखनम्

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	–	5	–	5
अङ्काः	–	–	25	–	25

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	5	25

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	–	–
साधारणः	5	25
कठिनः	–	–
आहत्य	5	25

प्रश्नाः–

I. पत्रं लिखत। (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

1. प्रवासार्थं धनं प्रेषयितुं प्रार्थयन् पितरं प्रति पत्रं लिखत।

2. शालायाः वार्षिकोत्सवार्थम् आमन्त्र्य मित्रं प्रति पत्रं लिखत।

3. स्वच्छपालनार्थं निवेदयन् नगरपालिकां प्रति पत्रं लिखत।

4. दिनद्वयं विरामं सम्प्रार्थ्य मुख्योपाध्यायं प्रति विरामपत्रं लिखत

5. पुस्तकप्रेषणाय आवेदनपत्रं लिखत ।

****

अष्टमः पाठः

परोपकारः पुण्याय

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	36	19	01	—-------	56
अङ्काः	36	50	04	—---------	90

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्।

क्रम संख्या	प्रश्नानाम् स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	31	31
2	अतिलघूत्तरम्	11	11
3	लघूत्तरम्	07	26
4	दीर्घोत्तरम्	07	22

3.प्रश्नस्तरः।

क्रम संख्या	प्रश्न स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
1	सुलभः	32	35
2	साधारणम्	19	45
3	कठिनम्	5	10
4	आहत्य	56	90

प्रश्नाः –

1. **अधोलिखितेभ्यः प्रश्नेभ्यः चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः । तेषु समुचितं विकल्पं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (स्म – सु)

1.”भार्या”अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) पत्नी B) भर्ता C) भ्राता D) पिता

2. “राजा” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) नरः B) राज्ञी C) भूपालः D) सेवकः

3.”पादपः” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) लता B) वृक्षः C) भूमिः D) धेनुः

4. “ शरीरम्” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) पादः B) शरः C) धनुः D) देहः

5.”पुण्यम्” अस्य विरुद्धार्थकपदम् इदं भवति।

A) पापम् B) पावनम् C) पवित्रम् D) सुखम्

6.”उत्तीर्णः “ अस्य विरुद्धार्थकपदं पदं इदं भवति।

A) न उत्तीर्णः B) अनात्तीर्णः C) अनुत्तीर्णः D) अनावरणः

7. “नगरम्” अस्य विरुद्धार्थक पदं इदं भवति।

A) वनम् B) पुस्तकम् C) ग्रामम् D) मस्तकम्

8. ” राजा” अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

A) रजनी B) रञ्जनी C) राजान् D) राज्ञी

9.”पत्नी” अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

A) भार्या B) पतिः C) जनकः D) जननी

10. ”राक्षसः” अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

A) राक्षसी B) रक्षसी C) रक्षसा D) रक्षा

11. ”पुरुषः” अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

A) पौरुषः B) मानवः C) स्त्री D) परुषा

12.”अवदत्” अत्र एषः लकारः वर्तते।

A) लट् लकारः B) लङ् लकारः C) लृट् लकारः D) लोट् लकारः

13.”ददातु” अत्र एषः लकारः वर्तते।

A) लोट् लकारः B) लट् लकारः C) लङ् लकारः D) लृट् लकारः

14.”तिष्ठामि”अत्र एषः लकारः वर्तते ।

A) लृट् लकारः B)लङ् लकारः C) लोट् लकारः D) लट् लकारः

15.”भविष्यामि” अत्र एषः लकारः वर्तते।

A) लोट् लकारः B) लृट् लकारः C) लट् लकारः D) लङ् लकारः

16.”पुण्येन”अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) प्रथमा विभक्तिः B) द्वितीया विभक्तिः C) तृतीया विभक्तिः D) चतुर्थी विभक्तिः

17.”जनान्”अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) द्वितीया विभक्तिः B) पञ्चमी विभक्तिः C) षष्ठी विभक्तिः D) सप्तमी विभक्तिः

18."शरीरस्य" अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) चतुर्थी विभक्तिः B) तृतीया विभक्तिः C) षष्ठी विभक्तिः D) सप्तमी विभक्तिः

19."जन्मनि" अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) प्रथमा विभक्तिः B) सप्तमी विभक्तिः C) तृतीया विभक्तिः D) चतुर्थी विभक्तिः

20."प्रवाहात्" अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

A) पञ्चमी विभक्तिः B) द्वितीया विभक्तिः C) तृतीया D) प्रथमा विभक्तिः

21."द्वात्रिंशत् पुत्थलिकाः सन्ति"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) कः B) कति C) किम् D) के

22."राजा सिंहासने उपविशति"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) कदा B) कथं C) कुत्र D) किम्

23."भोजः तूष्णीं तिष्ठति"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) किमर्थम् B) कदा C) कथम् D) कम्

24."ब्राह्मणः पुत्रेण सह आगच्छति"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) कस्य B) केन C) कया D) कदा

25."अहं विद्यागर्वाद् वृद्धान् अदूषयम्"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचकपदम् इदं भवति।

A) कैः B) कान् C) केषां D) कस्य

26.राजा तत्पुण्यं निर्विशङ्कं ददौ "। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) किम् B) कः C) केन D) कस्मै

27."शरीरस्य गायत्र्या द्वितीयं जन्म"। अत्र रेखाङ्कित पदस्य समुचितं प्रश्नवाचक पदम् इदं भवति।

A) कस्मात् B) कस्मै C) कस्य D) कदा

28. एषु वाक्येषु शुद्धं वाक्यम् इदं भवति।

A) अहं अत्रैव नगरे कश्चन ब्राह्मणः आसीत्। B) अहं अत्रैव नगरे कश्चन ब्राह्मणः आसम्।

C) अहं अत्रैव नगरे कश्चन ब्राह्मणः आसन् D) अहं अत्रैव नगरे कश्चन ब्राह्मणः आसी।

29. एषु वाक्येषु शुद्धं वाक्यम् इदं भवति।

A) सर्वेऽपि जनः सदयम् अपश्यन्। B) सर्वेऽपि जनः सदयम् अपश्य।

C) सर्वेऽपि जनाः सदयम् अपश्यन्। D) सर्वेऽपि जनं सदयम् अपश्यन्।

30. एषु वाक्येषु शुद्धं वाक्यम् इदं भवति।

A) राजाऽपि तत्रत्यान् जनान् अपृच्छन्। B) राजाऽपि तत्रत्यान् जनान् अपृच्छम्।

C) राजाऽपि तत्रत्यान् जनान् अपृच्छत्। D) राजाऽपि तत्रत्यान् जनान् अपृच्छ।

31. एषु वाक्येषु शुद्धं वाक्यम् इदं भवति।

A) पत्नीं सह ब्राह्मणः निजस्थानं जगाम। B) पत्न्या सह ब्राह्मणः निजस्थानं जगाम।

C) पत्नी सह ब्राह्मणः निजस्थानं जगाम। D) पत्न्यै सह ब्राह्मणः निजस्थानं जगाम।

II. **चतुर्थ पदं लिखत।** (धा– सा)

32. विभवो —— नैव शाश्वतः :: कर्तव्यो – ––––।

33. विक्रमार्कचरितम् —— द्वात्रिंशत् पुत्थलिका :: गायत्र्या – ––––।

34. परोपकारः —— पुण्याय :: पापाय – ––––।

35..'सह' योगे —— तृतीया विभक्तिः :: 'नमः' योगे – ––––।

III. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत।** (धा–सा)

36. प्रवाहात् ब्राह्मणं कोऽरक्षत्?

37. ब्राह्मणः राज्ञे किं समर्पितवान्?

38. कः राज्ञः समीपमाजगाम?

39. पापकर्मणः मुक्तः ब्रह्मराक्षसः कथं दिवं जगाम?

40. अनित्यानि कानि?

41. ब्राह्मणः कति वर्षाणि नामत्रयमन्त्रमजपत्?

42. सर्वैः किं भाव्यम्?

IV. द्वित्रैः वाक्यैः उत्तरं लिखत। (धा – क)

43. स्वस्थः ब्राह्मणः राजानं प्रति किमब्रवीत्?

44. ब्रह्मराक्षसः कथं शापविमुक्तः अभवत्?

45.ब्राह्मणः हाहाकारं कुर्वन् महाजनान् उद्दिश्य किम् अवदत्?

46. राजा ब्रह्मराक्षसं किम् अपृच्छत्?

47. ब्रह्मराक्षसः राजानं किं प्रत्यवदत्?

V. सूचनानुसारं उत्तरं लिखत।

48.**सन्धिं विभज्य नाम लिखत।** (धा –सा)

A .उद्दिश्यैवम् B .कोऽपि C . मुधैव D . यथाशक्त्युपकरोमि

E .गोदावर्युदकमध्ये F . इत्युक्त्वा G . कस्त्वम् H .प्रत्यवदत्

I .पुण्येनाहम् J . अस्माद्दोषात् K . सर्वैरपि L .समर्प्याशिषं

49.**विग्रहवाक्यं विलिख्य समास नाम लिखत।** (धा– सा)

A .यथाशक्ति B . महाजनः C .महापुरुषः D .निर्विशेषं

VI. यथा निर्देशम् उत्तरं लिखत। (धा –सा)

50. भोः महापुरुष,मम एतत् शरीरं पुरा पितृभ्याम् अजायत।

कः पाठः? सः महापुरुषः कः? कस्य शरीरं पितृभ्याम् अजायत?

51. विद्यागर्वाद् वृद्धान् अदूषयम्।

कः पाठः? कः अदूषयत्? कदा अदूषयत्?

52. इदानीं ब्राह्मणेन यत्पुण्यं दत्तं तन्मह्यं दीयताम्।

कः पाठः? कः अवदत्? कम् अवदत्?

53. भोः महापुरुष, कस्त्वम्?

कः पाठः? कः अवदत्? कम् अवदत्?

54. भोः भोः महाजनाः त्रायध्वम्।

कः पाठः? कः अवदत्? कान् अवदत्?

55. गोदावर्युदकमध्ये द्वादश वर्षाणि नामत्रयमन्त्रमजपम्?

कः पाठः? कः अवदत्? कम् अवदत्?

VII. दशवाक्यैः उत्तरं कर्णाटक भाषया, संस्कृत भाषया, आङ्ग्लभाषया वा उत्तरं लिखत।

(अ– सु)

56. विक्रमादित्यस्य परोपकारं विवृणुत।

नवमः पाठः

सन्धिः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	– –	100	– –	– –	100
अङ्काः	– –	100	– –	– –	100

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	– –	– –
2	अतिलघूत्तरम्	– –	– –
3	लघूत्तरम्	100	100
4	दीर्घोत्तरम्	– –	– –

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	– –	– –
साधारणम्	– –	– –
कठिनम्	100	100
आहत्य	100	100

प्रश्नाः–

I . सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत। (धारणम्, कठिनः)

1. मुरारिः = ________+ _______ = _________

2. राजेन्द्रः = ________+ _______ = _________

3.स्थित्यन्तरम् = ________+ _______ = _________

4.मन्वन्तरः = ________+ _______ = _________

5.वागीशः= ________+ _______ = _________

6.शरदृतुः = ________+ _______ = _________

7.चिन्मयः = ________+ _______ = _________

8.वाग्विलासः = ________+ _______ = _________

9. विद्यालयः = ________+ _______ = _________

10.मुनीन्द्रः = ________+ _______ = _________

11.नरेन्द्रः = ________+ _______ = _________

12.एकैकम् = ________+ _______ = _________

13.देवैश्वर्यम् = ________+ _______ = _________

14.तेऽ पि = ________+ _______ = _________

15.यद्यपि = ________+ _______ = _________

16.दिनयेव = ________+ _______ = _________

17.नायकः = ________+ _______ = _________

18.हरी एतौ = ________+ _______ = _________

19.वागीशः= ________+ _______ = _________

20.वाग्देवता = ________+ _______ = _________

21.अजन्तः = ________+ _______ = _________

22.अब्जम् = ________+ _______ = _________

23.षडाननः = ________+ _______ = _________

24.वाङ्मयम् = ________+ _______ = _________

25.तन्मात्रम् = ________+ _______ = _________

26.षण्मासाः = ________+ _______ = _________

27.षण्मुखः = ________+ _______ = _________

28.हरिश्शेते   = ________+ _______ = _________

29.शरदश्शतम् = ________+ _______ = _________

30.रामश्च = ________+ _______ = _________

31.हरिश्चन्द्रः = ________+ _______ = _________

32.गुरुं वन्दे   = ________+ _______ = _________

33.हरिं नमामि   = ________+ _______ = _________

34.त्वङ्करोषि = ________+ _______ = _________

35.त्वञ्चितः = ________+ _______ = _________

36.अञ्जनम्   = ________+ _______ = _________

37.महेशः = ________+ _______ = _________

38.तत्रैव = ________+ _______ = _________

39.गुरूपदेशः = _________+ _______ = _________

40.नटेशः = _________+ _______ = _________

41.हरिं वन्दे = _________+ _______ = _________

42.तस्योपरि = _________+ _______ = _________

43.तत्रैकः = _________+ _______ = _________

44.इत्युक्त्वा = _________+ _______ = _________

45.रजकस्याग्रे = _________+ _______ = _________

46.पत्रस्योपरि = _________+ _______ = _________

47.मध्यादेकेन = _________+ _______ = _________

48.तदयम् = _________+ _______ = _________

49.सोऽ वदत् = _________+ _______ = _________

50.तन्माम् = _________+ _______ = _________

I I) सन्धिं संयोज्य सन्धिनाम लिखत । (धारणम्, कठिनः)

51. राजा + ऋषिः = _______________ = _______________

52. जगत् + गुरुः = _______________ = _______________

53. शरदस् + शतम् = _______________ = _______________

54. सत् + जनः = _______________ = _______________

55. षट् + आननः = _______________ = _______________

56. तम् + नमामि = _______________ = _______________

57. जगत् + नाथः = _______________ = _______________

58. ग्रं + थः = _______________ = _______________

59. सूर्य + उदयः = _______________ = _______________

60. वन + ओषधिः = _______________ = _______________

61. महा + औदार्यम् = _______________ = _______________

62. काले + अस्मिन् = _______________ = _______________

63. एको + अहम् = _______________ = _______________

64. मधु + अरिः = _______________ = _______________

65. पितृ + अंशः = _______________ = _______________

66. विष्णो + इति = _______________ = _______________

67. तौ + अपि = _______________ = _______________

68. गङ्गे + इमे = _______________ = _______________

69. अमी + ईशाः = _______________ = _______________

70. षट् + दर्शनानि = _______________ = _______________

71. जगत् + ईशः = _______________ = _______________

72. जगत् + गुरुः = ______________ = ______________

73. सुप् + अन्तः = ______________ = ______________

74. भगवत् + गीता = ______________ = ______________

75. जगत् + नाथः = ______________ = ______________

76. षट् + नवतिः = ______________ = ______________

77. अप् + मग्नः = ______________ = ______________

78. हरिस् + चन्द्रः = ______________ = ______________

79. तत् + च = ______________ = ______________

80. सत् + जनः = ______________ = ______________

81. शार्ङ्गिन् + जयः = ______________ = ______________

82. गृहम् + गच्छति = ______________ = ______________

83. कं + पितः = ______________ = ______________

84. शं + कितः = ______________ = ______________

85. अं + जनम् = ______________ = ______________

86. षट् + नवति = ______________ = ______________

87. एको + अहम् = ______________ = ______________

88. एको + वदत् = ______________ = ______________

89. उभौ + अपि = ______________ = ______________

90. मध्यात् + एकेन = ______________ = ______________

91. तत् + महाजनः = ______________ = ______________

92. गतो + अभवत् = ______________ = ______________

93. छिद्रेषु + अनर्थाः = ______________ = ______________

94. तत् + माम् = ______________ = ______________

95. सन्तु + इति = ______________ = ______________

96. आलस्यम् + हित्वा = ______________ = ______________

97. भाव + आपन्नाः = ______________ = ______________

98. तत् + चित्रम् = ______________ = ______________

99. कश्चित् + अपि = ______________ = ______________

100. सहसा + उत्थाय = ______________ = ______________

****

दशमः पाठः

अलङ्कारः

1.उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	अलङ्कारः	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
1	प्रश्नाः	11	1	13	–	25
2	अङ्काः	11	2	39	–	52

2.प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यं।

क्रम संख्या	प्रश्नानाम् स्वरूपः	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	11	11
3	लघूत्तरम्	01	2
4	दीर्घोत्तरम्	13	39
5	आहत्य	25	52

3.प्रश्नस्तरः

क्रम संख्या	स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
1	सुलभः	00	00
2	साधारणम्	24	50

3	कठिनम्	01	02
4	आहत्य	25	52

प्रश्नाः–

I . एक वाक्येन उत्तरं लिखत।(स्मरणम् साधारणम् च)

1. मम्मटः काव्यस्य लक्षणं किमिति प्रतिपादितवान्?

2. काव्यस्य आत्मा कः?

3. कविः किमर्थम् अलङ्कारान् प्रयुङ्क्ते?

4. अलङ्काराः कति विधाः?

5. शब्दालङ्कारः कः?

6. अर्थालङ्कारः कः?

7. काव्यशोभावर्धकाः के?

8. वर्ण्यं वस्तु किम्?

9. उपमानम् किम्?

10. साधारण धर्मः कः?

11. उपमावाचक शब्दाः के?

I I . लघूत्तरम् लिखत।(धारणम्, कठिनम् च)

12. उपमालङ्कारे कति अंशाः भवन्ति? ते के?

I I I .वाक्ये विद्यमानं अलङ्कारं सलक्षणं समन्वयत।(अभिव्यक्ति साधारणम् च)

13. अयिगिरिनन्दिनि नन्दितमेदिनि विश्वविनोदिनि नन्दनुते।

14. दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपङ्कजम् ।

15. शारदा शारदाम्बोजवदना वदनाम्बुजे।

16. सर्वदा सर्वदास्माकं सन्निधिः सन्निधिं क्रियात्।

17. अगजानन पद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।

18. अनेकदन्तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे।

19. अम्भोरुहमिवाताम्रं मुग्धे करतलं तव।

20. विद्वन् तव वाणी सुधेव मधुरा।

21. मुखचन्द्रो विराजते।

22. विद्याधनं सर्वधनप्रधानम्।

23. श्रीरामः सागर इव गम्भीरः।

24. मुखं कमलमिव सुन्दरम्।

25. चरणारविन्दं।

एकादशः पाठः

विस्मृतभेदाः सन्तः

1. **उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्**

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	22	21	0	0	43
अङ्काः	22	21	0	0	43

2. **प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्**

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	**23**	**23**

2	अतिलघूत्तरम्	**20**	**20**
3	लघूत्तरम्	**0**	**0**
4	दीर्घोत्तरम्	**-**	**-**
आहत्य		**43**	**43**

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	21	21
साधारणः	16	16
कठिणः	6	6
आहत्य	43	43

प्रश्नाः –

I. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत ।** (स्मरणम् सुलभः)

1. सर्वेषां ऐक्यं केषां वाञ्छा भवति ?
2. हृदये कः विभेदः न भवेत् ?
3. पूर्वजमुनिजनकविजनानां वाञ्छा किम् आसीत्?
4. दुःखितदीनजनानुन्नेतुं किं करणीयाः?
5. किं किं प्रलयं संयातु इति कवेः आशयः ?
6. हृदये कीदृशः भाव: लसेत् ?
7. किमर्थं हस्तः प्रसरणीयः ?

II. **रिक्तस्थानं पूरयत ।** (धारणम्, कठिनः)

8. सुखिनस्सर्वे सन्त्विति गानं तेषां...............
9. सुवर्णपुष्पां ....क्रष्टुम् आयान्तु ।

10. अनिलः सलिलम् अनलः सर्वं सर्वेषाम् ....

11. कृतसङ्कल्पाः कार्यं कर्तुम् ....हित्वा ।

12. भ्रातुर्भावो .... लसतु ।

III. **लिङ्गविभक्तिवचनानि लिखत ।** (धारणम्, कठिनः)

13. वाञ्छा

14. सुखिनः

15. तेषाम्

16. मातुः

17. भावापन्नाः

IV. **लकारपुरुषवचनानि लिखत** । (धारणम्, कठिनः)

18. कुर्वन्तु

19. प्रदहति

20. भवतु

21. जहतु

V. **पर्यायपदानि लिखत** । (स्मरणम्, सुलभः)

22. धनम्

23. हस्तः

24. अनिलः

25. अनलः

VI. **सन्धिं विभज्य नाम लिखत** । (धारणम्, कठिनः)

26. सन्त्विति

27. आलस्यं हित्वा

28. भावापन्नाः

VII. **विरुद्धार्थकपदानि लिखत ।** (स्मरणम्, सुलभः)

29. भेदः

30. स्मरणम्

31. ऐक्यम्

32. निर्मलम्

33. एकम्

34. अभक्तम्

VIII. **अन्यलिङ्गपदानि लिखत ।** (स्मरणम्, सुलभः)

35. एतां

36. माता

37. भ्राता

38. सर्वे

39. पूर्वजः

IX. **सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम्, साधारणः)

40. एतत् सर्वेषाम् एकम् अस्ति ।

A) सलिलम्   B) पुस्तकम्   C) फलम्   D) नगरम्

41. अनलः इत्यस्य समानार्थकपदम् इदम् अस्ति ।

A)जलम् B) सलिलम् C) अग्निः D) वायुः

42. निर्मलम् इत्यस्य विरुद्धार्थकपदम् इदम् ।

A)मलम् B) निर्मला C) सुनिर्मलम् D) अमलम्

43. दीनजनान् उन्नेतुं हस्ताः प्रसरन्तु अत्र रेखाङ्कितपदस्य प्रश्नवाचकपदम् इदम्।

A)तान् B) कान् C) कम् D) ताः

****

द्वादशः पाठः

प्रबन्धाः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	–	4	–	4
अङ्काः	–	–	20	–	20

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	4	20

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	–	–

साधारणः	4	20
कठिनः	–	–
आहत्य	4	20

प्रश्नाः –

I. अधोनिर्दिष्ट–विषयान् अधिकृत्य प्रबन्धान् रचयत। (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

1. स्वातन्त्र्योत्सवः।

2. दूरदर्शनम् ।

3. गणराज्योत्सवः।

4. जनसङ्ख्यास्फोट:

त्रयोदशः पाठः

मूर्तिपूजारहस्यम्

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	12	66	4	–	82
अङ्काः	17	83	12	–	98

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	22	22

2	अतिलघूत्तरम्	09	09
3	लघूत्तरम्	45	47
4	दीर्घोत्तरम्	06	20

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	12	20
साधारणः	22	28
कठिनः	48	50
आहत्य	82	98

प्रश्नाः–

I. सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम् साधारणः च)

1. मस्तकम् – इति पदस्य पर्यायपदम् एतत् भवति |

A) मुखम् B) पादः C) देहः D) शिरः

2. सज्जनः – अस्य विरुद्धार्थकपदम् इदं भवति |

A) साधुः B) असाधुः C) दुर्जनः D) पुण्यजनः

3. भूयः – अस्य पर्यायपदम् इदं भवति |

A) पुन: B) भूमिः C) भूतकाल: D) बहु

4. लुब्धकः – अस्य पर्यायपदम् इदं भवति |

A) जिपुण: B) आखेटक: C) धर्म: D) बुधः

5. चरणः अस्य पर्यायपदम् इदं भवति |

A) चणकः B) रण: C) पाद: D) कणः

6. सत्त्वरम् – अस्य पर्यायपदम् इदं भवति |

A) शीघ्रम्　B) सर:　C) रस:　D) वरम्

7. महाराज:, नरेशः, भूपः, परिव्राट् – अत्र समूहेतरं पदम् इदं भवति ।

A) महाराज:　B) नरेशः　C) भूपः　D) परिव्राट्

8. सन्न्यासी, दण्डी, भूप:, परिव्राट् – अत्र समूहेतरं पदम् इदं भवति ।

A) सन्न्यासी　B) दण्डी　C) भूप:　D) परिव्राट्

9. निरीक्ष्य –अत्र एषः प्रत्ययः अस्ति।

A) निर्　B) ल्यप्　C)तुमुन्　D) क्त्वा

10. निरीक्ष्य, अश्लिष्य,, परिहत्य, मृगया–समूहेतरपदम् इदं भवति ।

A) निरीक्ष्य　B) अश्लिष्य　C) परिहत्य　D) मृगया

11. प्रविशति – अत्र एष: लकार: अस्ति।

A) लिट्　B) लृट्　C) लट्　D) लङ्

12. भूत्वा – अत्र एषः प्रत्ययः अस्ति।

A) क्त्वा　B) तुमुन्　C) ल्यप्　D) शतृ

13. भवन्तु – अत्र एषः पुरुषः अस्ति।

A) प्रथमपुरुषः　B) मध्यमपुरुषः　C) उत्तमपुरुषः　D) अन्यपुरुषः

14. अटति – अत्र एष: लकारः अस्ति ।

A) लङ्　B) लोट्　C) लट्　D) लिट्

15. युष्मासु – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) चतुर्थी　B)पञ्चमी　C) षष्ठी　D) सप्तमी

16. देवान् – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा　B) द्वितीया　C) तृतीया　D) चतुर्थी

17. पश्यथ – अत्र एषः लकारः अस्ति ।

A) लट् B) लङ् C) लोट् D) लिट्

18. प्रणमति – अत्र एष: लकारः अस्ति ।

A) लिट् B) लट् C) लृट् D) लोट्

19. रोचते – अत्र एषः लकार: अस्ति।

A) लट् B) लिट् C) लङ् D) लोट्

II. चतुर्थपदं लिखत। (धारणम् कठिनः च)

20. आखेटवेष : – मानसिंहः :: संन्यासी –_______ ।

21. मानसिंहः – सामन्तराज: :: रामसिंह: –_______ ।

22. श्रीविवेकानन्दः – बङ्गालप्रान्त: :: मङ्गलसिंह: –_______ ।

III. एकवाक्येन उत्तरं लिखत। (स्मरणम् सुलभः च)

23. कस्य सम्मानार्थं मङ्गलसिंहेन समारम्भः आयोजित:?

24. कस्य भावचित्रस्य थूत्कारं कर्तुं स्वामी विवेकानन्दः अवदत्?

25. राज्ञ: आस्थानं विवेकानन्दः केन प्रेषित:?

26. मूर्तिपूजारहस्यम् इति पाठस्य लेखकः कः?

27. आखेटकवेषः कः?

28. श्रीविवेकाबन्दस्वामिनः कासु विद्यासु निष्णाता:?

29. मानसिंहेन राजपदं कथं प्राप्तम्?

30. श्रीविवेकानन्दस्य गुरुः कः?

31. मानसिंहः कस्य सामन्तराजः?

IV. लघूत्तरं लिखत । (धारणं कठिनः च)

32. प्रासादं प्राप्ता अपि स्वामिचरणाः किमर्थं सभां नालङ्कुर्वन्ति ?

33. विवेकानन्दः भिक्षाटनविषये मानसिंहं प्रति किम् उक्तवान् ?

V. सन्धिं विभज्य नाम लिखत। (धारणं कठिनः च)

34. कर्गजेऽस्मिन् = -------+ ------- = --------।

35. तच्चित्रम् = -------+ ------- = --------।

36. कश्चिदपि = -------+ ------- = --------।

37. सहसोत्थाय = -------+ ------- = --------।

38. स्वस्थानापन्नाः = -------+ ------- = --------।

39. नायाताः = -------+ ------- = --------।

40. नालङ्कुर्वन्ति= -------+ ------- = --------।

41. भिक्षुर्भूत्वा = -------+ ------- = --------।

42. तावदेनम् = -------+ ------- = --------।

43. भिक्षाटनम् = -------+ ------- = --------।

44. बुद्धादरः = -------+ ------- = --------।

45. नरेशः = -------+ ------- = --------।

46. नासम् = --------+ -------- = ---------।

47. गतिर्भवति = --------+ -------- = ---------।

48. जननान्तरे = --------+ -------- = ---------।

49. समर्थोऽत्र = --------+ -------- = ---------।

50. अन्यच्च = --------+ -------- = ---------।

51. काचिदपि = --------+ -------- = ---------।

52. अन्योऽयं = --------+ -------- = ---------।

53. चित्राकृतौ = --------+ -------- = ---------।

54. मृत्तिकादिभिः = --------+ -------- = ---------।

55. तत्त्वोपदेशेन = --------+ -------- = ---------।

56. प्रीतोऽस्मि = --------+ -------- = ---------।

57.आसनादुत्थाय = --------+ -------- = ---------।

VI. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत । (धारणं कठिनः च)

58. राजप्रासादे = ------------- = ---------।

59. महाराजः = ------------- = ---------।

60. प्रजापालनम् = ------------- = ---------।

61. स्वामिचरणाः = ------------- = ---------।

62. पूज्यचरणाः = ------------ = --------।

63. आखेटकवेषः = ------------ = --------।

64. राजपदवी = ------------ = --------।

65. परम्पराप्राप्तम् = ------------ = --------।

66. राजकार्याणि = ------------ = --------।

67. मूर्तिपूजकः = ------------ = --------।

68. जननान्तरे = ------------ = --------।

69. वर्णलिप्ते = ------------ = --------।

70. भावबलेन = ------------ = --------।

71. तत्त्वोपदेशेन = ------------ = --------।

72. तच्चित्रम् = ------------ = --------।

VII. प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत । (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

73. सर्वे भद्राणि पश्यन्तु ।

74. अहं भिक्षाटनं करोमि ।

75. अस्मिन् चित्रे थूत्क्रियताम् ।

VIII. कृदन्तपदं चित्वा प्रत्ययस्य नाम लिखत । (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

76. मानसिंहम् आश्लिष्य उपवेशयति ।

IX. यथनिर्देशम् उत्तरं लिखत – (धारणं साधारणः च)

77. भवान् राजपदवीम् अलङ्करोति ननु ।

कः पाठः? कः अवदत्? कः राजपदवीम् अलङ्करोति ?

78. तत् का मे गतिर्भवति जननान्तरे ?

कः पाठ ? कः अपृच्छत् ? कम् अपृच्छत् ?

79. भवतु परीक्ष्ये तावदेनम् !

कः पाठ:? कः अवदत्? कम् अवदत्?

X. **कवेः देशकालकृतीनां विषये लिखत।** (स्मरणं सुलभः च)

80. डा ॥ श्रीधरभास्करवर्णेकरः

XI. **दशवाक्यैः संस्कृतभाषया, आङ्ग्लभाषया, कन्नडभाषया वा उत्तरं लिखत ।** (स्मरणं सुलभः च)

81. विवेकानन्दः मूर्तिपूजायाः वैशिष्ट्यं कथं प्रतिपादयति ?

82. विवेकानन्द–मानसिंहयोः सम्भाषणं सङ्गृह्य लिखत।

****

चतुर्दशः पाठः

प्रयोगाः

1. उद्दिष्टागुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	23	17	8	–	48

अङ्काः	23	20	8	–	51

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	14	14
2	अतिलघूत्तरम्	21	21
3	लघूत्तरम्	03	06
4	दीर्घोत्तरम्	----	---

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	08	08
साधारणम्	19	19
कठिनम्	11	14
आहत्य	38	41

प्रश्नाः–

I. सूक्तमुत्तरं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम्, साधारणः)

1. अस्मिन् प्रयोगे कर्मपदम् न भवति।

A) कर्तरि प्रयोगे   B) कर्मणि प्रयोगे   C) भावे प्रयोगे   D) सकर्मणिप्रयोगे

2. सकर्मकधातवः अस्मिन् प्रयोगे उपयुज्यन्ते।

A) कर्मणि–भावे   B) कर्तरि–कर्मणि   C) भावे– कर्तरि   D) कर्तरि – सकर्तरि

3. भावे प्रयोगे कर्तृपदम् अस्यां विभक्तौ भवति।

A) तृतीया B) प्रथमा C) द्वितीया D) पञ्चमी

4. अस्मिन् प्रयोगे क्रियापदम् कर्तृपदम् अनुसरति ।

A) कर्तरि B) कर्मणि C) भावे D) क्रिया

5. कर्तृपदस्य प्राधान्यम् अस्मिन् प्रयोगे दृश्यते ।

A) भावे B) कर्मणि C) कर्तरि D) क्रिया

6. पठति क्रियापदं कर्मणि एवं भवति।

A) पठतः B) अपठत् C) पठ्यते D) पात्यते

7. कर्माकाङ्क्षा रहितं क्रियापदम् एवं कथ्यते।

A) अकर्मकम् B) सकर्मकम् C) द्विकर्मकम् D) बहुकर्मकम्

8. अस्मिन् प्रयोगे कर्मपदं प्राधान्यं भवति।

A) क्रिया B) भावे C) कर्मणि D) कर्तरि

II. चतुर्थ पदं लिखत। (धारणम्, कठिनः)

9. भवति – भूयते :: करोति –_ _ _ _ _।

10. लिखति – लिख्यते :: नमति –_ _ _ _ _।

11. पठामि – पठ्यते :: आह्वयामि –_ _ _ _ _।

12. पिबति – पीयते :: नयति –_ _ _ _ _।

13. पश्यति – दृश्यते :: क्रीडति –_ _ _ _ _।

14. धावति – धाव्यते :: हसति –____।

III. एकवाक्येन उत्तरं लिखत। (स्मरणम्, सुलभः)

15. प्रयोगाः कति विधाः?

16. कर्तरि प्रयोगे कर्तृपदम् किं विभक्त्यन्तं भवति?

17. कर्तरि प्रयोगे कर्मपदं किं विभक्त्यन्तं भवति?

18. कर्तरि प्रयोगे क्रियापदम् कम् अनुसरति ?

19. कर्तरि प्रयोगे कस्य प्राधान्यम् अस्ति?

20. सकर्मक धातुः नाम किम्?

21. सकर्मक धातूनां के के प्रयोगाः भवन्ति?

22. कर्मणि प्रयोगे कस्य प्राधान्यम् ?

23. कर्मणि प्रयोगे क्रियापदम् कम् अनुसरति?

24. कर्मणि प्रयोगे कर्मपदस्य विभक्तिः का भवति?

25. अकर्मकधातुः नाम किम् ?

26. अकर्मकधातुः कस्मिन् प्रयोगे उपयुज्यते ?

27. कस्मिन् प्रयोगे क्रियापदम् प्राधान्यम् भवति ?

IV. प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। (अभिव्यक्तिः, कठिनः)

28. गणेशः चित्रं लिखति ।

29. अहं गुरुं नमामि।

30. राधा पाठं पठति।

31. बालिकया जलं पीयते।

32. तेन हस्यते ।

33. अहम् अस्मि।

34. मया धाव्यते ।

35. सा नृत्यति।

V . लघूत्तरं लिखत ।

36. कर्तरि प्रयोगं विवृणुत । (धारणम्, कठिनः)

37. कर्मणि प्रयोगस्य लक्षणं लिखत।

38. भावे प्रयोगविषयमधिकृत्य लिखत।

****

पञ्चदशः पाठः

अनुवादाः

उद्दिष्टानुगुणप्रामुख्यम् ।

सन्धिः	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य

प्रश्नाः	– –	– –	20	– –	40
अङ्काः	– –	– –	20	– –	40

प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	– –	– –
2	अतिलघूत्तरम्	– –	– –
3	लघूत्तरम्	– –	– –
4	दीर्घोत्तरम्	20	40

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	– –	– –
साधारणम्	20	40
कठिनम्	– –	– –
आहत्य	20	40

प्रश्नाः–

।) कन्नडभाषया, आङ्ग्लभाषया वा अनुवादं कुरुत । (अभिव्यक्तिः, साधारणः)

1. नीलमेघः आकाशे सञ्चरति । मेघात् वृष्टिः भवति । वृष्ट्या भूमौ सस्यानि वर्धन्ते । पशवः सस्यानि भक्षयित्वा जीवन्ति ।

2. युष्माभिः सम्यक् अभ्यासः करणीयः ।गुरोः मार्गदर्शनम् अनुसरत । श्वः शालायां परीक्षा प्रचलिष्यति । सम्यक् लिखित्वा उत्तीर्णाः भवत । उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उपैति लक्ष्मीः ।

3. कृषीवलाः क्षेत्रे परिश्रमेण कृषिकार्यं कुर्वन्ति । तेषां गृहेषु कुक्कुटाः, सारमेयाः, गावः, च भवन्ति । शुनकः गृहं क्षेत्रं च चोरेभ्यः रक्षति । धेनुः मधुरं दुग्धं ददाति ।

4. आगामिवासरे सुधांशुः वैद्यकीयक्षेत्रे उन्नताध्ययनार्थं विदेशं प्रति गमिष्यति । तत्र वर्षत्रयं सम्यगधीत्य पुनरागमिष्यति । प्रतिग्रामं गत्वा आर्तान् सेविष्यते । यतः सेवा हि परमो धर्मः ।

5.नगरेषु इदानीं परिसरमालिन्यम् अधिकमस्ति । तस्मात् जनाः रुग्णाः भवन्ति । उत्तमस्वास्थ्यं प्राप्तुं प्रत्यहं योगाभ्यासः करणीयः । सर्वे भवन्तु सुखिनः।

6. प्राणिषु मानवः श्रेष्ठः । न तत्र कारणं शक्तिः आकारो वा । किन्तु असदृशी बुद्धिः विवेकः च । तथापि लोकेऽस्मिन् एकैकस्मात्, प्राणिनः वस्तुनः च मानवस्य ज्ञातव्यं किञ्चित् विद्यते ।

7. कुरुक्षेत्रे सर्वे पाण्डवाः कौरवाः च युद्धाय सन्नद्धाः आसन् । अर्जुनः एकः महावीरः । तस्य सारथिः भगवान् श्रीकृष्णः । उभयोः पक्षयोः सर्वे युद्धसन्नद्धाः अभवन् ।

8. इन्दुः रात्रौ उदयते । इन्दोः प्रकाशः चन्द्रिका । चन्द्रिकायाः ज्योत्स्ना कौमुदीति अपरे नाम्नी । सा शीतला आह्लादकरी च वर्तते।

9. जलपूर्णः मेघः आकाशे गर्जति । मेघस्य घर्जनं श्रुत्वा मयूराः नृत्यन्ति । जलधरः जलेन भूमि सिञ्चति । कृषिकाः अपि सन्तुष्टाः भवन्ति ।

10. भारते बह्व्यः नद्यः प्रवहन्ति । अत्र बहूनि पुण्यक्षेत्राणि सन्ति । अतः भारतं पुण्यभूमिः इति प्रसिद्धम् अस्ति । वयं सर्वे भारतीयाः ।

I I) संस्कृतभाषया अनुवादं कृत्वा लिखत । (अभिव्यक्तिः, साधारणः)

1. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

2. ಇದು ಸುಂದರವಾದ ಲಾಲ್ ಬಾಗ್ ಉದ್ಯಾನವನವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ.18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಜೆ ನಗರವಾಸಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

3. ಹಿಂದೆ ಬಡವನೂ ಮೂರ್ಖನೂ ಆದ ಕಮಲಾಕರನೆಂಬ ಬಾಲಕನು ಇದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವಮಾನಿತನಾದ ಅವನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

4. ಪ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ, ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಹೋದ ಸಮಯ ಮತ್ತೆ ಬಾರದು. ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಸುಖವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

5. ಭಾರತವು ವಿಶಾಲವಾದ ದೇಶ. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮೀಯರ ಎಲ್ಲಾ ಮತಸ್ಥರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದರ್ಶನವು ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

6. ಸುಭಾಷಿತವೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಸುಭಾಷಿತಗಳಿವೆ. ಇವು ನೀತಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ತತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

7. ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಸರೋವರ ಇದೆ. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳುತ್ತವೆ. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಮೀನುಗಳು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಸಿಹಿಯಾಗಿದೆ.

8. ಇದು ನಮ್ಮ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯ. ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರೋವರವೂ, ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪವನವೂ ಇದೆ. ಇದರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯೂ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗಣವೂ ಇದೆ.

9. ಹುಡುಗನು ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನಾಗರಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.

10. ನಾನು ಒಂಬತ್ತನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 5: 00 ಏಳುತ್ತೇನೆ. ಯೋಗಾಸನ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

पूरकपाठः

गतानुगतिको लोकः

1. उद्दिष्टागुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	5	1	–	6
अङ्काः	–	5	4	–	9

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	5	5
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–

4	दीर्घोत्तरम्	1	4

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	1	4
साधारणम्	5	5
कठिनम्	–	–
आहत्य	6	9

प्रश्नाः –

I. **समुचितं विकल्पं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम् साधारणः च)

1. गमिष्यामि – अत्र एषः लकारः अस्ति ।

A) लट् B) लङ् C) लृट् D) विधिलिङ्

2. भिक्षुकः – अस्य पर्यायपदम् इदं भवति।

A) नरः B) याचकः C) भूपालः D) सेवकः

3. अभिज्ञानम् – अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) चिह्नम् B) ज्ञानम् C) पण्डितः D) नकारः

4. असमर्थः – अस्य विरुद्धार्थकपदम् इदं भवति।

A) सामर्थ्यम् B) सुसमर्थः C) समर्थः D) सार्थः

5. भाजनम् – अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) पात्रम् B) जनः C) भानम् D) भविष्यम्

II. दशवाक्यैः संस्कृतभाषया, कन्नडभाषया वा उत्तरं लिखत । (अभिव्यक्तिः सुलभः च)

6. कृपणस्य धनं कथं नष्टम् अभवत्?

उत्तराणि

प्रथमः भागः

प्रथमः पाठः – शरणं प्रपद्ये

1. B) सुतः	2. A) लट्	3. D) चतुर्थी	4. C) षष्ठी
5. B) द्वितीया	6. B) द्वितीया	7. A) द्वितीया	8. D) चतुर्थी
9. C) तृतीया	10. C) षष्ठी	11. C) उत्तम	12. A) अन्तरायः
13. B) चन्द्रः	14. A) अन्तरिक्षम्	15. D) कमलम्	16. A) मन्दम्
17. A)अधीरः	18. B) स्तुतिः	19. 5) तस्यै	20. D) देवी
21. A) बाला	22. C) महेश:	23. A) नमस्ते	24. A) नमः
25. C) कस्मै	26. A) कम्		
27. गणेशः	28. वदनम्	29. षष्ठीविभक्तिः	30. युष्मद्शब्दः

31. शर्वसुत: गणेश:।

32. काश्मीरपुरवासिनी शारदा देवी।

33. मुकुन्दः वटस्य पत्रस्य पुटे शयनं करोति ।

34. अर्हन् जिनदेवः।

35.विघ्ननिवारकः गणेशः।

36. शीघ्रवरप्रदः गणेशः।

37. सर्वगणाधिपः गणेशः ।

38. बालमुकुन्दः पदारविन्दं मुखारविन्दे विनिवेशयति।

39. मुकुन्दः करारविन्देन पदारविन्दं मुखारविन्दे विनिवेशयति । वटस्य पत्रस्य पुटे शयनं करोति।

40. गण+ अधिपाय = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

41. कर + अरविन्देन = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

42. पद + अरविन्दम् = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

43. मुख+ अरविन्दे = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

44. नमः + ते = विसर्गसन्धिः ।

45. शर्वस्य सुतः = तत्पुरुषसमासः ।

46. विघ्नस्य निवारकः = तत्पुरुषसमासः ।

47. काश्मीरम् इति पुरम् = कर्मधारय समासः ।

48. मुखम् एव अरविन्दम् = कर्मधारय समासः ।

49. पदः एव अरविन्दम् = कर्मधारय समासः ।

50. कर: एव अरविन्दम् = कर्मधारय समासः ।

51. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆ ಶರ್ವಸುತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಿಘ್ನನಿವಾರಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಬೇಗನೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಎಲ್ಲ ಗಣಗಳ ಒಡೆಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

52. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಶ್ಮೀರ ಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿರುವ ಹೇ ದೇವಿ ಶಾರದೆಯೇ, ನನಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ನಿತ್ಯವೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

53. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಲದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ಕರವೆಂಬ ಕಮಲದಿಂದ ಪಾದವೆಂಬ ಕಮಲವನ್ನು ಮುಖವೆಂಬ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಕನಾದ ಮುಕುಂದನನ್ನು ನಾನು ಮನಸಾರೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

54. नमो नमः शर्वसुताय तस्मै

नमो नमो विघ्ननिवारकाय ।

नमो नमः शीघ्रवरप्रदाय

नमो नमः सर्वगणाधिपाय ।।

55. नमस्ते शारदे देवि काश्मीरपुरवासिनि ।

त्वामहं प्रार्थये नित्यम् विद्यां बुद्धिं च देहि मे ।।

56. करारविन्देन पदारविन्दं

मुखारविन्दे विनिवेशयन्तम् ।

वटस्य पत्रस्य पुटे शयानं

बालं मुकुन्दं मनसा स्मरामि ।।

57. नमस्तस्मै भगवते अर्हते

सम्यक् सम्बुद्धाय

बुद्धं शरणं गच्छामि

धर्मं शरणं गच्छामि

सङ्घं शरणं गच्छामि ॥

58. नमो अर्हन्तानां

नमः सिद्धानां

नमः आर्याणां

नमः उपाध्यायानां

नमो लोके सर्वसाधूनाम् ॥

द्वितीयः पाठः – सुबन्ताः

1. यस्य अन्ते सुप् प्रत्ययः भवति तत् पदं सुबन्तम्।
2. सुबन्तस्य मूलरूपं प्रातिपदिकम्।
3. प्रतिपदिकेभ्यः विधीयमानाः प्रत्ययाः सुप् प्रत्ययाः
4. सुप् प्रत्ययाः एकविंशतिसंख्याकाः भवन्ति।
5. पतिभिः – पुंलिङ्गः,तृतीया विभक्तिः बहुवचनम्।
6. पितरि– पुंलिङ्गः,सप्तमीविभक्तिः बहुवचनम्।
7. जनन्याम् –स्त्रीलिङ्गः,सप्तमीविभक्तिः,एकवचनम्।
8. मधुना – नपुंसकलिङ्गः,तृतीया विभक्तिः एकवचनम्।
9. राजा – राजानः
10. भवती – भवत्यः
11. विद्वान् – विद्वांसः
12. गुणी – गुणिनः
13. राजसु – राज्ञि
14. पतिषु – पत्यौ

15. भवतीभिः – भवत्या

16. गुणिनाम् – गुणिनः

17. भवान्~भवन्तः :: भवता ~ भवद्भिः

18. गुणिन् ~ गुणी :: योगिन् ~ योगिनी

19. भवता ~ भवत्या :: भवद्भिः ~ भवतीभिः

20. पिता ~ पितरि :: माता ~ मातरि

21. जननी – जनकः

22. पतिः –पत्नी

23. पित्रा – मात्रा

24. भवती – भवान्

25. राजा – राजानः

26. विद्वान् – विद्वांसः

27. एतेषु – एतस्मिन्

28. सर्वासु – सर्वस्याम्

29. A) जनन्यः

30. C) पतिषु

31. A) तृतीया

32. A) राजानौ

~~~***~~~

तृतीयः पाठः – सिद्धारूढभारती

1. सिद्धारूढस्य गुरुः गजदण्डस्वामिनः।

2. सिद्धप्पस्य पितुः नाम गुरुशान्तप्पः।
~~~

3. ज्ञाने सर्वेषाम् अधिकारः अस्ति।
4. "कैवल्यपद्धतिः " निजगुणशिवयोगिनः ग्रन्थः ।
5. चलकापुरम् इति लघुग्राम: बीदर् मण्डले अस्ति ।
6. सिद्धप्पस्य जन्म १८३६ तमस्य वर्षस्य मार्च् मासस्य १६ तमे दिनाङ्के अभवत्।
7. सिद्धप्पस्य माता देवमल्लम्मा।
8. सिद्धप्पः अष्टमे वयसि गृहं त्यक्तवान्।
9. अक्कलकोटेशरणप्पः, शिवपुत्रस्वामी इत्यादयः सिद्धारूढस्य शिष्योत्तमाः ।
10. कर्मयोगरहस्यम् इति ग्रन्थस्य लेखकः तिलक् महोदयः।
11. महापुरुषाः
12. लघुग्राम:
13. अनेकाः
14. 'ओम्' कारस्य
15. विंशतिवर्षपर्यन्तम्
16. भक्ताः
17. निकटे
18. दीपोत्सवः
19. वर्गभेदः
20. प्रतिदिनं

21.	अनेकः	अनेकौ	अनेके
22.	वर्षस्य	वर्षयोः	वर्षाणाम्
23.	सिद्धाय	सिद्धाभ्यां	सिद्धेभ्यः
24.	ग्रन्थं	ग्रन्थौ	ग्रन्थान्

25. नगरम् =पत्तनम्

26. सागर: =अब्धिः,जलधिः,समुद्रः

27. देहः = कायः, शरीरम्

28. ग्रन्थः= पुस्तकम्

29. ग्राम: × नगरम्

30. एकः × अनेकः

31. आढ्याः × दरिद्राः

32. उच्चैः × नीचैः

33. स्वातन्त्र्यसङ्ग्रामे सिद्धारूढस्य पात्रं –

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ನೀಚ ಎಂಬ ವರ್ಗಭೇದವಿಲ್ಲ. ಮಾನವ ಕುಲವೊಂದೇ. ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ. ಜೀವನವು ಆಶಾಶ್ವತ(ನಶ್ವರ)ವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವನವು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ, ತ್ಯಾಗಮಯ ಮತ್ತು ವಿನಮ್ರವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅಜ್ಞಾನವೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಜ್ಞಾನವೇ ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಭಾರತಿಯವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಸಾರವಾಗಿತ್ತು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಮಠವು ಪ್ರತಿದಿನ ಸಹಸ್ರಾರು ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗೋವಾ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 500ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಮಠದ ಶಾಖೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯತೀತ ಸಮಾನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ.

34. सिद्धारूढस्य उपदेशसारः –

1918ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋಧರ ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಲಗಂಗಾಧರನಾಥ ತಿಲಕರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ 1924ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಎರಡೂ ಸಮಾವೇಶಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಭಾರತಿಯವರು ಅಲಂಕರಿಸಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಬೋಧಕ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಬಾಲಗಂಗಾಧರತಿಲಕರು ತಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ "ಕರ್ಮ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾರೂಢರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಾರೂಢರು ಅಪ್ರತಿಮ ದೇಶಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು.

35. नवदशशतके अत्र अनेके महापुरुषाः आसन् ।

B) भारतदेशे

36. सिद्धारूढभारती एतान् उद्धृतवान् ।

C) पामरान्

37. एते सर्वे सिद्धारूढस्य भक्ताः अभवन् ।

A) राजमहाराजाः

38. उच्चः इत्यस्य विरुद्धार्थकपदम् एतत् ।

D) नीचः

39. एषः महोदयः स्वस्य ग्रन्थस्य विषये सिद्धारूढेन सह चर्चितवान् । ।

C) तिलक महोदयः

~~~***~~~

चतुर्थः पाठः – कृदन्ताव्ययानि

1. B) त्रयः
2. B) निपातम्
3. C) शत्रन्तानि
4. B) गत्वा
5. B) पा
6. D) ल्यप्
7. C) भूत्वा
8. D) गत्वा
9. C) निधाय
10. B) क्त्वान्तस्य
~~~

11. क्रीड् + क्त्वा = क्रीडित्वा

12. नी ~ नेतुम्

13. गण् ~ गणयित्वा

14. नेतुम् ~तुमुन्नन्ताव्ययम्

15. निपीय ~ ल्यबन्ताव्ययम्

16. वि+स्मृ+ल्यप् = विस्मृत्य

17. संस्कृतभाषायां शब्दाः द्वि प्रकारेण विभक्ताः।

18. अव्ययस्य नामान्तरं निपातम्।

19. कृदन्ताव्ययानि क्त्वान्तानि,ल्यबन्तानि,तुमुन्नन्तानि।

20. तिङ् प्रत्ययान् विहाय धातुभ्यः विधीयमानाः प्रत्ययाः एव कृत् प्रत्ययाः।

21. द्वयोः क्रिययोः समाने कर्तृकत्वे पूर्वतनक्रियावाचकधातोः क्त्वा(त्वा) प्रत्ययः भवति।

22. यदा धातोः पूर्वम् उपसर्गः भवति, तदा क्त्वा प्रत्ययस्य स्थाने ल्यप् प्रत्ययः भवति।

23. क्रियामेकाम् उद्दिश्य क्रियान्तरं यदा उच्यते तदा उद्दिष्ट क्रियावाचकधातोः तुमुन् प्रत्ययः भवति।

24. सुबन्तः त्रिप्रकारकः सन्ति।

25. गम् धातोः क्त्वा प्रत्यययोगे गत्वा इति रूपं भवति।

~~*~~

पञ्चमः पाठः – तिङन्तम् उपसर्गाश्च

1. B) लङ्

2. C) लट्

3. D) वेदे

4. C) लृट्

5. A) लभते

6. C) पठति

7. C) 10

8. B) पठेत्

9. A) लङ्

10. A) अस्तु

11. A) प्रथमः

12. B) अकरोत्

13. A) मध्यमः

14. B) लट्

15. C) अवन्दत

16. B) प्र

17. C) 22

18. D) अभितः

19. C) विरमति

20. A) विजयते

21. भवामि~ उत्तमपुरुष:

22. अस्ति ~लट्

23. भविष्यन्ति ~ लृट्

24. सं + गच्छति = सङ्गच्छते

25. कुर्वन्तु ~ बहुवचनम्

26. वन्दताम् ~ लोट्

27. वेदे ~ लेट्

28. लिङ् ~ विध्यर्थे
29. गत्वा ~ क्त्वा प्रत्ययः
30. अनुभूय ~ ल्यप् प्रत्यय:
31. भवितुम् ~ तुमुन् प्रत्ययः
32. नेतुम् ~ तुमुन् प्रत्ययः
33. निपीय ~ ल्यप् प्रत्यय:
34. कर्तुम् ~ तुमुन् प्रत्ययः
35. आगत्य ~ ल्यप् प्रत्यय:
36. निक्षिप्य ~ ल्यप् प्रत्यय:
37. कृत्वा ~ क्त्वा प्रत्ययः
38. निधाय ~ ल्यप् प्रत्यय:
39. लेखितुम् ~ तुमुन् प्रत्ययः
40. ज्ञात्वा ~ क्त्वा प्रत्ययः
41. दत्वा --> क्त्वान्ताव्ययम्
42. विलिख्य -->ल्यबन्ताव्ययम्
43. परिवर्तितुम् --> तुमुन्नन्ताव्ययम्
44. अनुभूय
45. कर्तुम्
46. ज्ञात्वा
47. निधाय
48. विरमति

`~~~***~~~

षष्ठः पाठः– छन्दः

1. A) लघु 2. B) गुरु 3. B) गुरु 4. B) गुरु

5. B) गुरु 6. B) त्रीणि 7. C) भगणः 8. B) अष्ट्

9. तगणः 10. नगणः

11. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः पिङ्गलाचार्यः ।

12. गणे त्रीणि अक्षराणि भवन्ति ।

13. अष्ट गणाः भवन्ति ।

14. इन्द्रवज्रा वृत्ते प्रतिपादं एकादश अक्षराणि भवन्ति ।

15. अनुष्टुप् छन्दसः लक्षणम् – अनुष्टुभि प्रतिपादम् अष्टाक्षराणि । चतुर्षु अपि पादेषु पञ्चमाक्षरं लघु, षष्ठाक्षरं गुरु, प्रथम–तृतीयपादयोः सप्तमाक्षरं गुरु, द्वितीय–चतुर्थपादयोः सप्तमाक्षरं लघु भवति ।

16. इन्द्रवज्रा वृत्तस्य लक्षणम् – इन्द्रवज्रावृत्ते प्रतिपादम् एकादश अक्षराणि भावन्ति । त–त–ज गणाः गुरुद्वयञ्च ।

17. तगणः । तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U |– –

अर्धो घ । टो घोष । मु पै ति । नूनम् ।

U – – U – U

18. वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्य समप्रभ ।

U – – U – U

निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्व कार्येषु सर्वदा ॥

19. तगणः। तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U | – –

विद्वान् कु|ली नो न | क रो ति |गर्वम् ।

20. तगणः। तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U | – –

सम्पूर्ण |कु म्भो न | क रो ति |शब्दम् ।

सप्तमः पाठः – पत्रलेखनम्

1. पितरं प्रति पत्रम् ।

।।श्रीः ।।

क्षेमम्

कार्कलम्

२–६–२०२५

पूज्यपितृचरणानां सन्निधौ प्रणामाः ।

अहम् अत्र कुशली / कुशलिनी अस्मि । भवन्तः सर्वेऽपि तत्र कुशलिनः इति मन्ये ।

अहं सम्यक् पठन् / पठन्ती अस्मि । आगामिनि मासे हम्पे, बिजापुरम् इत्यादिक्षेत्रसन्दर्शनार्थं मम मित्राणि गमिष्यन्ति । अहम् अपि गन्तुम् इच्छामि । एतदर्थं कृपया एकसहस्ररूप्यकाणि प्रेषयन्तु इति सविनयं प्रार्थयामि। प्रवासात् आगमनानन्तरं पत्रं लेखिष्यामि ।

पत्रम् लिखन्तु ।

इति भवदीयः/या पुत्रः /पुत्री

सुकेश: /सुनीता

पत्रसङ्केतः

सकाशात्,	सविधे,
------------------	----------------
------------------	----------------

2. मित्रं प्रति पत्रम् ।

।।श्रीः ।।

क्षेमम्

मैसूरु

१०–११–२०२५

प्रियमित्र ! नमस्ते ।

अत्राहं कुशली / कुशलिनी । त्वमपि कुशली / कुशलिनीति भावयामि ।

अस्माकं शालायाः वार्षिकोत्सवः २०-११-२०२५ दिने प्रचलिष्यति । तदा सांस्कृतिककार्यक्रमाः भविष्यन्ति । तस्मिन् कार्यक्रमे अहमपि भागं वहामि । भवान् / भवती अपि कार्यक्रमार्थम् अवश्यम् आगच्छतु । अन्यः विशेषः नास्ति । पत्रं लिखतु।

इति भवदीयः/या प्रियसखः/सखी

परमेशः / पवित्रा

पत्रसङ्केतः

सकाशात्,	सविधे,
----------------	-----------------
----------------	-----------------

3. नगरपालिकां प्रति पत्रम् ।

सकाशात्,

श्री बि. रायण्णः, भासमार्गः,

श्रीनिवासपुरम्,

हासनम् ।

सविधे,

प्रबन्धप्रमुखः,

नगरपालिका कार्यालय ;,

मुख्यमार्गः,

हासनम् ।

मान्याः,

विषयः – स्वच्छतापालनार्थं निवेदनम् ।

सप्ताहद्वयतः अत्र कुजलकुल्यातः बहिः जलं निस्सरति । तेनायं प्रदेश: दुर्गन्धेन व्याप्तः । मार्गेषु जलप्रवाहकारणात् जनानां गमनागमनमपि कष्टकरं सञ्जातम् ।

अतः शीघ्रं समुचितां व्यवस्थां कुर्वन्तु इति सविनयं प्रार्थयामि ।

धन्यवादेन सह,

दिनाङ्कः ०५–१–२०१७ भवदीयः

स्थलम् – हासनम् बि.रायणणः

4. विरामपत्रम्

सकाशात्,

सुरेश: / निर्मला,

नवमकक्ष्या, राष्ट्रियप्रौढशाला, निट्टूरु ।

सविधे,

मुख्योपाध्यायाः,

राष्ट्रियप्रौढशाला, निट्टूरु ।

मान्याः,

विषयः विरामं प्राप्तुम् ।

मम गृहे अनुजस्य जन्मदिनोत्सवः अस्ति। अहं जन्मदिनोत्सवनिमित्तम् २२–१०–२०२५ तः २३–१०–२०२५ पर्यन्तं शालाम् आगन्तुं न शक्नोमि । अतः दिनद्वयस्य विरामं ददतु इति प्रार्थना।

दिनाङ्कः – २०–१०–२०२५ विधेयः छात्रः/विधेया छात्रा

स्थानम् – निट्टूरु सुरेशः /निर्मला

5. पुस्तकप्रेषणाय पत्रम्।

सकाशात्,

छात्रः,

नवमकक्ष्या, शारदाप्रौढशाला,

धारवाडनगरम् ।

सविधे,

व्यवस्थापकाः,

अक्षर प्रकाशनम्, बेङ्गलूरुनगरम् ।

मान्याः,

विषयः पुस्तकप्रेषणाय निवेदनम् ।

अधो निर्दिष्टानि पुस्तकानि मह्यम् आवश्यकानि सन्ति। कृपया विपिपि द्वारा प्रेषयतु इति सविनयं प्रार्थये ।

पुस्तकानां विवरणम्– १) अभ्यासपुस्तकम्

२) संस्कृत–कन्नड शब्दकोषः

धन्यवादेन सह

दिनाङ्कः – २०–१०–२०२५ इति

स्थानम् – निट्टूरु भवदीयः छात्रः/

भवदीया छात्रा

पत्रसङ्केतः

सकाशात्,

सविधे,

अष्टमः पाठः – परोपकारः पुण्याय

1. (A)पत्नी 2.(B) भूपालः 3.(B) वृक्षः

4.(D) देहः 5.(A) पापम् 6.(C) अनुत्तीर्णः

7.(C) ग्रामम् 8.(D) राज्ञी 9.(B) पतिः

10.(A) राक्षसी 11.(C) स्त्री 12.(B) लङ्लकारः

13.(A) लोट् लकारः 14.(D) लट् लकारः 15.(B) लृट् लकारः

16.(C) तृतीया विभक्तिः 17.(A) द्वितीया विभक्तिः 18.(C) षष्ठी विभक्तिः

19.(B) सप्तमी विभक्तिः 20.(A) पञ्चमी विभक्तिः 21.(B) कति

22.(C) कुत्र 23.(C) कथम् 24.(B) केन

25.(B) कान् 26.(B) कः 27.(C) कस्य

28.(B) अहं अत्रैव नगरे कश्चन ब्राह्मणः आसम्।

29.(C)सर्वेऽपि जनाः सदयम् अपश्यन्।

30.(C) राजाऽपि तत्रत्यान् जनान् अपृच्छत्।

31.(B) पत्न्या सह ब्राह्मणः निजस्थानं जगाम।

32.धर्मसङ्ग्रहः 33.द्वितीयं जन्म 34.परपीडनम् 35.चतुर्थी विभक्तिः

36. प्रवाहात् ब्राह्मणं विक्रमो राजा अरक्षत्।

37. ब्राह्मणः राज्ञे पुण्यं समर्पितवान्

38. ब्रह्मराक्षसः राज्ञः समीपमाजगाम।

39. पापकर्मणः मुक्तः ब्रह्मराक्षसः दिव्यरूपधरः सन् दिवं जगाम।

40.अनित्यानि शरीराणि।

41. ब्राह्मणः द्वादश वर्षाणि नामत्रयमन्त्रमजपत् ।

42. सर्वैः परोपकारिभिः भाव्यम्।

43. स्वस्थः ब्राह्मणः राजानम् "भोः महापुरुष,ममैतच्छरीरं पुरा पितृभ्याम् अजायत।ततोऽस्य शरीरस्य गायत्र्या द्वितीयं जन्म। इदानीं भवतस्तृतीयं जन्म प्राप्तम्। अतः प्राणदानात् महोपकारिणः तव किमुपकरिष्यामि।नो चेत् मम जीवितम् मुधैव स्यात्।अतो यथाशक्त्युपकरोमि प्रतिग्रहाण।गोदावर्युदक मध्ये द्वादशवर्षाणि नामत्रयमन्त्रमजपम्। तत्पुण्यं तुभ्यं दीयते।" इति अब्रवीत्।

44. ब्रह्मराक्षसः विक्रमं ब्राह्मणेन दत्तं पुण्यम् अयाचत।राजाऽपि तत्पुण्यं ददौ।सोऽपि तेन पुण्येन तस्मात्पापकर्मणो मुक्तो दिव्यरूपधरः सन् राजानं प्रशंस्य दिवं जगाम।

45. ब्राह्मणः हाहाकारं कुर्वन् महाजनान् उद्दिश्य एवमवदत्–"भोः भोः महाजनाः त्रायध्वम्। यः कोऽपि धार्मिको मह्यं सभार्याय प्राणान् ददातु" इति ।

46. राजा ब्रह्मराक्षसं एवम् अपृच्छत् —"भोः महापुरुष, कस्त्वम्? कुतः समागतोऽसि" इति।

47. ब्रह्मराक्षसः राजानं एवं प्रत्यवदत् —"अहं पूर्वस्मिन् जन्मनि कश्चित् ब्राह्मणः आसम्। तदा विद्यागर्वाद् वृद्धान् अदूषयम्। तत् पापवशाद् अस्मिन् श्वः प्रतिपाद्ये ब्रह्मराक्षसो भूत्वा बहु वर्षाणि तिष्ठामि। अद्य भवतोरुभयोर्गोष्ठीमाकर्ण्य समागतोस्मि।यतो निर्विशेषं सर्वेषाम् उपकरोषि,तन्मामपि उपकर्तुमर्हसि"इति।

V .48. सन्धिं विभज्य नाम लिखत।

A . उद्दिश्य + एवम्= वृद्धिसन्धिः ।

B . को + अपि= पूर्वरूपसन्धिः ।

C . मुधा+ एव=वृद्धिसन्धिः।

D .यथाशक्ति + उपकरोमि= यण्सन्धिः।

E .गोदावरी +उदकमध्ये=यण् सन्धिः।

F .इति + उक्त्वा= यण् सन्धिः।

G . कः + त्वम्= विसर्ग सन्धिः।

H .प्रति + अवदत्= यण् सन्धिः।

I .पुण्येन + अहम्= सवर्णदीर्घ सन्धिः।

J . अस्मात्+ दोषात्=जश्त्व सन्धिः।

K . सर्वैः+अपि=विसर्ग सन्धिः

L .समर्प्य + आशिषं=सवर्णदीर्घ सन्धिः।

A .शक्तिमनतिक्रम्य =अव्ययीभावसमासः।

B .महत् जनः = कर्मधारयसमासः।

C .महान् च असौ पुरुषः च = कर्मधारयसमासः।

D .विशेषं विना= अव्ययीभावसमासः।

V I .यथा निर्देशं उत्तरं लिखत।

50." परोपकारः पुण्याय" इति पाठः।

सः महापुरुषः राजा विक्रमः।

ब्राह्मणस्य शरीरं पितृभ्याम् अजायत।

51." परोपकारः पुण्याय" इति पाठः।

ब्रह्मराक्षसः अदूषयत्।

पूर्वस्मिन् जन्मनि अदूषयत्।

52." परोपकारः पुण्याय" इति पाठः ।

ब्रह्मराक्षसः अवदत्।

विक्रमम् अवदत्।

53. “परोपकारः पुण्याय” इति पाठः।

राजा विक्रमः अवदत्।

ब्रह्मराक्षसं अवदत्।

54.”परोपकारः पुण्याय” इति पाठः।

ब्राह्मणः अवदत्।

महाजनान् अवदत्।

55.”परोपकारः पुण्याय” इति पाठः।

ब्राह्मणः अवदत्।

राजानम् अवदत्।

56. विक्रमादित्यस्य परोपकारः–

ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಕೊಂಡು “ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಕಾಪಾಡಿರಿ “ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದನು.ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ವಿಕ್ರಮ ರಾಜನು ನದಿಗೆ ಇಳಿದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು.

ಅನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಕುರಿತು”ಎಲೈ ಮಹಾಪುರುಷನೇ, ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಮೊದಲು ನನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಯಿತು. ಉಪನಯನದಿಂದ ಎರಡನೇ ಜನ್ಮ. ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದ ಮೂರನೇ ಜನ್ಮವು ಸಿಕ್ಕಿತು”. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತಾನು ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು."ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ನಾನು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾಗರ್ವದಿಂದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಕಾರಣ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ದಯಮಾಡಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಿನಗೆ ನೀಡಿರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡಿದರೆ ಈ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ನೀಡಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ದಿವ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ರಾಜನೂ ಸಹ ತನ್ನ ನಗರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋದನು.

नवमः पाठः – सन्धिः

1. मुरारिः = मुर + अरिः =सवर्णदीर्घसन्धिः।

2. राजेन्द्रः = राजा + इन्द्रः = गुणसन्धिः ।

3. स्थित्यन्तरम् = स्थिति + अन्तरम् = यण् सन्धिः।

4. मन्वन्तरः = मनु + अन्तरः = यण् सन्धिः ।

5. वागीशः = वाक् + ईशः = जश्त्वसन्धिः ।

6. शरदृतुः = शरत् + ऋतुः = जश्त्वसन्धिः ।

7. चिन्मयः = चित् + मयः = अनुनासिकसन्धिः।

8. वाग्विलासः = वाक् + विलासः = जश्त्वसन्धिः।

9. विद्यालयः = विद्या + आलयः = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

10. मुनीन्द्रः = मुनि + इन्द्रः = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

11. नरेन्द्रः = नर + इन्द्रः = गुणसन्धिः।

12. एकैकम् = एक + एकम् = वृद्धिसन्धिः ।

13. देवैश्वर्यम् = देव + ऐश्वर्यम् = वृद्धिसन्धिः।

14. तेऽपि = ते + अपि = पूर्वरूपसन्धिः।

15.यद्यपि = यदि + अपि = यण् सन्धिः।

16. दिनयेव = दिने + एव = यान्ता – वान्तादेशसन्धिः।

17. नायकः = नै + अकः = यान्ता – वान्तादेशसन्धिः।

18. हरी एतौ = हरी + एतौ = प्रकृतिभावसन्धिः।

19. वागीशः = वाक् + ईशः = जश्त्वसन्धिः।

20. वाग्देवता = वाक् + देवता = जश्त्वसन्धिः

21. अजन्तः = अच् + अन्तः = जश्त्वसन्धिः।

22. अब्जम् = अप् + जम् = जश्त्वसन्धिः।

23. षडाननः = षट् + आननः = जश्त्वसन्धिः ।

24. वाङ्मयम् = वाक् + मयम् = अनुनासिकसन्धिः ।

25. तन्मात्रम् = तत् + मात्रम् = अनुनासिकसन्धिः।

26. षण्मासाः = षट् + मासाः = अनुनासिकसन्धिः।

27. षण्मुखः = षट् + मुखः = अनुनासिकसन्धिः ।

28. हरिश्शेते = हरिस् + शेते = श्चुत्वसन्धिः।

29. शरदश्शतम् = शरदस् + शतम् = श्चुत्वसन्धिः।

30. रामश्च = रामस् + च = श्चुत्वसन्धिः।

31. हरिश्चन्द्रः = हरिस् + चन्द्रः = श्चुत्वसन्धिः ।

32. गुरुं वन्दे = गुरुम् + वन्दे = अनुस्वारसन्धिः।

33. हरिं नमामि = हरिम् + नमामि = अनुस्वारसन्धिः।.

34. त्वङ्करोषि = त्वं + करोषि = परसवर्णसन्धिः ।

35. त्वञ्चितः = त्वं + चितः = परसवर्णसन्धिः ।

36. अञ्जनम् = अं + जनम् = परसवर्णसन्धिः ।

37. महेशः = महा + ईशः = गुणसन्धिः।

38. तत्रैव = तत्र + एव = वृद्धिसन्धिः ।

39. गुरूपदेशः = गुरु + उपदेशः = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

40. नटेशः = नट + ईशः = गुणसन्धिः ।

41. हरिं वन्दे = हरिम् + वन्दे = अनुस्वारसन्धिः ।

42. तस्योपरि = तस्य + उपरि = गुणसन्धिः ।

43. तत्रैकः = तत्र + एकः = वृद्धिसन्धिः ।

44. इत्युक्त्वा = इति + उक्त्वा = यण् सन्धिः ।

45. रजकस्याग्रे = रजकस्य + अग्रे = सवर्णदीर्घसन्धिः ।

46. पत्रस्योपरि = पत्रस्य + उपरि = गुणसन्धिः ।

47. मध्यादेकेन = मध्यात् + एकेन = जश्त्वसन्धिः ।

48. तदयम् = तत् + अयम् = जश्त्वसन्धिः ।

49. सोऽवदत् = सो + अवदत् = पूर्वरूपसन्धिः ।

50. तन्माम् = तत् + माम् = अनुनासिकसन्धिः ।

51.राजा + ऋषिः = राजर्षिः = गुणसन्धिः

52.जगत् + गुरुः = जगद्गुरुः =जश्त्वसन्धिः

53.शरदस् + शतम् = शरदश्शतम् = श्चुत्वसन्धिः

54.सत् + जनः = सज्जनः = जश्त्वसन्धिः

55.षट् + आननः = षडाननः = जश्त्वसन्धिः

56.तम् + नमामि = तन्नमामि = अनुनासिकसन्धिः

57.जगत् + नाथः = जगन्नाथः = अनुनासिकसन्धिः

58.ग्रं + थः = ग्रन्थः = अनुस्वारसन्धिः

59.सूर्य + उदयः = सूर्योदयः = गुणसन्धिः

60.वन + ओषधिः = वनौषधिः = वृद्धिसन्धिः

61.महा + औदार्यम् = महौदार्यम् = वृद्धिसन्धिः

62.काले + अस्मिन् = कालेऽस्मिन् = पूर्वरूपसन्धिः

63.एको + अहम् = एकोऽहम् = पूर्वरूपसन्धिः

64.मधु + अरिः = मध्वरिः = यण् सन्धिः

65.पितृ + अंशः = पित्रंशः = यण् सन्धिः

66.विष्णो + इति = विष्णो + इति = यान्ता – वान्तादेशसन्धिः

67.तौ + अपि = तावपि = यान्ता – वान्तादेशसन्धिः

68.गङ्गे + इमे = गङ्गे इमे = प्रकृतिभावसन्धिः

69.अमी + ईशाः = अमी ईशाः = प्रकृतिभावसन्धिः

70.षट् + दर्शनानि = षड्दर्शनानि = जश्त्वसन्धिः

71.जगत् + ईशः = जगदीशः = जश्त्वसन्धिः

72.जगत् + गुरुः = जगद्गुरुः = जश्त्वसन्धिः

73.सुप् + अन्तः = सुबन्तः = जश्त्वसन्धिः

74.भगवत् + गीता = भगवद्गीता = जश्त्वसन्धिः

75. जगत् + नाथः = जगन्नाथः = अनुनासिकसन्धिः

76.षट् + नवतिः = षण्णवति = अनुनासिकसन्धिः

77.अप् + मग्नः = अम्मग्नः = अनुनासिकसन्धिः

78.हरिस् + चन्द्रः = हरिश्चन्द्रः = श्चुत्वसन्धिः

79.तत् + च = तच्च = श्चुत्वसन्धिः

80.सत् + जनः = सज्जनः = श्चुत्वसन्धिः

81.शार्ङ्गिन् + जयः = शार्ङ्गिञ्जयः = अनुनासिकसन्धिः

82.गृहम् + गच्छति = गृहं गच्छति = अनुस्वारसन्धिः

83.कं + पितः = कम्पितः = अनुस्वारसन्धिः

84.शं + कितः = शङ्कितः = अनुस्वारसन्धिः

85.अं + जनम् = अञ्जनम् = अनुस्वारसन्धिः

86.षट् + नवति = षण्णवति = अनुनासिकसन्धिः

87.एको + अहम् = एकोऽहम् = पूर्वरूपसन्धिः

88.एको + वदत् = एकोऽवदत् = पूर्वरूपसन्धिः

89.उभौ + अपि = उभावपि = यान्ता – वान्तादेशसन्धिः

90.मध्यात् + एकेन = मध्यादेकेन = जश्त्वसन्धिः

91.तत् + महाजनः = तन्महाजनः = अनुनासिकसन्धिः

92.गतो + अभवत् = गतोऽभवत् = पूर्वरूपसन्धिः

93.छिद्रेषु + अनर्थाः = छिद्रेष्वनर्थाः = यण् सन्धिः

94.तत् + माम् = तन्माम् = अनुनासिकसन्धिः

95.सन्तु + इति = सन्त्विति = यण् सन्धिः

96.आलस्यम् + हित्वा = आलस्यं हित्वा = अनुस्वारसन्धिः

97.भाव + आपन्नाः = भावापन्नाः = सवर्णदीर्घसन्धिः

98.तत् + चित्रम् = तच्चित्रम् = श्चुत्वसन्धिः

99.कश्चित् + अपि = कश्चिदपि = जश्त्वसन्धिः

100.सहसा + उत्थाय = सहसोत्थाय = गुणसन्धिः

दशमः पाठः – अलङ्कारः

1.शब्दार्थसहितौ काव्यम् इति मम्मटः काव्यस्य लक्षणं प्रतिपादितवान्।

2.काव्यस्य आत्मा रसः।

3.कविः शब्दार्थयोः सौन्दर्यं वर्धयितुं अलङ्कारान् प्रयुङ्क्ते।

4.अलङ्काराः द्विविधाः।

5.काव्यसौन्दर्यवर्धकः शब्दविन्यासक्रमः शब्दालङ्कारः।

6.काव्यसौन्दर्यवर्धकः अर्थवर्णनक्रमः अर्थालङ्कारः।

7.काव्यशोभावर्धकाः अलङ्काराः।

8.वर्ण्यं वस्तु उपमेयः।

9.येन सादृश्यं वर्ण्यते तत् उपमानम्।

10.उपमानोपमेययोः समानधर्मः साधारण धर्मः

11.इव आदयः उपमावाचकाः शब्दाः।

12.उपमालङ्कारे चत्वारः अंशाः – ते उपमेयः, उपमानम्, साधारणधर्मः, उपमावाचकपदम् चेति।

13.अयिगिरिनन्दिनि नन्दितमेदिनि विश्वविनोदिनि नन्दनुते।

अलङ्कारस्य नाम–अनुप्रासः।

लक्षणम् – एकस्यैव व्यञ्जनस्य अनेकावृत्तिः अनुप्रासः।

समन्वयः – अत्र 'द'कारस्य ' न' कारस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र अनुप्रासालङ्कारः।

14.दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपङ्कजम्।

अलङ्कारस्य नाम – अनुप्रासः।

लक्षणम् – एकस्यैव व्यञ्जनस्य अनेकावृत्तिः अनुप्रासः।

समन्वयः– अत्र 'र' इत्यक्षरस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अनुप्रासालङ्कारः।

15.शारदा शारदाम्बोजवदना वदनाम्बुजे।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः – अत्र " शारदा"इति शब्दस्य,"वदना" इति शब्दस्य ,"अम्बुजा" इति शब्दस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

16.सर्वदा सर्वदास्माकं सन्निधिः सन्निधिं क्रियात्।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः – अत्र "सर्वदा" इति शब्दस्य,"सन्निधिः" इति शब्दस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

17. अगजाननपद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः– अत्र "गजानन" इति शब्दस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

18.अनेकदन्तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः –अत्र “एकदन्तम्” इति शब्दस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

19.अम्बोरुहमिवाताम्रं मुग्धे करतलं तव।

अलङ्कारस्य नाम – उपमा।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः मुग्धा करतल – अम्भोरुहयोः सादृश्यं वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः।

20.विद्वन् तव वाणी सुधेव मधुरा।

अलङ्कारस्य नाम – उपमालङ्कारः

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः ।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः वाणी सुधयोः सादृश्यम् वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः भवति।

21.मुखचन्द्रो विराजते ।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकालङ्कारः।

लक्षणम्– उपमानोपमेययोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः,मुखचन्द्रयोः अभेदः वर्णितः। अतः अत्र उपमालङ्कारः भवति।

22.विद्याधनम् सर्वधनप्रधानम्।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकालङ्कारः।

लक्षणम् – उपमानोपमेययोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः – अत्र विद्या एव धनम् इति वर्णनेन उपमेयोपमायोः विद्याधनयोः अभेदः

वर्णितः।

23.श्रीरामः समुद्र इव गम्भीरः।

अलङ्कारस्य नाम – उपमा ।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः , श्रीरामसमुद्रयोः सादृश्यम् वर्णितम् अस्ति।

24.मुखं कमलमिव सुन्दरम्।

अलङ्कारस्य नाम– उपमा ।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः मुखकमलयोः सादृश्यं वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः।

25. चरणारविन्दम्।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकम्

लक्षणम् – उपमेयोपमानयोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः– अत्र उपमेयोपमानयोः चरण अरविन्दयोः अभेदः वर्णितः। अतः अत्र रूपकालङ्कारः।

एकादशः पाठः –विस्मृतभेदाः सन्तः

1. पूर्वज –मुनिजन–कविजनानां वाञ्छा सर्वेषाम् ऐक्यं भवति।
2. हृदये भाषाधनमतजातिविभेदः न भवेत्।
3. पूर्वजमुनिजनकविजनानां वाञ्छा सर्वेषम् ऐक्यम् आसीत्।
4. दुःखितदीनजनानुन्नेतुं हस्ताः प्रसरणीयाः।
5. घर्षणलुण्ठनवञ्चनहननं प्रलयं संयातु इति कवेः आशयः।

6. हृदये भ्रातुर्भावः लसेत् ।
7. दुःखितदीनजनानुन्नेतुं हस्ताः प्रसरणीयाः।
8. बहुहृद्यम् ।
9. पृथिवीमेतां
10. एकम्
11. आलस्यं
12. हृदि
13. वाञ्छा – स्त्रीलिङ्गः, प्रथमा विभक्तिः, एकवचनम्
14. सुखिनः – पुंलिङ्गः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम्
15. तेषाम् – पुंलिङ्गः, षष्ठीविभक्तिः, बहुवचनम्
16. मातुः – स्त्रीलिङ्गः, षष्ठीविभक्तिः, एकवचनम्
17. भावापन्नाः – पुंलिङ्गः, प्रथमा विभक्तिः, बहुवचनम्
18. कुर्वन्तु– लोट् लकारः, प्रथमः पुरुषः बहुवचनम्
19. प्रदहति –लट् लकारः, प्रथमः पुरुषः एकवचनम्
20. भवतु – लोट् लकारः, प्रथमः पुरुषः एकवचनम्
21. जहतु – लोट् लकारः, प्रथमः पुरुषः बहुवचनम्
22. धनम् = वित्तम्,अर्थः
23. हस्तः = करः, पाणिः
24. अनिलः = वायुः, पवनः
25. अनलः = अग्निः,पावकः, वह्निः
26. सन्त्विति –> सन्तु + इति – यण् सन्धिः
27. आलस्यं हित्वा –> आलस्यम् + हित्वा –अनुस्वारसन्धिः
28. भावापन्नाः –> भाव+आपन्नाः –सवर्णदीर्घसन्धिः

29. भेदः × अभेदः
30. स्मरणम् × विस्मरणम्
31. ऐक्यम् × अनैक्यम्
32. निर्मलम् × मलम्
33. एकम् × अनेकम्
34. अभक्तम् × भक्तम्
35. एतां – एतं
36. माता – पिता
37. भ्राता – भगिनी
38. सर्वे – सर्वाः
39. पूर्वजः – पूर्वजा
40. A) सलिलम्
41. C) अग्निः
42. A) मलम्
43. B) कान्

द्वादशः पाठः–प्रबन्धः

1. स्वातन्त्र्योत्सव:

भारतीयाः वयमिदानीम् स्वतन्त्रभारते निवसामः । क्रि.श.१९४७ तमे वर्षे अगस्ट्मासस्य पञ्चदशदिनाङ्के अस्माकं राष्ट्रं भारतं स्वतन्त्रम् अभवत् । ततः पूर्वम् आङ्गलाः द्विशतं वर्षाणि यावत् अस्माकं देशस्य प्रशासनं कृतवन्तः । भारतीयेभ्यः असहनीयं कष्टं दत्तवन्तः । अतः भारतीयाः तेषां विरुद्धम् आन्दोलनमेव कृतवन्तः। तस्य परिणामात्

भारतीयाः आङ्ग्लशासनात् विमुक्ताः अभवन् । अस्य स्वातन्त्र्यदिनस्य स्मरणार्थं वयं प्रतिवर्षम् उत्सवम् आचरामः ।

अस्मिन् दिने राष्ट्रध्वजस्य राष्ट्रगीतस्य च गौरवं समर्पयन्ति । स्वातन्त्र्यवीराणां साहसं सम्पर्कमाध्यमेषु प्रसारयन्ति । इदानीं स्वतन्त्रभारतस्य प्रगतिः अस्माभिः करणीया । कीर्तिः प्रसारणीया । तदैव अस्माकं जीवनं धन्यं भविष्यति । वन्दे भारतमातरम् ।

2. दूरदर्शनम्

प्रपञ्चे नैके सम्पर्कमाध्यमाः वर्तन्ते । आकाशवाणी, दूरदर्शनम्, वार्तापत्रिका, दूरवाणी, अन्तर्जालम् इत्यादयः प्रमुखाः सम्पर्कमाध्यमाः सन्ति । एतेषु दूरदर्शनस्य महत् स्थानमस्ति। दूरदर्शनस्य संशोधक: जे.एल.बयार्ड महोदयः । दूरदर्शने दर्शनं श्रवणञ्च समकालमेव भवति । तस्मात् अद्यत्वे दूरदर्शनं बहुजनप्रियं प्रधानं च सम्पर्कसाधनमभवत् ।

दूरदर्शनद्वारा गृहे एव उपविश्य राज्यस्य राष्ट्रस्य विश्वस्य च विषया द्रष्टुं श्रोतुं च शक्यन्ते । विविधभाषासु सर्वकारीयवाहिन्यः अन्यवाहिन्यः च भवन्ति । दूरदर्शने चलच्चित्रम्, सन्दर्शनम्, प्रतिभाप्रदर्शनकार्यक्रमाः, सामाजिककार्यक्रमाः अपि प्रसार्यन्ते । एवमनेन न केवलं मनोरञ्जनम् अपि तु बुद्धिविकासोऽपि भवति।

दूरदर्शने प्रसार्यमाणाः केचन कार्यक्रमाः छात्राणां युवकानां च मनसि दुष्परिणामं जनयन्ति । निरन्तरं दूरदर्शनवीक्षणेन आलस्यं नेत्रदोषादिकं च भवितुमर्हति । तस्मात् लाभालाभौ विज्ञाय दूरदर्शनस्य उपयोगः कर्तव्यः ।

3. गणराज्योत्सवः

भारतीया: प्रतिवर्षं बहून् उत्सवान् आचरन्ति । तत्र केचन उत्सवा: धार्मिकाः अन्ये केचन राष्ट्रियाः । राष्ट्रियोत्सवेषु गणराज्योत्सवोऽपि अन्यतमः । जनवरिमासस्य षड्विंशतितमे दिनाङ्के प्रतिवर्षं गणराज्योत्सवः आचर्यते ।

क्रि.श.१९३० तमे वर्षे जनवरि, मासस्य २६ दिनाङ्के लाहोरनगरे एकमधिवेशनमभवत् । तत्र देशं परकीयेभ्यः विमोचयितुं प्रतिज्ञा कृता आसीत् । तद्दिनं स्वाधीनतादिवसः इति प्रतिवर्षम् आचर्यते स्म । स्वातन्त्र्यानन्तरम् अस्मिन् दिने एव नूतनसंविधानं स्वीकृतम् । डा।। अम्बेड्करमहोदयः संविधानरचनासमितेः अध्यक्षः आसीत् ।

गणरज्योत्सवदिने सर्वत्र देशे राष्ट्रध्वजारोहणं कृत्वा ध्वजवन्दनं कुर्वन्ति। प्रतिराज्यं राजधान्याम् अन्यत्र च पथिसञ्चलनम् आकर्षकरूपेण प्रचलति । विभिन्नक्षेत्रेषु विशिष्टसेवां कृतवद्भ्यः गण्येभ्यः प्रशस्तिः प्रदीयते ।

4. जनसङ्ख्यास्फोट:

अल्पकाले एव जनानाम् अनियमिता वृद्धिरेव जनसङ्ख्यास्फोटः इत्युच्यते ।

कारणानि – एकविंशतिशतकेऽस्मिन् अपि बहुत्र दृश्यते बाल्यविवाहः । वैद्यकीयविज्ञानस्य प्रगत्या मरणप्रमाणं न्यूनं जातम् । अज्ञानेन अन्धश्रद्धया च नैके जना: सन्ताननियन्त्रणं न जानन्ति नाङ्गीकुर्वन्ति च । इतरदेशेभ्यः आगतानाम् असङ्ख्याकानां निराश्रितानां कृते आश्रयः दत्तः भारतेन । जनसङ्ख्यानियन्त्रणे अनासक्तिः दृश्यते केषुचित् जनेषु ।

परिणामाः– देशस्य प्रगतये निर्मिताः समस्तयोजना: विफलाः भवन्ति । जीवनावश्यकवस्तूनाम् अभाव: न्यूनता वा भवति । अरण्यानां विनाश:, कृषिभूमिनाशः, परिसरप्रदूषणं च प्रवर्धते । वञ्चनं, हननं, भ्रष्टाचार:, इत्यादिसमाजविरोधीनि कार्याणि सम्भवन्ति। बाधन्ते च जनान् निरुद्योग:, निरक्षरता, अनारोग्यं, दारिद्यम् इत्यादिसमस्याः ।

निवारणोपाया:– बाल्यविवाहस्य दुष्परिणामस्य कुटुम्बयोजना शासनस्य प्रचारः करणीयः ।

त्रयोदशः पाठः – मूर्तिपूजारहस्यम्

1. D) शिरः	2. C) दुर्जन:	3. A) पुन:	4. 8) आखेटकः
5. C) पादः	6. A) शीघ्रम्	7. D) परिव्राट्	8. C) भूप:
9. B) ल्यप्	10. D) मृगया	11. C) लट्	12. A) कत्वा
13. A) प्रथमपुरुषः	14. C) लट्	15. D) सप्तमी	16. B) द्वितीया
17. A) लट्	18. B) लट्	19. A) लट्	

20. स्वामी विवेकानन्दः

21. महाराजः

22. आलवार प्रान्तः

23. स्वामी विवेकानन्दस्य सम्मानार्थं मङ्गलसिंहेन समारम्भः आयोजित:।

24. महाराजस्य भावचित्रस्य थूत्कारं कर्तुं स्वामी विवेकानन्दः अवदत्।

25. राज्ञ: आस्थानं विवेकानन्दः खेत्रीनरेशेन प्रेषित:।

26. मूर्तिपूजारहस्यम् इति पाठस्य लेखकः डा॥ श्रीधरभास्करवर्णेकरः।

27. आखेटकवेषः मानसिंहः।

28. श्रीविवेकानन्दस्वामिनः पौर्वात्यपाश्चात्यविद्यासु निष्णाता:।

29. मानसिंहेन राजपदं परम्परया प्राप्तम्।

30. श्रीविवेकानन्दस्य गुरुः श्री रामकृष्णपरमहंसः।

31. मानसिंहः मङ्गलसिंहस्य सामन्तराज:।

32. संन्यासिना गीतनृत्यादिरसास्वादनम् अनुचितम्। अतः प्रासादं प्राप्ता अपि स्वामिचरणाः सभां नालङ्कुर्वन्ति ।

33. विवेकानन्दः भिक्षाटनविषये मानसिंहं प्रति उक्तवान् –"अहमपि संन्यासी, परिव्राट्, दण्डी, सर्वसङ्गपरित्यागी च। तद् यथा मे रोचते तथा करोमि। भिक्षाटनं मे रोचते इति भिक्षाटनं करोमि।

34. कर्गजे+अस्मिन् = पूर्वरूपसन्धिः।

35. तत् + चित्रम् = श्चुत्वसन्धिः।

36. कश्चित्+अपि = जश्त्वसन्धिः।

37. सहसा + उत्थाय = गुणसन्धिः।

38. स्वस्थान+आपन्ना: = सवर्णदीर्घसन्धिः।

39. न+आयाताः = सवर्णदीर्घसन्धिः।

40. न+अलङ्कुर्वन्ति= सवर्णदीर्घसन्धिः।

41. भिक्षुः+भूत्वा = विसर्गसन्धिः।

42. तावत्+एनम् = जश्त्वसन्घिः।

43. भिक्षा+अटनम् = सवर्णदीर्घसन्धिः।

44. बुद्ध+आदरः = सवर्णदीर्घसन्धिः।

45. नर+ईश: = गुणसन्धिः।

46. न+आसम् = सवर्णदीर्घसन्धिः।

47. गतिः+भवति = विसर्गसन्धिः।

48. जनन+अन्तरे = सवर्णदीर्घसन्धिः।

49. समर्थो+अत्र = पूर्वरूपसन्धिः।

50. अन्यत्+च = श्चुत्वसन्धिः।

51. काचित्+अपि = जश्त्वसन्धिः।

52. अन्यो+अयं = पूर्वरूपसन्धिः।

53. चित्र+आकृतौ = सवर्णदीर्घसन्धिः।

54. मृत्तिका+आदिभिः = सवर्णदीर्घसन्धिः।

55. तत्त्व+उपदेशेन = गुणसन्धिः।

56. प्रीतो+अस्मि = पूर्वरूपसन्धिः।

57.आसनात्+उत्थाय = गुणसन्धिः।

58. राजप्रासादे = राज्ञः प्रासादे = तत्पुरुषसमासः।

59. महाराजः = महान् च असौ राजा च = कर्मधारयसमासः।

60. प्रजापालनम् = प्रजानाम् पालनम् = तत्पुरुषसमासः।

61. स्वामिचरणाः = स्वामिनां चरणाः = तत्पुरुषसमासः।

62. पूज्यचरणाः = पूज्याः च अमी चरणाः = कर्मधारयसमासः।

63. आखेटकवेषः = आखेटकस्य वेषः = तत्पुरुषसमासः।

64. राजपदवी = राज्ञः पदवी = तत्पुरुषसमासः।

65. परम्पराप्राप्तम् = परम्परया प्राप्तम् = तत्पुरुषसमासः।

66. राजकार्याणि = राज्ञः कार्याणि = तत्पुरुषसमासः।

67. मूर्तिपूजकः = मूर्तेः पूजकः = तत्पुरुषसमासः।

68. जननान्तरे = अन्यस्मिन् जनने = कर्मधारयसमासः।

69. वर्णलिप्ते = वर्णेन लिप्ते = तत्पुरुषसमासः।

70. भावबलेन = भावस्य बलेन = तत्पुरुषसमासः।

71. तत्त्वोपदेशेन = तत्त्वस्य उपदेशेन = तत्पुरुषसमासः।

72. तच्चित्रम् = तस्य चित्रम् = तत्पुरुषसमासः।

73. सर्वैः भद्राणि दृश्यन्ताम् ।

74. मया भिक्षाटनं क्रियते ।

75. अस्मिन् चित्रे थूत्करोतु ।

76. आश्लिष्य – ल्यप् प्रत्ययः।

77. भवान् राजपदवीम् अलङ्करोति ननु ।

मूर्तिपूजारहस्यम् इति पाठः।

स्वामी विवेकानन्दः अवदत्?

मानसिंहः राजपदवीम् अलङ्करोति ।

78. तत् का मे गतिर्भवति जननान्तरे ?

मूर्तिपूजारहस्यम् इति पाठः।

मानसिंहः अपृच्छत् ।

विवेकानन्दस्वामिनम् अपृच्छत् ।

79. भवतु परीक्षे तावदेनम् !

मूर्तिपूजारहस्यम् इति पाठः।

मानसिंहः अवदत् ।

स्वगतम् अवदत्।

80. डा ॥ श्रीधरभास्करवर्णेकरः

कालः–१९१८–२००१

देशः– वार्ने, सतारा मण्डलम्, महाराष्ट्रराज्यम् ।

कृतयः – विवेकानन्दविजयम्, अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्यम्, श्रीशिवराज्योदयम्, संस्कृतवाङ्मयकोषः चेत्यादयः।

81. "ತನಗೆ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗತಿಯಾಗಬಹುದು?" ಎಂದು ಮಾನಸಿಂಹನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದು ನಿಂತ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಾಜನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಗುಳೀರಿ ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದರು ಮಂತ್ರಿಯೂ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹೆದರುತ್ತಾನೆ. ಹೆದರಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಈ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲವೇ? ಹೇ

ಮಾನಸಿಂಹರಾಜನೇ ಇದೇ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ರಹಸ್ಯ. ಹೇ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾ ವಿರೋಧಿಗಳೇ ಈ ರಾಜನೇ ಬೇರೆ ಆ ನಿರ್ಜೀವವಾದ ಚಿತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಇದನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದರೂ ಕೂಡ ಯಾರು ಆ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಲು ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾಗದವನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮಹಾರಾಜನ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ನೋಡಿದಿರಿ. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೇ ನೋಡಿದಿರಿ. ಹೇ ಸಜ್ಜನರೇ, ಇದೇ ರೀತಿ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಕನಾದ ಭಕ್ತನು ಕಲ್ಲು ಲೋಹ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಗಣೇಶ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಭಾವ ಬಲದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

82. ಸಭೆಗೆ ಬಂದ ವಿವೇಕಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾನಸಿಂಹನು ಅವರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ ನೀವು ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತರು ಆಗಿದ್ದರೂ ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿ ಏಕೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ?

ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮಾನಸಿಂಹನನ್ನು ಆಪಾದ ಮಸ್ತಕ ನೋಡಿ ನೀನು ರಾಜನಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಮರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಿಂಹನು ಹೌದು ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ನನ್ನ ರಾಜ ಪದವಿ ಎಂದನು. ನೀನೊಬ್ಬ ರಾಜನಾಗಿ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಬೇಡನಂತೆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲವೇ?

ಅದಕ್ಕೆ ಮಾನಸಿಂಹನು ಸ್ವಾಮಿ ನಾನು ನರೇಶ, ರಾಜ, ಭೂಪ. ನನ್ನ ಮನ ಬಂದಂತೆ ನಾನು ಇರುವೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ, "ನಾನು ಕೂಡ ಸನ್ಯಾಸಿ ಪರಿವ್ರಾಟ್, ದಂಡಿ. ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಿ. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಾನು ಮಾಡುವೆ. ಬಿಕ್ಷಾಟನೆಯು ನನಗೆ ರುಚಿಸುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುವೆ".

ಮಾನಸಿಂಹನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ "ಸ್ವಾಮಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆ ನೀವು ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರೇ?"

ವಿವೇಕಾನಂದರು, "ಹೌದು. ಮೊದಲು ಅಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಗುರುಗಳಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಆಗ ಮಾನಸಿಂಹನು ನಾನಂತೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯಾಗಬಹುದು? ಹೀಗೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮಾನಸಿಂಹನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಂಹರ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

चतुर्दशःपाठः–प्रयोगाः

I. 1. C) भावेप्रयोगे 2. B) कर्तरि–कर्मणि 3. A) तृतीया

4. A) कर्तरि 5. C) कर्तरि 6.C) पठ्यते

7. A) अकर्मकम् 8. C) कर्मणि

II. 9. क्रियते 10. नम्यते 11. आहूयते 12. नीयते

13. क्रीड्यते 14. हस्यते

III. 15. प्रयोगाः त्रिविधाः भवन्ति।

16. कर्तरि प्रयोगे कर्तृपदं प्रथमाविभक्त्यन्तं भवति।

17. कर्तरि प्रयोगे कर्मपदं द्वितीया विभक्त्यन्तं भवति।

18. कर्तरि प्रयोगे क्रियापदम् कर्तृपदम् अनुसरति।

19. कर्तरि प्रयोगे कर्तृपदस्य प्राधान्यम्।

20. यस्याः क्रियायाः कर्माकाङ्क्षा भवति सः धातुः सकर्मकः भवति।

21. सकर्मक धातूनां कर्तरि, कर्मणि च प्रयोगाः भवन्ति।

22. कर्मणि प्रयोगे कर्मपदस्य प्राधान्यम्।

23. कर्मणि प्रयोगे क्रियापदम् कर्मपदम् अनुसरति।

24. कर्मणि प्रयोगे कर्मपदस्य प्रथमा विभक्तिः भवति।

25. यस्याः क्रियायाः कर्माकाङ्क्षा न भवति सः धातुः(क्रिया) अकर्मकः भवति।

26. अकर्मकधातुः कर्तरि, भावे च उपयुज्यते।

27. भावे प्रयोगे क्रियापदम् प्राधान्यम् भवति।

IV. 28.गणेशेन चित्रं लिख्यते। 29. मया गुरुः नम्यते ।

30. राधया पाठः पठ्यते। 31. बालिका जलं पिबति।

32. सः हसति। 33. मया भूयते।

34. अहं धावामि । 35. तया नृत्यते ।

V . 36. कर्तरि प्रयोगे कर्तृपदम् प्रथमा विभक्त्यन्तं भवति। कर्मपदम् द्वितीया विभक्त्यन्तं भवति। क्रियापदम् कर्तृपदस्य पुरुषं वचनं च अनुसरति। अत्र कर्तृपदस्य प्राधान्यम्। अत्र सकर्मक–अकर्मक धातवः उपयुज्यन्ते।

37. कर्मणि प्रयोगे कर्तृपदम् तृतीया विभक्त्यन्तं भवति। कर्मपदं प्रथमाविभक्त्यन्तं भवति। क्रियापदम् कर्मपदम् अनुसरति। अत्र कर्मपदस्य प्राधान्यम्। अत्र सकर्मकधातवः उपयुज्यन्ते।

38. भावे प्रयोगे कर्तृपदम् तृतीया विभक्त्यन्तं भवति। कर्मपदम् न भवति। क्रियापदम् आत्मनेपदान्तं प्रथमपुरुषैकवचनान्तं च भवति। अत्र अकर्मक धातवः उपयुज्यन्ते। क्रियापदस्श अत्र प्राधान्यम्।

पञ्चदशः पाठः– अनुवादाः

मातृभाषया अनुवादः

1. ನೀಲಿ ಮೋಡವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡದಿಂದ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಪಶುಗಳು ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ.

2. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು. ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ. ನಾಳೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದು ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಿರಿ. ಉದ್ಯೋಗಿಯಾದ ಪುರುಷಸಿಂಹನನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಮೀಪಿಸುವಳು.

3. ಕೃಷಿಕರು ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಗಳು, ನಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಾಯಿಯು ಮನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಲವನ್ನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಹಸುವು ಸಿಹಿಯಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

4. ಮುಂಬರುವ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಂಶು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು, ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಮರಳಿ

ಬರುವನು. ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದುಃಖಿತರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೇವೆಯೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

5. ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಪರಿಸರಮಾಲಿನ್ಯವು ಆಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ರೋಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರತಿದಿನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲಿ.

6. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆತನ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಕಾರವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವಿವೇಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಮಾನವನು ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ

7. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಂಡವರು ಮತ್ತು ಕೌರವರು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡರು. ಅರ್ಜುನನು ಒಬ್ಬ ಮಹಾವೀರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿದ್ದನು. ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾದರು.

8. ಚಂದ್ರನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೆಳದಿಂಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಬೆಳದಿಂಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕೌಮುದಿ ಎಂಬ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಬೆಳದಿಂಗಳು ತಂಪಾಗಿಯೂ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

9. ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೋಡವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡಗಳ ಘರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನವಿಲುಗಳು ನರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಮೋಡವು ನೀರಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರೈತರೂ ಕೂಡ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ.

10. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನದಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾರತವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಭೂಮಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯರು.

संस्कृतभाषया अनुवादः

1. विद्यार्थिनः प्रतिदिनं शालां गच्छन्ति । शालायाम् अध्यापकाः पाठान् पाठयन्ति । विद्यार्थिनः गुरुणां मार्गदर्शनं अनुसरन्ति । जीवने सफलतां प्राप्नुवन्ति ।

2. इदं सुन्दरं लाल बाग् उद्यानवनमस्ति । एतत् क्रि.श. अष्टादश शतमाने निर्मितमस्ति । प्रातः सायं च नगरवासिनः अत्र सञ्चरन्ति । विश्रान्तिं आरोग्यं, आनन्दं च प्राप्नुवन्ति ।

3. पूर्वं दरिद्रः मूर्खः च कमलाकर इति बालकः आसीत् । सर्वेऽपि तं दृष्ट्वा अपहास्यं कुर्वन्ति स्म । एतेन अपमानितः सः काशीं गत्वा सम्यक् अध्ययनं कृत्वा महाज्ञानी अभवत् । अतः प्रयत्नः क्रियते चेत् असाध्यं किमपि नास्ति ।

4. प्रिय विद्यार्थिनः, प्रतिदिनमपि भवन्तः सम्यक् पठन्तु । कालहरणं मा कुर्वन्तु । गतः कालः पुनः नायाति । सुखापेक्षी चेत् विद्यां त्यजत । विद्यापेक्षी चेत् सुखं त्यजेत् ।

5. भारतं विशालः देशः । अत्र विविध धर्मीयाणाम्, सर्वमतस्यानां, असंख्यात पुण्यक्षेत्राणां दर्शनं मानसिकीं तथा धार्मिकीं तृप्तिं यच्छति । तत्रत्य प्रकृतिसौन्दर्यं मनः आकर्षति।

6. सुभाषितं नाम समीचीना वाक् । संस्कृतभाषायां मनोहारीणि सुभाषितानि सन्ति । एतानि नीतिं उपदिशन्ति । तत्वं लोकव्यवहारं च बोधयन्ति ।

7. ग्रामात् बहिः सुन्दरः अस्ति । सरोवरे कमलानि विकसन्ति । तटाके मीनाः वसन्ति । नीरं विना मीनाः न जीवन्ति । तटाकस्य जलं मधुरमस्ति ।

8. एषः अस्माकं ग्रामस्य देवालयः । अस्य पुरतः सरोवरः, पृष्ठतः उपवनं च अस्ति । एतस्य दक्षिणभागे आपणः, वामभागे अङ्गणञ्च अस्ति ।

9. बालकः प्रतिदिनम् शालां गच्छति । तत्र सः गुरूणां मार्गदर्शनम् अनुसरति । श्रद्धया पाठान् शृणोति । जीवने उत्तमनागरिकः भवति ।

10.अहम् नवम वर्गस्य छात्रः अस्मि । अहं प्रतिदिनं प्रातः पञ्चवादने उत्तिष्ठामि । योगासनं तथा देवपूजां च करोमि। मातापितरौ वन्दित्वा शालां गच्छामि ।

पूरकपाठः – गतानुगतिको लोकः

1. C) लृट् 2. B) याचकः 3. A) चिह्नम्

4. C) समर्थः 5. A) पात्रम्

6. ಧನ ಪಾತ್ರೆಯು ತುಂಬಿದಾಗ ಜಿಪುಣನಾದ ಭಿಕ್ಷುಕನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಅದೊಂದು ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಶಿಗೆ ತಲುಪಿದನು. ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಗಾನದಿಗೆ ಹೋದನು. ತಮ್ಮ ಧನಪಾತ್ರೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಗಂಗಾ ತೀರದ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಂಡವನ್ನು ತೋಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟನು. ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಆ ಪಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಭಕ್ತರು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವಲಿಂಗದ ನಿರ್ಮಾಣ ಎಲ್ಲಿಯ ನಿಯಮ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೊಂದು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಭಿಕ್ಷುಕನು ಹಲವಾರು ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಧನಪಾತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದನು. ಹೀಗೆ ಜಿಪುಣನಾದ ಭಿಕ್ಷುಕನ ಹಣವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

द्वितीयः भागः

प्रथमः पाठः

दीपावलिः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	23	25	33	–	81
अङ्काः	23	25	41	–	93

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	5	5
2	अतिलघूत्तरम्	72	72
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	4	16

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	44	56
साधारणः	5	5
कठिनः	32	32
आहत्य	81	93

प्रश्नाः–

I. **सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम् साधारणः च)

1. सर्वमहोत्सवानां राजा इति प्रख्यातः उत्सवः।

A) गणेशचतुर्थी B) विजयदशमी C) मकरसङ्क्रमणम् D) दीपावलिः

2. एतस्य प्रीत्यर्थ भारतीयाः गोमातरं पूजयन्ति ।

A) शिवस्य B) बलेः C) श्रीकृष्णस्य D) नरकासुरस्य

3. कार्तिकमासस्य प्रथमदिवसः एषः वर्तते ।

A) नरकचतुर्दशी इति B) बलिप्रतिपत् इति C) शिवरात्रिः इति D) युगादिः इति

4. सत्यभामासहितेन श्रीकृष्णेन एषः हतः ।

A) रावणः B) बलिः C) नरकासुरः D) चुञ्चासुरः

5. दीपावलेः द्वितीयदिवसे एतां पूजयन्ति।

A) धनलक्ष्मीम् B) सरस्वतीम् C) पार्वतीम् D) दुर्गाम्

II. एकवाक्येन उत्तरं लिखत (स्मरणम् सुलभः च)

6. श्रीरामचन्द्रः कं हत्वा अयोध्यां प्रत्यागतः?

7. दीपानां मालया श्रीरामचन्द्रस्य स्वागतं के अकुर्वन् ?

8. त्यागवीरः इति प्रसिद्धः कः?

9. कस्याः प्रार्थनया नरकचतुर्दशीपर्व आचर्यते ?

10. बलिपूजां कुर्युः इति केन वरः प्रदत्तः?

11. समुद्रमथनकाले कस्मात् लक्ष्म्याः आविर्भावः अभवत्?

12. नूतनवधूवराणां सम्माननं कस्य स्मरणार्थं क्रियते ?

13. श्रीरामचन्द्रः कस्मिन् युगे आसीत्?

14. देवालयेषु कस्मिन् मासे लक्षदीपोत्सवम् आचरन्ति?

15. तुलसीपूजां कदा कुर्वन्ति?

16. सर्वेभ्यः अतिसन्तोषदायकः उत्सवः कः ?

17. दीपावलीपर्वणः तृतीयदिनं किमिति ख्यातम्?

18. कदा धनलक्ष्मीं पूजयन्ति?

19. सर्वत्र लक्षदीपोत्सवं कदा आचरन्ति?

20.बलिमहाराजः केन पाताललोकं प्रवेशितः?

III. लिङ्गविभक्तिवचनानि लिखत । (धारणः, कठिनः)

21. प्रतिपदि	22. पर्वाणि	23. भगवता	24. मातरम्
25. पूजाम्	26. दीपावलेः	27. गोमयेन	28. सम्पदम्
29. विष्णुना	30. पर्वाणि	31. देवालयेषु	32. अबलानाम्

IV. आम्' अथवा 'न' इति लिखत। (अभिव्यक्तिः, साधारणः)

33. द्वापरयुगे कृष्णः आसीत्।

34. दीपावली पूर्णिमायां तिथौ भवति।

35. त्रेतायुगे श्रीरामः आसीत्।

36. दीपावलीदिने नूतनवर्षारम्भः भवति।

37. आमलकसन्निधौ तुलसीपूजां कुर्वन्ति ।

38. भगवता शिवेन त्यागवीर: बलिमहाराजः पातालं प्रवेशितः।

39. भगवान वासुदेवः अबलानां राजकुमारीणां रक्षणं अकरोत् ।

40. क्षीरसागरात् बलेः आविर्भावः अभवत् ।

41. नरकासुर: पाताललोक प्रवेशितः ।

V. वाक्यदोषं परिहरत । (अभिव्यक्तिः, कठिनः)

42. अस्य दिने मम जन्मोत्सवः भवति।

43. भगवान् कृष्णेन नरकासुरः हतः।

44. वर्षे बहवः पर्वाणि जनाः आचरन्ति।

45. सर्वेपि उपविशति।

46. वणिजः धनलक्ष्मीं पूजयति ।

47. वयं पर्वाणां नामानि वदामि ।

48. एषः बलिप्रतिपदिति ख्याता ।

49. श्रीरामचन्द्रः अयोध्यां प्रत्यागता वर्तते।

VI. वाक्ये योजयत । (अभिव्यक्तिः, कठिनः)

50. एतानि	51. अस्माकम्	52. किल	53. उत्सवः
54. वदामि	55. प्रातः	56. वरः	57. इयम्
58. पुरतः	59. परन्तु	60. प्राप्य	61. ख्यातः

VII. पर्यायपदानि लिखत । (स्मरणम्, सुलभः)

62. आचार्यः	63. छात्रः	64. गृहम्	65. श्रीकृष्णः
66. समुद्रः	67. भूमिः	68. विष्णुः	69. असुरः

VIII. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत । (धारणः, साधारणः)

70. प्रजापीडकः	71. समुद्रमथनम्	72. दीपावलिः	73. बलिपूजा
74. अयोध्यावासिनः	75. कार्तिकमासः	76. द्वापरयुगम्	77. जीवनव्यवस्था

IX. दशवाक्यैः उत्तरं लिखत । (अभिव्यक्तिः, सुलभः)

78. कार्तिकमासस्य शुक्लप्रतिपदि सर्वे जनाः किमर्थं बलिं पूजयन्ति?

79. दीपावलिमहोत्सवस्य वैशिष्ट्यं विशदयत।

80. धनलक्ष्मीं कदा किमर्थं पूजयन्ति ? विवृणुत।

81. नरकचतुर्दशीपर्वदिनस्य वैशिष्ट्यं विशदयत ।

****

द्वितीयः पाठः

समासः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्प

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	48	–	–	48
अङ्काः	–	48	–	–	48

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	48	48
4	दीर्घोत्तरम्	–	–

3. **प्रश्नस्तरः**

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	–	–
साधारणः	–	–
कठिनः	48	48
आहत्य	48	48

प्रश्नाः–

I . चतुर्थपदं लिखत। (धारणम् कठिनः च)

1. उत्तरपदार्थप्रधानः – तत्पुरुषः :: पूर्वपदार्थप्रधानः –_______ ।

2. बहुव्रीहिः – अन्यपदार्थप्रधानः :: द्वन्द्वः –_______ ।

II. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत । (धारणं कठिनः च)

3. त्रिभुवनम् = ------------ = --------।

4. अष्टाध्यायी = ------------ = --------।

5. कृष्णसर्पः = ------------ = --------।

6. नरसिंह: = ------------ = --------।

7. गङ्गानदी = ------------ = --------।

8. राजपुत्रः = ------------ = --------।

9. नखभिन्न: = ------------ = --------।

10. अर्धग्रामः = ------------ = --------।

11. गोहितम् = ------------ = --------।

12. नीलोत्पलम् = ------------ = --------।

13. चोरभयम् = ------------ = --------।

14. वृक्षमूलम् = ------------ = --------।

15. कार्यकुशलः = ------------ = --------।

16. अधर्मः = ------------ = --------।

17. अनिच्छा = ------------ = --------।

18. असन्देहः = ------------ = --------।

19. रामलक्ष्मणभरतशत्रुघ्नाः = ------------ = --------।

20. पुत्रपौत्रम् = ------------ = --------।

21. दुःखाग्निः = ------------ = --------।

22. विशाखापत्तनम् = ------------ = --------।

III. समस्तपदं विलिख्य, समासनाम लिखत ।(धारणम् कठिनः च)

23. नीलं च तत् उत्पलं च = ...=.............. ।

24. कैलास इति पर्वत: = ...=.............. ।

25. मेघ: इव श्यामः = ...=.............. ।

26. त्रयाणां भुवनानां समाहारः = ...=.............. ।

27. पञ्चानां तन्त्राणां समाहारः = ...=.............. ।

28. नवानां रात्रीणां समाहारः = ...=.............. ।

29. पञ्चानां पात्राणां समाहारः = ...=.............. ।

30. अष्टानाम् अध्यायानां समाहारः = ...=.............. ।

31. पञ्चानां वटानां समाहारः = ...=.............. ।

32. सप्तानां पदानां समाहारः = ...=.............. ।

33. फेनम् इव धवलः = ...=.............. ।

34. कृष्णः असौ सर्पः च = ...=.............. ।

35. श्वेतं च तत् वस्त्रं च = ...=.............. ।

36. शीतं च तत् उष्णं च = ...=.............. ।

37. शुक्लश्च असौ कृष्णश्च = ...=.............. ।

38. शान्तश्च असौ अनुकूलश्च = ...=.............. ।

39. छाया इव चपला = ...=.............. ।

40. नरः सिंहः इव = ...=.............. ।

41. पुरुषः ऋषभः इव = ...=.............. ।

42. नरः शार्दूलः इव = ...=.............. ।

43. गङ्गा इति नदी = ...=.............. ।

44. कैलासः इति पर्वतः = ...=.............. ।

45. आम्रः इति वृक्षः = ...=.............. ।

46. विद्या एव धनम् = ...=.............. ।

47. दुःखम् एव अग्निः = ...=.............. ।

48. मुखम् एव चन्द्रः = ...=.............. ।

****

तृतीयः पाठः

मार्गस्थो नावसीदति

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	39	20	3	–	62
अङ्काः	60	20	12	–	92

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	5	5
2	अतिलघूत्तरम्	47	47
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	10	40

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	39	60
साधारणः	8	17
कठिनः	15	15
आहत्य	62	92

प्रश्नाः–

I. **सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धारणम् साधारणः च)

1. सिंहः अस्य पर्यायपदम् इदम् अस्ति।

A) गजः B) अश्वः C) हरिः D) नागः

2. श्रूयताम् इत्यत्र एषः लकारः अस्ति।

A) लोट् B) लट् C) लिट् D) लङ्

3. नाभिषेकः इत्यत्र एषः सन्धिः वर्तते।

A) गुणसन्धिः B) सवर्णदीर्घसन्धिः C) वृद्धिसन्धिः D) पूर्वरूपसन्धिः

4. पौरुषमात्मशक्त्या – अत्र पदच्छेदः एवं भवति ।

A) पौरुष+मात्मशक्त्या B) पौरुषमा+आत्मशक्त्या

C) पौरुषम्+आत्मशक्त्या D) पौरु+षमात्मशक्त्या

5. अत्र समूहेतरपदम् इदम् अस्ति।

A) कृत्स्नम् B) मूढम् C) सिंहम् D) नरम्

II. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत** । (स्मरणम् सुलभः)

6. आत्मनः चरितं कः प्रत्यवेक्षेत?

7. नरः आत्मनः चरितं कदा प्रत्यवेक्षेत ?

8. कः नावसीदति ?.

9. किं स्वल्पमनुगन्तव्यम् ?

10. दिवसे दिवसे मूढं कानि आविशन्ति ?

11. हर्षस्थानसहस्राणि भयस्थानशतानि च कं न आविशन्ति?

12. शुद्धिः केन भवति ?

13. तृप्तिः केन भवति ?

14. मुक्तिः केन भवति ?

15. केन शुद्धिः न भवति?

16. केन पाणि: न शोभते ?

17. केन तृप्तिः न भवति?

18. केन मुक्ति: न भवति ?

19. उद्योगिनं पुरुपसिंहं का उपैति ?

20. देवेन देयमिति के वदन्ति?

21. कापुरुषाः किं वदन्ति?

22. कं निहत्य पौरुषं कुर्यात्?

23. आत्मशक्त्या किं कुर्यात्?

24. गगने के सन्ति?

25. कस्य पुरतः दीनं वचः न ब्रूयात्?

26. बहवः अम्भोदाः कुत्र सन्ति?

27. कस्य वने संस्कारःक्रियते ?

28. नरः प्रत्यहं किं प्रत्यवेक्षेत?

29. पाणिः केन शोभते?

30. लक्ष्मीः कम् उपैति?

31. मुक्तिः कथं प्राप्यते?

III. **चतुर्थं पदं लिखत।** (धारणम् साधारणः च)

32. पाणिः – दानेन :: शुद्धिः – ___।

33. मानेन – तृप्तिः :: ज्ञानेन – _ _ _ ।

34. सर्वेऽपि – पूर्वरूपसन्धिः :: नावसीदति – _ _ _ ।

35. सतां वर्त्म – अनुगन्तव्यम् :: आत्मनः चरितम् – _ _ _ ।

IV. दशवाक्यैः संस्कृतभाषया कन्नडभाषया वा उत्तरं लिखत । (अभिव्यक्तिः सुलभः)

36. कथं पौरुषं कुर्यात् इति सुभाषितकारः प्रतिपादयति?

37. ज्ञानेन मुक्तिः इति सुभाषितकारः कथं प्रतिपादयति?

38. सुभाषितकारः चातकं सम्बोध्य किं वदति, तस्य सन्देशः कः ?

V. सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत । (धारणम् कठिनः)

39. कोऽत्र 40. विक्रमार्जितः 41. स्वल्पमप्यनुगन्तव्यम् 42. नाभिषेकः

43. प्रत्यवेक्षेत 44. नैतादृशाः 45. नावसीदति

VI. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत । (धारणम् कठिनः)

46. पुरुषसिंहः 47. पशुतुल्यम् 48. आत्मशक्त्या 49. मृगेन्द्रः

VII. पर्यायपदानि लिखत । (स्मरणं सुलभः)

50. नरः 51. वर्त्म 52. करः 53. मूर्खः 54. मित्रम् 55. गगनम्

VIII. पद्यं पूरयत ।(स्मरणं सुलभः)

56. प्रत्यहं -- -- -- -- -- -- -- सत्पुरुषैरिति ॥

57. अनुगन्तुं -- -- -- -- -- -- -- नावसीदति ॥

58. हर्षस्थान -- -- -- -- -- -- -- न पण्डितम् ॥

59. नाभिषेको -- -- -- -- -- -- -- मृगेन्द्रता ॥

60. दानेन पाणिः -- -- -- -- -- -- -- तु पूजनेन ॥

61. उद्योगिनं पुरुषसिंहम् -- -- -- -- -- -- -- कोत्र दोषः ॥

62. रे रे चातक -- -- -- -- -- -- -- दीनं वचः ॥

****

चतुर्थः पाठः

पत्रलेखनम्

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

पद्यम् उपनिषद्वचनम्	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	–	5	–	5
अङ्काः	–	–	25	–	25

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	5	25

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	–	–

साधारणः	5	25
कठिनः	–	–
आहत्य	5	25

प्रश्नाः –

I. पत्रं लिखत। (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

1. प्रवासार्थं धनं प्रेषयितुं प्रार्थयन् पितरं प्रति पत्रं लिखत।

2. शालायाः वार्षिकोत्सवार्थम् आमन्त्र्य मित्रं प्रति पत्रं लिखत।

3. स्वच्छपालनार्थं निवेदयन् नगरपालिकां प्रति पत्रं लिखत।

4. दिनद्वयं विरामं सम्प्रार्थ्य मुख्योपाध्यायं प्रति विरामपत्रं लिखत

5. पुस्तकप्रेषणाय आवेदनपत्रं लिखत ।

****

पञ्चमः पाठः

सिध्दिक्षेत्रम्

1. उद्दिष्टानुगुणप्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	23	40	–	–	63
अङ्काः	40	52	–	–	92

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः

1	वस्तुनिष्ठाः	14	15
2	अतिलघूत्तरम्	35	35
3	लघूत्तरम्	08	22
4	दीर्घोत्तरम्	05	20
	आहत्य	63	92

3,प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	33	35
साधारणम्	16	31
कठिणम्	14	26
आहत्य	63	92

प्रश्नाः–

I. समुचितमुत्तरं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम् साधारणः)

1. भारतस्य उत्तरभागे स्थितं भूभागं एवं कथ्यते।

A) उत्तरार्धम्   B) आर्यावर्तः   C)अर्धवर्तः   D) सिध्दवर्तः

2. काशी भारतस्य अस्मिन् भागे अस्ति।

A) उत्तरभागे   B) दक्षिणभागे   C) मध्यभागे   D) पूर्वभागे

4. पुण्यक्षेत्रेषु एषा अन्यतमा अस्ति।

A) सिध्दिक्षेत्रम्   B) अयोध्या   C) कुरुक्षेत्रम्   D) युध्दक्षेत्रम्

5. आदिचुञ्चनगिरिः एवं प्रसिध्दम्।

A) पापक्षेत्रम् B) तीर्थक्षेत्रम् C) सिध्दिक्षेत्रम् D) कुरुक्षेत्रम्

6. मयूरवनम् अत्र अस्ति।

A) आदिचुञ्चनगिरौ B) मेरुगिरौ C) मन्दरगिरौ D) हिमगिरौ

7. एषः लङ्काधीशः आसीत्।

A) रावणः B) रामः C) सुग्रीवः D) लक्ष्मणः

8. गिरिः – अस्य समानार्थक पदं इदं भवति।

A) नागः B) पर्वतः C) शिखरम् D) वृक्षः

9. अनुग्रह्य – अत्र विद्यमानः प्रत्ययः एषः।

A) तुमुन् B) ल्यप् C) शतृ D) शानच्

10. द्वावसुरौ– अत्र विद्यमानसन्धेः नाम –––।

A) सवर्णदीर्घः B) गुणः C) यण् D) यान्तवान्तादेशः

11. मयूरवनम् – अत्र एषः समासः अस्ति।

A) द्वन्द्वः B) द्विगुः C) तत्पुरुषः D) बहुव्रीहिः

II. चतुर्थ पदं लिखत। (धारणम् कठिनः)

12. दक्षिणगङ्गा –कावेरी :: दक्षिणकाशी –______।

13. वेल्लूरु –वैद्यकीयमहाविद्यालयः :: बेङ्गळूरु –______।

14, उत्तरभागे –काशी :: दक्षिणभागे –______।

15. कृत्वा –त्वा प्रत्ययः :: अवलोक्य – ______ ।

III. एक वाक्येन उत्तरं लिखत। (स्मरणम्, सुलभः)

16. आदिचुञ्चनगिरिः कुत्र अस्ति?

17. लयाधिकारी कः?

18. एषः सिद्धयोगी रूपधारी आसीत्?

19. दक्षिणगङ्गा इति प्रसिद्धा का?

20. रामलक्ष्मणौ कुत्र आगतवन्तौ ?

21. कौ शिवस्तुतिम् अकुरुताम्?

22. आदिचुञ्चनगिरिः किमिति प्रसिद्धम्?

23. आदिचुञ्चनगिरौ कौ असुरौ आस्ताम्?

24. आदिचुञ्चनगिरिक्षेत्रे प्रधानभूतः देवः कः?

25. शिवस्य तपसः प्रभावेण आदिचुञ्चनगिरिः किमिति प्रसिद्धम्?

26. कालभैरवेश्वरस्य दक्षिणे पार्श्वे कस्याः मूर्तिः अस्ति?

27. ग्रामीणाः मालविकादेवीं किमिति सम्बोधयन्ति?

28. आदिचुञचनगिरिसंस्कृतमहाविद्यालः अत्र अस्ति?

29. आदिचुञ्चनगिरिः केषां परिश्रमेण निर्मितमस्ति ?

IV. अन्यलिङ्गपदं लिखत। (धारणम् कठिनः)

30. अस्य 31. अयम् 32.रमणीयः 33. सः

V. सन्धिं कृत्वा नाम लिखत। (धारणम् कठिनः)

34. अत्र+एव 35. रमणीये + अस्मिन्

36. को+अपि 37. इति+आदिदेव 38. अतः+एव

VI. सन्धिं विभज्य नाम लिखत। (धारणम् कठिनः)

39. रमणीयेऽस्मिन् 40. पक्षिणश्च 41. इत्यादयः 42. रावणेनापहृताम्

VII. समानार्थक पदं लिखत। (स्मरणम् सुलभः)

43. समीपम् 44. सदा 45. अन्वेषणम्

VIII. पुरुषत्रये लिखत। (धारणम् कठिनः)

46. अस्ति 47. अभवत् 48. गच्छतु

49. वर्तते 50. जघान

IX. यथा निर्देशमुत्तरं लिखत । (स्मरणम् सुलभः)

51. "युवयोः इष्टार्थसिध्दिरस्तु"

कः पाठः? कः अनुग्रहीतवान् ? कौ अनुग्रहीतवान्?

X. इतरवचनरूपाणि लिखत। (धारणम् कठिनः)

52. तपः --- ---।

53. तस्मिन् --- ---।

54. --- --- अभवन् ।

55. --- शोभेते ---।

56. अगच्छत् --- ---।

XI. लघूत्तरं लिखत। (धारणम् कठिनः)

57. पुराणरीत्या आदिचुञ्चनगिरेः का कथा भवति?

58. भारतस्य उत्तर–दक्षिणभागे च कानि कानि पुण्यक्षेत्राणि विराजन्ते ?

XII. दशवाक्यैः संस्कृत, कन्नड आङ्ग्लभाषायां वा उत्तरं लिखत। (स्मरणम्, सुलभः)

59. आदिचुञ्चनगिरिः इति नाम कथं प्रथितम् अभवत्?

60. आदिचुञ्चनगिरिक्षेत्रं वर्णयत ।

61. आदिचुञ्चनगिरि विषये विद्यमानजनपदकथां वर्णयत ।

62. आदिचुञ्चनगिरौ विद्यमान देवालयानां विषये लिखत ।

63. शैक्षणिकक्षेत्रे आदिचुञ्चनगिरेः योगदानम् किम्?

****

षष्ठः पाठः

कारकाणि विशेषव्याकरणायाश्च ।

उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

पद्यम्	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	7	5	39	–	51
अङ्काः	7	5	40	–	52

प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	5	5
2	अतिलघूत्तरम्	45	45
3	लघूत्तरम्	1	2
4	दीर्घोत्तरम्	–	–

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	8	9
साधारणः	5	5
कठिनः	38	38
आहत्य	51	52

प्रश्नाः –

I. सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम् साधारणः च)

1. ‘रामः पठति’ इत्यस्मिन् वाक्ये' 'रामः' पदस्य कारकम् इदं भवति।

A) कर्मकारकम् B) करणकारकम् C) कर्तृकारकम् D) सम्प्रदान कारकम्

2. यत् क्रियया सह सम्बन्धं प्राप्नोति तत् ।

A) वचनम्   B) अव्ययम्   C) कारकम्   D) सुबन्तम्

3. कारकाणि एतावन्ति सन्ति ।

A) षट्   B) अष्ट   C) पञ्च   D) नव

4. 'माता पाकगृहे पुत्राय फलं ददाति' इत्यत्र अधिकरणकारकम् इदं भवति।

A) माता   B) पाकगृहे   C) फलम्   D) पुत्राय

5. अभितः इत्यस्य अव्ययस्य योगे तत्सम्बद्ध पदं एतद् विभक्त्यन्तं भवति।

A) द्वितीया   B) पञ्चमी   C) चतुर्थी   D) तृतीया

II. एकवाक्येन उत्तरं लिखत। (स्मरणम् सुलभः च)

6. कारकं नाम किम् ?

7. का विभक्तिः कारकं न भवति ?

8. विना इति अव्यययोगे का: विभक्तयः भवन्ति ?

9. प्राक् इति अव्यययोगे का विभक्तिः भवति?

10. नमः इति अव्यययोगे का विभक्तिः भवति ?

11. उभयतः इति अव्ययोग का विभक्तिः भवति?

12. अलम् इति अव्यययोगे का विभक्तिः भवति?

IV. वाक्यदोषं परिहरत। (धारणं कठिनः च)

13. भोजनस्य प्राक् हस्तपादौ प्रक्षालय ।

14. नगरस्य अभितः ग्रामाः सन्ति।

15. मित्रं स्वस्ति !

16. तक्रस्य विना भोजनं नास्ति।

17. गणेशस्य नमः।

18. रामस्य सह सीता वनम् अगच्छत्।

19. देवालयं बहिः सरोवर: अस्ति।

20. वायु: विना मानव: न जीवति।

21. इन्द्रं स्वाहा।

22. पुत्रेण स्वस्ति।

23. शालासु परितः मार्गाः सन्ति।

24. अर्चना विद्यालयेन प्रति गच्छति।

VI. चतुर्थ पदं लिखत । (धारणं कठिनः च)

25. सम्प्रदानम् – चतुर्थी :: अधिकरणम् – _ _ _ _।

26. कर्मकारकम् – द्वितीया :: अपादानम् – _ _ _ _।

27. नमः – चतुर्थीविभक्ति: :: सार्धम् – _ _ _ _।

28. करणकारकम् – तृतीया :: सम्प्रदानम् – _ _ _ _।

29. विभक्तयः – सप्त :: कारकाणि – _ _ _ _।

30. प्राक् – पञ्चमीविभक्ति: :: स्वाहा – _ _ _ _।

31. स्वस्ति – चतुर्थी विभक्ति: :: अलम् – _ _ _ _।

32. अभित: – द्वितीयाविभक्तिः :: आरभ्य – _ _ _ _।

VII. वाक्यं रचयत । (धारणं कठिनः च)

33. परितः 34. सह 35. बहिः 36. नमः 37. प्रति 38. विना

39. अन्नम् 40. सार्धम्

VIII. रेखाङ्कितपदस्य कारकाणि निर्दिशत। (धारणं कठिनः च)

41. भीमः बकासुरं हन्ति।

42. सीता अशोकवने आसीत् ।

43. आकाशात् वृष्टिः भवति ।

44. सूर्याय अर्घ्यं ददाति।

45. मनुष्यः नेत्राभ्यां पश्यति।

46. मुखे दन्ताः सन्ति।

47. राजा विप्राय गां ददाति।

48. जनक: नगरात् आगच्छति ।

49. कूपे जलम् अस्ति।

50. माता हस्तेन धनं ददाति ।

IX. लघूत्तरं लिखत । (धारणं कठिनः च)

51. कति कारकाणि सन्ति ? तानि कानि ?

****

सप्तमः पाठः

अलङ्कारः

1.उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	अलङ्कारः	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्ति	प्रशंसा	आहत्य
1	प्रश्नाः	11	1	13	0	25

2	अङ्काः	11	2	39	0	52

2.प्रश्नानुगुणप्रामुख्यं।

क्रम संख्या	प्रश्नानाम् स्वरूपः	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	0	0
2	अतिलघूत्तरम्	11	11
3	लघूत्तरम्	01	2
4	दीर्घोत्तरम्	13	39
5	आहत्य	25	52

3.प्रश्नस्तरः

क्रम संख्या	स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
1	सुलभः	00	00
2	साधारणम्	24	50
3	कठिनम्	01	02
4	आहत्य	25	52

प्रश्नाः –

I. एक वाक्येन उत्तरं लिखत।(स्मरणम् साधारणम् च)

1. मम्मटः काव्यस्य लक्षणं किमिति प्रतिपादितवान्?

2. काव्यस्य आत्मा कः?

3. कविः किमर्थम् अलङ्कारान् प्रयुङ्क्ते?

4. अलङ्काराः कति विधाः?

5. शब्दालङ्कारः कः?

6. अर्थालङ्कारः कः?

7. काव्यशोभावर्धकाः के?

8. वर्ण्यं वस्तु किम्?

9. उपमानम् किम्?

10. साधारण धर्मः कः?

11. उपमावाचक शब्दाः के?

II. लघूत्तरम् लिखत।(धारणम्, कठिनम् च)

12. उपमालङ्कारे कति अंशाः भवन्ति? ते के?

III. वाक्ये विद्यमानं अलङ्कारं सलक्षणं समन्वयत।(अभिव्यक्ति साधारणम् च)

13. अयिगिरिनन्दिनि नन्दितमेदिनि विश्वविनोदिनि नन्दनुते।

14. दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपङ्कजम् ।

15. शारदा शारदाम्बोजवदना वदनाम्बुजे।

16. सर्वदा सर्वदास्माकं सन्निधिः सन्निधिं क्रियात्।

17. अगजानन पद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।

18. अनेकदन्तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे।

19. अम्भोरुहमिवाताम्रं मुग्धे करतलं तव।

20. विद्वन् तव वाणी सुधेव मधुरा।

21. मुखचन्द्रो विराजते।

22. विद्याधनं सर्वधनप्रधानम्।

23. श्रीरामः सागर इव गम्भीरः।

24. मुखं कमलमिव सुन्दरम्।

25. चरणारविन्दं।

****

अष्टमः पाठः

आत्मविडम्बनम्

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

पद्यम्	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	**44**	**16**	**12**	**-**	**72**
अङ्काः	**46**	**49**	**38**	**-**	**133**

प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	**39**	**39**
2	अतिलघूत्तरम्	**9**	**9**
3	लघूत्तरम्	**5**	**26**
4	दीर्घोत्तरम्	**19**	**59**

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	**35**	**37**

साधारणः	**34**	**90**
कठिनः	**3**	**6**
आहत्य	**72**	**133**

प्रश्नाः –

I .अधोलिखितेभ्यः प्रश्नेभ्यः चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः सन्ति। तेषु समुचितं विकल्पं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (स्मरणम् सुलभञ्च)

1.”प्रसूतिः” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A)जननम् (B) प्रसारः (C) सुतः (D) तनयः

2.” वपुः”अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A)चरणम् (B) शरीरम् (C) बाणम् (D) वनम्

3.”अनुवृत्तिः” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) वृत्तिः (B) सरणी (C) अनुसरणम् (D) सरलम्

4.”अहिः” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) अग्निः (B) वायुः (C) चन्द्रः (D) सर्पः

5.”अजिनम्”अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) चर्म (B) अजः (C) आननम् (D) अधीतम्

6.”शोणितम्” अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) नरः (B) रक्तम् (C) शोभनम् (D) दुःखम्

7."शम्भुः" अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) गणेशः (B) शिवः (C) विष्णुः (D) ब्रह्मा

8. "वसु" अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

(A) वृक्षः (B)आकाशः (C) सम्पत् (D) फलम्

9."अधरः"अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति

(A)धरा (B) वसु (C) ओष्ठः (D) पर्णम्

10."सुखम्"अस्य विरुद्धार्थक पदम् इदं भवति।

(A)न सुखम् (B) आसुखम् (C) ससुखम् (D) दुःखम्

11."सामान्यम्" अस्य विरुद्धार्थक पदम् इदं भवति।

(A)असामान्यम् (B) न समानम् (C) अनुमानम् (D) समानम्

12."पापभाक्"अस्य विरुद्धार्थक पदम् इदं भवति।

(A)पापम् (B) उपायम् (C) पुण्यभाक् (D) पण्यम्

13."अमृग्यम्"अस्य विरुद्धार्थक पदम् इदं भवति।

(A) अमृतम् (B) मृग्यम् (C) अमरः (D) मृगः

14."पिता"अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

(A) जनकः (B) भ्राता (C) माता (D) अनुजा

15."सखी"अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

(A) सखा (B) न सखी (C) सुखी (D)दुःखी

16."बाला" अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

(A) न बालः (B) अबालः (C) बालः (D)वाला

17."वरः"अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

(A) अवरः (B) वारिधिः (C) वासरः (D)वधू

18."एषा"अस्य अन्यलिङ्गरूपम् इदं भवति।

(A) एषः (B)सा (C) तेन (D)तया

19."स्यात्"अत्र एषः लकारः वर्तते।

(A) लट् लकारः (B) लङ् लकारः (C) लिङ् लकारः (D) लोट् लकारः

20."प्रार्थयसे"अत्र एषः लकारः वर्तते।

(A) लोट् लकारः (B)लट् लकारः (C) लङ् लकारः (D) लृट् लकारः

21."अन्विष्यति" अत्र एषः लकारः वर्तते।

(A) लट् लकारः (B)लङ् लकारः (C) लोट् लकारः (D) लृटलकाः

22."परिचिन्तय"अत्र एषः लकारः वर्तते

(A) लङ् लकारः (B) लोट् लकारः (C) लट् लकारः (D) लृट् लकारः

22."निवार्यताम्', अत्र एषः लकारः वर्तते ।

(A) लृट् लकारः (B) लोट् लकारः (C) लिट् लकारः (D) लृङ् लकारः

23.”गमिष्यामि”अत्र एषः लकारः वर्तते।

A) लृट् लकारः (B) लट् लकारः (C) लोट् लकारः (D) लङ् लकारः

24.”चचाल”अत्र एषः लकारः वर्तते।

(A) लिट् लकारः (B) लट् लकारः (C) लृट् लकारः (D)लङ् लकारः

25.) “पिनाकिनः”अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A)प्रथमा विभक्तिः (B) षष्ठी विभक्तिः (C) द्वितीया विभक्तिः (D) तृतीया विभक्तिः

26.”तस्मात्”अत्र एषा विभक्तिः वर्तते

(A) चतुर्थी विभक्तिः (B) सप्तमी विभक्तिः(C) पञ्चमी विभक्तिः (D) प्रथमा विभक्तिः

27.”पापभाक्” अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) प्रथमा विभक्तिः (B) पञ्चमी विभक्तिः (C) षष्ठी विभक्तिः (D) सप्तमी विभक्तिः

28”.वपुः”अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) द्वितीया विभक्तिः(B) तृतीया विभक्तिः(C) प्रथमा विभक्तिः (D) चतुर्थी विभक्तिः

29.”कुले” अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) तृतीया विभक्तिः(B) चतुर्थी विभक्तिः (C) प्रथमा विभक्तिः।(D) सप्तमी विभक्तिः

30.”फलम्” अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) प्रथमा विभक्तिः (B) सप्तमी विभक्तिः (C) द्वितीया विभक्तिः (D) पञ्चमी विभक्तिः

31.”शम्भोः” अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) षष्ठी विभक्तिः (B) तृतीया विभक्तिः (C) सप्तमी विभक्तिः (D) द्वितीया विभक्तिः

32."वरेषु"अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) प्रथमा विभक्तिः(B) सप्तमी विभक्तिः (C) द्वितीया विभक्तिः (D) पञ्चमी विभक्तिः

33." हरम्"अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) षष्ठी विभक्तिः (B) द्वितीया विभक्तिः (C) सप्तमी विभक्तिः (D) तृतीया विभक्तिः

34."करेण"अत्र एषा विभक्तिः वर्तते।

(A) प्रथमा विभक्तिः (B) द्वितीया विभक्तिः (C) तृतीया विभक्तिः (D) चतुर्थी विभक्तिः

I I .चतुर्थपदं लिखत। 5×1=5(धारणम् साधारणञ्च)

35. वर्णी – वटुः : : पितृसद्म –_____।

36. कलावान् – चन्द्रः : : वृषराजकेतनः –_____।

37.अलम् – पर्याप्तम् : : दाक्षायणी –_____।

38.यदि – तर्हि : : यदा –_____।

39.सम्प्रति – अधुना : : वृथा –_____।

I I I .एकवाक्येन उत्तरं लिखत। 9×1=9(स्मरणम् साधारणम्)

40. कालिदासेन विरचिते द्वे महाकाव्ये के?

41. शिवस्य वसु केन निवेदितम्?

42. के न योगमर्हतः?

43. कः भीमरूपः अस्ति

44. मन्दाः किं द्विषन्ति?

45. परशिवः पार्वत्याः समीपे केन रूपेण आगतवान्?

46. पार्वत्याः प्रसूतिः कस्मिन् कुले अभवत्?

47. पार्वती कं पतिमाप्तुम् इच्छति?

48. देवभूमयः के?

I V . द्वित्रैः वाक्यैः उत्तरं लिखत। (धारणम् कठिनम्)

49. परमार्थतः शिवः कथम् अस्ति?

50. तपः फलं किं किं?

51. पार्वत्याः सखी ब्रह्मचारिणं किं वदति?

V . सूचनानुसारं उत्तरं लिखत।

52. सन्धिं विभज्य नाम लिखत।(धारणम् साधारणम्)

A . गजाजिनम् B .प्रदेशास्तव C .यद्वाल D .अथवेति E .दिगम्बरः

F .गमिष्याम्यथवा G . अथोपयन्तारमलं H . अथाह I .महेश्वरः J .पुनरेव

K .तवानुवृत्तिं L .करोऽयम् M .प्रथमावलम्बनम् N .तदस्ति

O .मन्दाश्चरितं P .इत्युदीर्यते Q .किमप्ययं R . यस्स

53.विग्रह वाक्यं विलिख्य समास नाम लिखत। (धारणम् साधारणम्)

A .पिनाकपाणिः B .त्रिलोचनः

अथवा

समासं कृत्वा समास नाम लिखत।

A .देवानाम् भूमयः B .गजस्य अजिनम्

V I .यथानिर्देशम् उत्तरं लिखत। (धारणम् साधारणम्)

54. न रत्नमन्विष्यति मृग्यते हि तत्।

कः पाठः? कः अवदत्? अत्र रत्नं का?

55.तवानुवृत्तिं न च कर्तुमुत्सहे।

कः पाठः? कः अनुवृत्तिं कर्तुं न उत्सहते? कां अवदत्?

56.तदस्ति किं व्यस्तमपि त्रिलोचने।

कः पाठः? कः अवदत्? काम् अवदत्?

57.एषा पार्वती पिनाकपाणिं पतिमाप्तुमिच्छति।

कः पाठः? का अवदत्? कम् अवदत्?

58.अकिञ्चनः सन् प्रभवः सम्पदाम्।

कः पाठः? का अवदत्? कम् अवदत्?

59.निवार्यतामालि किमप्ययं वटुः।

कः पाठः? का अवदत्? कम् अवदत्?

V । । .कवेः देश– काल –कृतीनां विषये त्रिचतुरैः वाक्यैः उत्तरं लिखत।(स्मरणम् सुलभञ्च)

60.कालिदासः

V । । । .पद्यपाठस्य नाम उल्लिख्य तात्पर्यं पञ्चषैः वाक्यैः कर्णाटक भाषया, आङ्ग्लभाषया , संस्कृत भाषया वा लिखत।(अभिव्यक्ति साधारणम्)

61. कुले प्रसूतिः प्रथमस्य वेधसः

त्रिलोकसौन्दर्यमिवोदितं वपुः।

अमृग्यमैश्वर्यसुखं नवं वयः

तपः फलं किमतः परं वद।।

62. दिवं यदि प्रार्थयसे वृथा श्रमः

पितुः प्रदेशास्तव देवभूमयः।

अथोपयन्तारमलं समाधिना

न रत्नमन्विष्यति मृग्यते हि तत्।।

63. अथाह वर्णी विदितो महेश्वरः

तदर्थिनी त्वं पुनरेव वर्तसे।

अमङ्गलाभ्यासरतिं विचिन्त्य तं

तवानुवृत्तिं न च कर्तुमुत्सहे।।

64. अवस्तुनिर्बन्धपरे कथं नु ते

करोऽयमामुक्तविवाहकौतुकः।

करेणशम्भोर्वलयीकृताहिना

सहिष्यते तत् प्रथमावलम्बनम् ।।

65. त्वमेव तावत् परिचिन्तय स्वयं

कदाचिदेते यदि योगमर्हतः

वधूदूकूलं कलहंसलक्षणम्

गजाजिनं शोणितबिन्दुवर्षिच ।।

66. वपुर्विरूपाक्षम् अलक्ष्यजन्मता

दिगम्बरत्वेन निवेदितं वसु।

वरेषु यद्बाल मृगाक्षिमृग्यते

तदस्ति किं व्यस्तमपि त्रिलोचने।।

67. उवाच चैनं परमार्थतो हरम्

न वेत्सि नूनं यत एवमात्थ माम्।

अलोकसामान्यमचिन्त्यहेतुकम्

द्विषन्ति मन्दाश्चरितं महात्मनाम्।।

68. अकिञ्चनः सन् प्रभवः स संपदाम्

त्रिलोकनाथः पितृसद्मगोचरः।

सः भीमरूपः शिव इत्युदीयते

न सन्ति याथार्थ्यविदः पिनाकिनः।।

69. निवार्यताम् किमप्ययं वटुः

पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराधरः।

न केवलं यो महतोऽपभाषते

शृणोति तस्मादपि यस्स पापभाक्।।

70. इतो गमिष्याम्यथवेति वादिनी

चचाल बाला रयभिन्नवल्कला।

स्वरूपमास्थाय च तां कृतस्मितः

समाललम्भे वृषराजकेतनः।।

I X . दशवाक्यैः उत्तरं कर्णाटक भाषया, आङ्ग्लभाषया, संस्कृत भाषया वा लिखत। (अभिव्यक्तिः साधारणम्)

71. शिवः पर्वत्याः प्रीतिं परीक्षितुं स्वस्य विडम्बनम् स्वयमेव कथम् करोति? विवृणुत।

72. पार्वती शिवस्य विषये किं वदति?

****

नवमः पाठः

सौभद्रो ग्रहणं गतः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	14	34	1	–	49
अङ्काः	26	36	4	–	66

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम् ।

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	23	23
2	अतिलघूत्तरम्	8	8
3	लघूत्तरम्	9	9
4	दीर्घोत्तरम्	9	26

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	15	30
साधारणः	15	15
कठिनः	19	21
आहत्य	49	66

प्रश्नाः –

I. अत्र चत्वारः विकल्पाःप्रदत्ताः। तेषु सूक्तं उत्तरं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत। (धारणम्, साधारणः)

1. सौभद्रो ग्रहणं गतः – अस्य पाठस्य कर्ता एषः अस्ति ।

A) कालिदासः B) भासः C) हर्षः D) भारविः

2. जननी – अस्य शब्दस्य पर्याय पदं इदमस्ति ।

A) सुता B) पिता C) भ्राता D) माता

3. कुमारः – अस्य पदस्य अन्य लिंगरूपं एवं भवति ।

A) कुमारी B) कुमारा C) कुमारि D) कुमरी

4. खल्वयं – अत्र एषः सन्धिः वर्तते ।

A) गुणसन्धिः B) यण् सन्धिः C) जश्त्वसन्धिः D) वृद्धिसन्धिः

5. करोमि – अत्र एषः पुरुषः अस्ति ।

A) प्रथम B) मध्यम C) उत्तम D) अन्य

6. विराटेश्वरः – अत्र एषः सन्धिः वर्तते ।

A) सवर्ण दीर्घः B) गुणः C) अनुनासिक D) यण्

7. भर्ता – अस्य पदस्य समानार्थक पदं इदमस्ति ।

A) भार्या B) भगिनी C) पतिः D) मातुलः

8. निर्गतः – अस्य शब्दस्य विरुद्धपदं इदमस्ति ।

A)गतः B) आगतः C)निर्गतिकः D)पतितः

9. पुत्रः– अस्य शब्दस्य् समानार्थक् पदं इदं अस्ति ।

A) अग्रजः B) अनुजः C) आत्मजः D) दिविजः

10. भटः – अस्य पदस्य पर्याय पदं इदमस्ति ।

A) सैनिकः B)कार्मिकः C)कृषिकः D)सचिवः

11. पितरं – अत्र एषा विभक्तिः वर्तते ।

A) प्रथमा B) द्वितीया C) तृतीया D) सप्तमी

12. शिक्षितस्तु – अत्र अयं सन्धिः भवति ।

A) जश्त्व B) अनुनासिक C) विसर्ग D)गुण

13. तरुणस्य – अत्र एषा विभक्तिः वर्तते ।

A) चतुर्थी B) षष्ठी C) सप्तमी D) प्रथमा

14. नयतु – अत्र एषः लकारः भवति ।

A) लट् B) लृट् C) लोट् D) लिट्

15. राजा – अस्य शब्दस्य समानार्थकपदं इदमस्ति ।

A) नृपतिः B) योधः C) मन्त्री D) अमरः

II. **चतुर्थ पदं लिखत** । (धारणम् कठिनः)

16. शरः – बाणः :: अन्वयः ––––––––––।

17. वृकोदरः – भीमः :: पार्थः – –––––––––।

18. जयतु – लोट् लकारः :: प्रहरति ––––––––––।

19. प्रत्यक्षम् – अप्रत्यक्षम् :: सदृशम् – --------।

20.क्षत्रियकुमारः – तत्पुरुषः :: महाराजः ---------।

21. केनायम् – सवर्णदीर्घः :: धनुर्घोषम् ---------।

22. पुत्रः – पुत्री :: तरुणः – ----------।

23. निन्द्यः – श्लाघ्यः :: दुर्बलः ----------।

III. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत।** (स्मरणम्, सुलभः)

24. अभिमन्युः कयोः पुत्रः ?

25. पाण्डवेषु ज्येष्ठः कः ?

26. अभिमन्योः मातुलः कः ?

27. कैः धनुः गृह्यते ?

28. अभिमन्युः कथं गृहीतः ?

29. भीमः विराटराजेन कुत्र विनियुक्तः?

30. भास महाकविः कति नाटकानि रचितवान् ?

31. भासकवेः कस्मात् नाटकात् अयं पाठः उद्धृतः?

IV. **सन्धिं कृत्वा नाम लिखत ।** (धारणम् कठिनः)

32. वृक + उदरः 33. पश्यतु + एनम् 34. किल + एष

35. को + अत्र　　36. अभिमन्युः + गणयति　　37. एहि + एहि

38. बाहुः + अक्षौहिणी　　39. बाल्यात् + न　　40. न + अन्यत्

V. यथानिर्देशम् उत्तरं लिखत । (स्मरणम् सुलभः)

41. अभिमन्यो, सुखमास्ते ते जननी ?

कः पाठः ? कः अवदत् ? कं अवदत् ?

42. किं भवान् मध्यमः तातः? तस्यैतत् सदृशं वचः ।

कः पाठः ? कः अवदत् ? कं अवदत् ?

43. रथमासाद्य निःशंकं बाहुभ्यां अवतारितः ।

कः पाठः ? कः अवतारितः ? केन अवतारितः?

44. सहजौ मे प्रहरणम् ।

कः पाठः? कं अवदत् ? कस्य भुजौ सहजौ प्रहरणम् ?

45. कथं कथं ? जननी नाम ?

कः पाठः ? कः पृच्छति ? कं पृच्छति ?

VI. 46. भासकवेः काल–देश–काव्यपरिचयं लिखत । (स्मरणम् सुलभः)

VII. लघूत्तरं लिखत । (ग्रहणम्, कठिनः)

47. प्रवृत्तिपुरुषाः शत्रूणां वृत्तान्तं कथं कथयन्ति ?

48. सौभद्रः कथं ग्रहणं गतः ?

VIII. दशवाक्यैः संस्कृतभाषया, कन्नडभाषया वा उत्तरं लिखत ।(स्मरणम् सुलभः)

49. बृहन्नला–अभिमन्य्वोः सम्भाषणं सङ्गृह्य लिखत।

दशमः पाठः

प्रबन्धाः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	–	4	–	4
अङ्काः	–	–	20	–	20

2. प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	4	20

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	–	–
साधारणः	4	20
कठिनः	–	–
आहत्य	4	20

प्रश्नाः–

I. अधोनिर्दिष्ट–विषयान् अधिकृत्य प्रबन्धान् रचयत। (अभिव्यक्तिः कठिनः च)

1. स्वातन्त्र्योत्सवः।

2. दूरदर्शनम् ।

3. गणराज्योत्सवः।

4. जनसङ्ख्यास्फोट:

****

एकादशः पाठः

अनुवादाः

उद्दिष्टानुगुणप्रामुख्यम् ।

सन्धिः	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	– –	– –	20	– –	40
अङ्काः	– –	– –	20	– –	40

प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	– –	– –
2	अतिलघूत्तरम्	– –	– –
3	लघूत्तरम्	– –	– –

4	दीर्घोत्तरम्	20	40

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	– –	– –
साधारणम्	20	40
कठिनम्	– –	– –
आहत्य	20	40

प्रश्नाः –

I) कन्नडभाषया, आङ्ग्लभाषया वा अनुवादं कुरुत ।

1. नीलमेघः आकाशे सञ्चरति । मेघात् वृष्टिः भवति । वृष्ट्या भूमौ सस्यानि वर्धन्ते । पशवः सस्यानि भक्षयित्वा जीवन्ति ।

2. युष्माभिः सम्यक् अभ्यासः करणीयः । गुरोः मार्गदर्शनम् अनुसरत । श्वः शालायां परीक्षा प्रचलिष्यति । सम्यक् लिखित्वा उत्तीर्णाः भवत । उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उपैति लक्ष्मीः ।

3. कृषीवलाः क्षेत्रे परिश्रमेण कृषिकार्यं कुर्वन्ति । तेषां गृहेषु कुक्कुटाः, सारमेयाः, गावः, च भवन्ति । शुनकः गृहं क्षेत्रं च चोरेभ्यः रक्षति । धेनुः मधुरं दुग्धं ददाति ।

4. आगामिवासरे सुधांशुः वैद्यकीयक्षेत्रे उन्नताध्ययनार्थं विदेशं प्रति गमिष्यति । तत्र वर्षत्रयं सम्यगधीत्य पुनरागमिष्यति । प्रतिग्रामं गत्वा आर्तान् सेविष्यते । यतः सेवा हि परमो धर्मः ।

5.नगरेषु इदानीं परिसरमालिन्यम् अधिकमस्ति । तस्मात् जना: रुग्णा: भवन्ति । उत्तमस्वास्थ्यं प्राप्तुं प्रत्यहं योगाभ्यासः करणीयः । सर्वे भवन्तु सुखिनः।

6. प्राणिषु मानव: श्रेष्ठः । न तत्र कारणं शक्तिः आकारो वा । किन्तु असदृशी बुद्धिः विवेकः च । तथापि लोकेऽस्मिन् एकैकस्मात्, प्राणिनः वस्तुनः च मानवस्य ज्ञातव्यं किञ्चित् विद्यते ।

7. कुरुक्षेत्रे सर्वे पाण्डवाः कौरवाः च युद्धाय सन्नद्धाः आसन् । अर्जुन: एक: महावीरः । तस्य सारथिः भगवान् श्रीकृष्णः । उभयोः पक्षयोः सर्वे युद्धसन्नद्धाः अभवन् ।

8. इन्दुः रात्रौ उदयते । इन्दोः प्रकाशः चन्द्रिका । चन्द्रिकायाः ज्योत्स्ना कौमुदीति अपरे नाम्नी । सा शीतला आह्लादकरी च वर्तते।

9. जलपूर्णः मेघः आकाशे गर्जति । मेघस्य घर्जनं श्रुत्वा मयूराः नृत्यन्ति । जलधरः जलेन भूमि सिञ्चति । कृषिकाः अपि सन्तुष्टाः भवन्ति ।

10. भारते बह्व्यः नद्यः प्रवहन्ति । अत्र बहूनि पुण्यक्षेत्राणि सन्ति । अतः भारतं पुण्यभूमिः इति प्रसिद्धम् अस्ति । वयं सर्वे भारतीयाः ।

। ।) संस्कृतभाषया अनुवादं कृत्वा लिखत ।

1. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

2. ಇದು ಸುಂದರವಾದ ಲಾಲ್ ಬಾಗ್ ಉದ್ಯಾನವನವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ.18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಜೆ ನಗರವಾಸಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

3. ಹಿಂದೆ ಬಡವನೂ ಮೂರ್ಖನೂ ಆದ ಕಮಲಾಕರನೆಂಬ ಬಾಲಕನು ಇದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವಮಾನಿತನಾದ ಅವನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

4. ಪ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ, ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಹೋದ ಸಮಯ ಮತ್ತೆ ಬಾರದು. ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಸುಖವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

5. ಭಾರತವು ವಿಶಾಲವಾದ ದೇಶ. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮೀಯರ ಎಲ್ಲಾ ಮತಸ್ಥರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದರ್ಶನವು ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

6. ಸುಭಾಷಿತವೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಸುಭಾಷಿತಗಳಿವೆ. ಇವು ನೀತಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ತತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

7. ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಸರೋವರ ಇದೆ. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳುತ್ತವೆ. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಮೀನುಗಳು ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಸಿಹಿಯಾಗಿದೆ.

8. ಇದು ನಮ್ಮ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯ. ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರೋವರವೂ, ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪವನವೂ ಇದೆ. ಇದರ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯೂ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗಣವೂ ಇದೆ.

9. ಹುಡುಗನು ಪ್ರತಿದಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನಾಗರಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.

10. ನಾನು ಒಂಬತ್ತನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 5: 00 ಏಳುತ್ತೇನೆ. ಯೋಗಾಸನ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಯರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.

****

द्वादशः पाठः

वेदगणितज्ञः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	6	19	4	–	29
अङ्काः	6	19	10	–	35

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम् ।

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	19	19
2	अतिलघूत्तरम्	8	8
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	2	8

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	8	14
साधारणः	19	19
कठिनः	2	2
आहत्य	29	35

प्रश्नाः –

I. अत्र चत्वारः विकल्पाः प्रदत्ताः । तेषु समुचितं विकल्पं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत ।

(धारणम्, साधारणः)

1.एतस्य – अत्र एषा विभक्तिः अस्ति ।

A) प्रथमा B) चतुर्थी C) षष्ठी D) सप्तमी

2.पित्रा – अत्र एषः लिंगः भवति ।

A) स्त्री B) पुल्लिंगः C) नपुंसक D) अन्यलिंगः

3. भारतादेव – अत्र एषः सन्धिः वर्तते ।

A) सवर्ण दीर्घ B) गुण C) जश्त्व D)श्चुत्व

4. मूर्धा – अस्य शब्दस्य समानार्थकपदं इदमस्ति

A) शिरः B) मुखम् C) कर्णः D) करः

5. उन्नतिः – अस्य पदस्य विरुद्धार्थक पदं इदमस्ति ।

A)अभिवृद्धिः B) अवनतिः C) सन्मतिः D) सुमतिः

6. अकथयत् – अत्र एषः पुरषः अस्ति ।

A) प्रथम B) मध्यम C) उत्तम D) द्वितीय

7. मनसि – अत्र एषा विभक्तिः विद्यते ।

A) प्रथमा B) तृतीया C) सप्तमी D) चतुर्थी

8. एवेति –अत्र एषः सन्धिः वर्तते ।

A) यण् B) गुण C) वृद्धि D) विसर्ग

9. प्रथितः – अस्य शब्दस्य समानार्थक पदं इदमस्ति ।

A)प्रसिद्धः B) प्राचीनः C) अर्वाचीनः D) नवीनः

10. आसन् – अत्र एषः पुरुषः अस्ति ।

A) प्रथम B) मध्यम C) उत्तम D) अन्य

11. प्रभवामः – अत्र इदं वचनमस्ति ।

A) एकवचनम् B) द्विवचनम् C) बहुवचनम् D) अन्य

12. विराजते – अत्र एषः लकारः अस्ति ।

A) लट् B) लिट् C) लोट् D) लृट्

13. उत्तीर्णः– अस्य पदस्य विरुद्धार्थक पदं इदमस्ति |

A) अनुत्तीर्णः B) अवतीर्णः C) पराजितः D) तीर्णः

14. गुरोः – अत्र एषा विभक्तिः वर्तते ।

A) तृतीया B) प्रथमा C) पंचमी D) सप्तमी

15. वेदेष्वन्तर्गतः – अत्र एषः सन्धिः भवति ।

A) यण् B) गुण C) सवर्णदीर्घः D) पूर्वरूपः

16. स्वीकृतवान् – अस्य शब्दस्य विरुद्धपदं इदमस्ति ।

A)अंगीकृतवान् B)तिरस्कृतवान् C) पुरस्कृतवन् D)निन्दितवान्

17. श्रृंगगिरारेव – अत्र एषः सन्धिः वर्तते ।

A) सवर्णदीर्घः B) यण् C) यान्तावान्तादेशः D) गुण

18. प्राज्ञः – अस्य पदस्य पर्याय पदं इदमस्ति ।

A) पण्डितः B) मूर्खः C) प्रवीणः D) मूढः

19. प्राचीना – अस्य शब्दस्य विरुद्धपदं इदमस्ति ।

A) प्राकृतः B) अर्वाचीना C) पुरातनः D) अद्यतनः

II. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत ।** (स्मरणम् सुलभः)

20. शून्यान्वेषणप्राज्ञाः के ?

21. स्वामिवरेण्यः कुत्र अजायत ?

22. श्रीभारतीकृष्णतीर्थस्वामिमहाभागः किमिति प्रसिद्धः अभवत् ?

23. वेदगणितस्य कः ग्रन्थः आंग्लभाषायां लभ्यते ?

24. वेंकटरमणं मद्रास् संस्कृतसंघः केन उपाधिना सममानयत् ?

25. प्राचीनकाले प्रसिद्धाः गणितज्ञाः के ?

III. **वाक्यदोषं परिहरत ।** (धारणम्, कठिनः)

26. गणितपरम्परा प्राचीनः अस्ति ।

27. सप्तविषयाः स्वीकृताः आसीत् ।

IV. **दशवाक्यैः संस्कृतभाषया मातृभाषया आङ्ग्लभाषया उत्तरं लिखत।**(स्मरणम् सुलभः)

28.श्रीवेंकटरमणसरस्वती महोदयस्य विद्याभ्यासविषयं विवृणुत ।

29. श्रीवेङ्कटरमणसरस्वतीमहोदयः सन्न्यासाश्रमस्वीकारानन्तरं किं किम् अकरोत् ?

त्रयोदशः पाठः – छन्दः

1. उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम्

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	4	16	–	–	20
अङ्काः	4	26	–	–	30

2. प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम्

क्र.संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठः	10	20
2	अतिलघूत्तरम्	4	4
3	लघूत्तरम्	2	4
4	दीर्घोत्तरम्	4	12

3. प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभः	4	4
साधारणः	10	10

कठिनः	12	6
आहत्य	48	16

प्रश्नाः–

I. **सूक्तम् उत्तरम् चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत।** (धा– सा)

1. ह्रस्वस्वरः, ह्रस्वस्वरयुक्तं व्यञ्जनं च एतत् चिह्नयुक्तं भवति ।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

2. दीर्घस्वरः, दीर्घस्वरयुक्तं व्यञ्जनं च एतत् चिह्नयुक्तं भवति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

3. विसर्गयुक्तम्, अनुस्वारयुक्तं च अक्षरम् एतत् चिह्नयुक्तं भवति ।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

4. संयुक्ताक्षरस्य पूर्वस्थितमक्षरम् एतत् चिह्नयुक्तं भवति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

5. पादान्तस्थाने विद्यमानं ह्रस्वाक्षरं एतत् चिह्नयुक्तं प्राप्नोति।

A) लघु B) गुरु C) अल्पविरामः D) पूर्णविरामः

6. गणे एतावन्ति अक्षराणि भवन्ति।

A) चत्वारि B) त्रीणि C) पञ्च D) अष्ट

7. राजति अत्र एषः गणः भवति।

A) सगणः B) नगणः C) भगणः D) जगणः

8. अनुष्टुप् छन्दसि प्रतिपादम् एतावन्ति अक्षराणि भवन्ति ।

A) दश B) अष्ट् C) नव D) एकादश

II. **चतुर्थ पदं लिखत।** (धा– सा)

9. यशोदा —— यगणः :: जानाति – ––––।

10. '–––' —— मगणः :: UUU – ––––।

III. **एकवाक्येन उत्तरं लिखत।** (स्म–सु)

11. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः कः?

12. गणे कति अक्षराणि भवन्ति?

13. कति गणाः भवन्ति?

14. इन्द्रवज्रा वृत्ते प्रतिपादं कति अक्षराणि भवन्ति?

IV. द्वित्रैः वाक्यैः उत्तरं लिखत। (धा–क)

15. अनुष्टुप् छन्दसः लक्षणं लिखत ।

16. इन्द्रवज्रा वृत्तस्य लक्षणं लिखत ।

V. प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कृत्वा छन्दसः नाम लिखत । (धा–क)

17. अर्धो घटो घोषमुपैति नूनम् ।

18. वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्य समप्रभ । अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

19. विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम् ।

20. सम्पूर्णकुम्भो न करोति शब्दम् ।

पूरकपाठः –१

वृद्धायाः देशप्रेम

उद्दिष्टानुगुणं प्रामुख्यम् ।

	स्मरणम्	धारणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	–	–	–	03	03
अङ्काः	–	–	–	12	12

प्रश्नानुगुणं प्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	–	–
2	अतिलघूत्तरम्	–	–
3	लघूत्तरम्	–	–
4	दीर्घोत्तरम्	03	12

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	–	–
साधारणम्	03	12
कठिनम्	–	–
आहत्य	03	12

प्रश्नाः–

I. दशवाक्यैः संस्कृत, कन्नड, आङ्ग्लभाषायां वा उत्तरं लिखत। (स्मरणम् सुलभः)

1. वृध्दा ज्येष्ठपुत्रम् आहूय किम् अवदत्?

2. ग्रामीणाः आगत्य वृद्धां किम् अवदन्?

3. वृद्धायाः देशप्रेम विषये लिखत।

पूरकपाठः – 2

धर्मो रक्षति रक्षितः

उद्दिष्टानुगुणप्रामुख्यम् ।

	ग्रहणम्	स्मरणम्	अभिव्यक्तिः	प्रशंसा	आहत्य
प्रश्नाः	40	15	03	– –	58
अङ्काः	40	15	12	– –	67

प्रश्नानुगुणप्रामुख्यम् ।

क्रम संख्या	प्रश्नानां स्वरूपम्	प्रश्नाः	अङ्काः
1	वस्तुनिष्ठाः	40	40
2	अतिलघूत्तरम्	15	15
3	लघूत्तरम्	– –	– –

4	दीर्घोत्तरम्	03	12

प्रश्नस्तरः

स्तरः	प्रश्नाः	अङ्काः
सुलभम्	18	27
साधारणम्	40	40
कठिनम्	– –	––
आहत्य	58	67

प्रश्नाः –

I . चत्वारः विकल्पाः दत्ताः। तेषु समुचितं उत्तरं चित्वा क्रमाक्षरेण सह लिखत । (धारणम् साधारणः)

1. 'हित्वा' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)भित्वा B)गत्वा C)त्यक्त्वा D)जित्वा

2. 'अर्थवान्' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)बुद्धिमान् B)धनवान् C)गुणवान् D)धीमान्

3. 'शत्रुः' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)मित्रम् B)पुत्रम् C)रक्तम् D)रिपुः

4. 'क्रोधः' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)कोपः B)प्रीतिः C)विनयः D)कोशः

5. 'मित्रम्' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)सूर्यः B)सुहृत् C)शत्रुः D)मनः

6. 'व्याधिः' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)रोगः B)आरोग्यः C)धनः D)व्याजः

7.' सार्थः' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)पथिकः B)सहोदरः C)सहचरः D)सुहृत्

8.' भ्राता' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)पिता B)पुत्रः C)सहोदरः D)सखा

9.' भार्या' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)पत्नी B)पुत्री C)मित्रम् D)पतिः

10.' भिषक्' इत्यस्य समानार्थकपदं इदं भवति।

A)राजा B)मन्त्री C)सचिवः D)वैद्यः

11.' प्रियः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)प्रीतः B)अप्रियः C)असुरः D)अपूर्वः

12. 'सुखी' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)सुखः B)सखी C)दुःखी D)दुर्मुखी

13. 'शत्रुः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)मित्रम् B)सूर्यः C)राजा D)मित्रः

14. 'स्मृतः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)सुस्मृतः B)विस्मृतः C)सुकृतः D)अमृतः

15.' साधुः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)क्रूरः B)सुधा C)दुःसाध्यः D)असाधुः

16. 'हितम्' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)अहितम् B)विहितम् C)सहितम् D)रहितम्

17. 'धर्मः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)विधर्मः B)कर्मः C)अधर्मः D)सुधर्मः

18.' अस्ति' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)भवति B)हन्ति C)सन्ति D)नास्ति

19. 'असाधुः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)साधुः B)स्वादु C)पादः D)निधिः

20. 'मानः' इत्यस्य विरुद्धार्थकपदं इदं भवति।

A)विमानः B)अपमानः C)समानः D)असमानः

21. 'पुरुषः' इत्यस्य स्त्रीलिङ्गरूपं इदं भवति ।

A)परुषा B)वर्षा C)स्त्री D)मानवः

22. 'माता' इत्यस्य पुंलिङ्गरूपं इदं भवति ।

A)सुता B)पुत्री C)सतिः D)पिता

23. 'शोचति' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लट् B)लिट् C)लुट् D)लृट्

24. 'भवति' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लट् B)लिट् C)लुट् D)लृट्

25. 'जीवतु' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लट् B)लोट् C)लुट् D)लृट्

26. 'हन्ति' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लोट् B)लिट् C)लुट् D)लट्

27.' अवधीत्' इत्यत्रः कः लकारः ?

A) लङ् B) लिङ् C) लुङ् D) विधिलिङ्

28. 'भवेत्' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)विधिलिङ् B) आशिर्लिङ् C) लङ् D) लट्

29. 'रक्षति' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लोट् B)लिट् C)लुट् D)लट्

30. 'इच्छामि' इत्यत्रः कः लकारः ?

A)लोट् B)लट् C)लुट् D)लिट्

31. 'गृहे' इत्यत्र एषा विभक्तिः ।

A)प्रथमा B)सप्तमी C)षष्ठी D)चतुर्थी

32. 'आतुरस्य' इत्यत्र एषा विभक्तिः ।

A)प्रथमा B)सप्तमी C)षष्ठी D)चतुर्थी

33. 'भ्रातृणाम्' इत्यत्र एषा विभक्तिः ।

A)प्रथमा B)सप्तमी C)षष्ठी D)चतुर्थी

34. 'मातृभ्याम्' इत्यत्र एषा विभक्तिः ।

A)प्रथमा B)सप्तमी C)षष्ठी D)चतुर्थी

35. 'भ्रातरः' इत्यत्र एषा विभक्तिः ।

A)प्रथमा B)सप्तमी C)षष्ठी D)चतुर्थी

36. 'हित्वार्थवान्' इत्यत्र एषः सन्धिः।

A)जश्त्वसन्धिः B)सवर्णदीर्घसन्धिः C)अनुनासिकसन्धिः D)पूर्वरूपसन्धिः

37. 'भिषङ्मित्रम्' इत्यत्र एषः सन्धिः।

A)जश्त्वसन्धिः B)सवर्णदीर्घसन्धिः C)अनुनासिकसन्धिः D)पूर्वरूपसन्धिः

38. 'त्वमेकम्' इत्यत्र एषः सन्धिः।

A)जश्त्वसन्धिः B)सवर्णदीर्घसन्धिः C)अनुनासिकसन्धिः D)पूर्वरूपसन्धिः

39.'तस्माद्धर्मं' इत्यत्र एषः सन्धिः।

A)जश्त्वसन्धिः B)सवर्णदीर्घसन्धिः C)अनुनासिकसन्धिः D)पूर्वरूपसन्धिः

40. 'हतोऽवधीत्' इत्यत्र एषः सन्धिः।

A)जश्त्वसन्धिः B)सवर्णदीर्घसन्धिः C)अनुनासिकसन्धिः D)पूर्वरूपसन्धिः

I I) एकवाक्येन उत्तरं लिखत। (स्मरणम् सुलभः)

1. किं हित्वा प्रियो भवति ?

2. किं हित्वा न शोचति ?

3. किं हित्वा अर्थवान् भवति ?

4. किं हित्वा सुखी भवति ?

5. कः शत्रुः दुर्जयः ?

6. कः साधुः इति स्मृतः ?

7. कः असाधुः इति स्मृतः?

8. प्रवासे वयस्यः कः ?

9. गृहे वर्तमानस्य सखा को भवति ?

10. रोगिणः मित्रं किम् ?

11. मृतस्य कः सुहृत् भवति ?

12. महाभारतग्रन्थस्य कर्ता कः ?

13. वेदव्यासस्य पितरौ कौ ?

14. धर्मराजस्य कति सहोदराः सन्ति ?

15. कः धर्मराजाय प्रश्नान् पृच्छति ?

I I I) दशवाक्यैः कन्नडभाषया आंग्लभाषया संस्कृतभाषया वा उत्तरं लिखत। (स्मरणम् सुलभः)

1) यक्ष – धर्मराजयोः सम्भाषणसारं संगृह्य लिखत ।

2) यक्षः धर्मराजं कथं परिशीलयति ?

3)'धर्मो रक्षति रक्षितः' इति पाठस्य सारांशं संक्षेपेण लिखत ।

प्रथमः पाठः – दीपावलिः

1. D) दीपावलिः 2. C) श्रीकृष्णस्य 3. A) नरकचतुर्दशी इति

4. C) नरकासुरः 5. A) धनलक्ष्मीम्

6. श्रीरामचन्द्रः रावणं हत्वा अयोध्यां प्रत्यागतः।

7. दीपानां मालया श्रीरामचन्द्रस्य स्वागतं अयोध्यावासिनः अकुर्वन् ।

8. त्यागवीरः इति प्रसिद्धः बलिः ।

9. भूदेव्याः प्रार्थनया नरकचतुर्दशीपर्व आचर्यते ।

10. बलिपूजां कुर्युः इति श्रीकृष्णेन वरः प्रदत्तः।

11. समुद्रमथनकाले क्षीरसागरात् लक्ष्म्याः आविर्भावः अभवत् ।

12. नूतनवधूवराणां सम्माननं सत्यभामासहितस्य श्रीकृष्णस्य स्मरणार्थं क्रियते ।

13. श्रीरामचन्द्रः त्रेतायुगे आसीत्।

14. देवालयेषु कार्तिकमासे लक्षदीपोत्सवम् आचरन्ति।

15. तुलसीपूजां उत्थानद्वादशी दिने कुर्वन्ति।

16. सर्वेभ्यः अतिसन्तोषदायकः उत्सवः दीपावलिः ।

17. दीपावलीपर्वणः तृतीयदिनं बलिप्रतिपद् इति ख्यातम्।

18. दीपावल्याः द्वितीयदिने अमावास्यायां धनलक्ष्मीं पूजयन्ति?

19. सर्वत्र लक्षदीपोत्सवं कार्तिकमासे आचरन्ति।

20.बलिमहाराजः वामनरूपधारिणा भगवता विष्णुना पाताललोकं प्रवेशितः।

21. प्रतिपदि–स्त्री,द्वितीया,एक

22. पर्वाणि–नपुंसक,प्रथमा/द्वितीया,बहु

23. भगवता – पुं,तृतीया,एक

24. मातरम् –स्त्री,द्वितीया,एक

25. पूजाम्– स्त्री,द्वितीया,एक

26. दीपावलेः–स्त्री,पञ्चमी/षष्ठी,एक

27. गोमयेन –पुं, तृतीया, एक

28. सम्पदम्– स्त्री, द्वितीया, एक

29. विष्णुना–पुं, तृतीया, एक

30. पर्वाणि–नपुंसक, प्रथमा/द्वितीया

31. देवालयेषु –पुं, सप्तमी, बहु

32. अबलानाम्–पुं, षष्ठी, बहु

IV. आम्' अथवा 'न' इति लिखत।

33. द्वापरयुगे कृष्णः आसीत्। – आम्

34. दीपावली पूर्णिमायां तिथौ भवति। – न

35. त्रेतायुगे श्रीरामः आसीत्। – आम्

36. दीपावलीदिने नूतनवर्षारम्भः भवति। – न

37. आमलकसन्निधौ तुलसीपूजां कुर्वन्ति । – न

38. भगवता शिवेन त्यागवीर: बलिमहाराजः पातालं प्रवेशितः। – न

39. भगवान् वासुदेवः अबलानां राजकुमारीणां रक्षणम् अकरोत् । – आम्

40. क्षीरसागरात् बलेः आविर्भावः अभवत् । – न

41. नरकासुर: पाताललोकं प्रवेशितः । – न

V. वाक्यदोषं परिहरत ।

42. अस्मिन् दिने मम जन्मोत्सवः भवति।

43. भगवता कृष्णेन नरकासुरः हतः।

44. वर्षे बहूनि पर्वाणि जनाः आचरन्ति।

45. सर्वेपि उपविशन्ति।

46. वणिजः धनलक्ष्मीं पूजयन्ति ।

47. अहं पर्वणां नामानि वदामि ।

48. एषा बलिप्रतिपदिति ख्याता ।

49. श्रीरामचन्द्रः अयोध्यां प्रत्यागतः वर्तते।

VI. वाक्ये योजयत ।

50. एतानि पुस्तकानि ।

51. अस्माकं देशः भारतम्।

52. भवान् बालकः किल!

53. अस्माकं ग्रामे उत्सवः उत्साहेन आचरन्ति ।

54. अहं वाक्यं वदामि ।

55. प्रातः सूर्योदयः भवति ।

56. श्रीगन्धः वरः वृक्षः।

57. इयम् जन्मभूमिः।

58. शालायाः पुरतः मार्गः अस्ति ।

59. विद्युत् अस्ति परन्तु दण्डदीपः न ज्वलति ।

60. उद्योगं प्राप्य युवकः सन्तोषम् अनुभवति।

61. भारतदेशः तपोभूमिः इति ख्यातः ।

VII. पर्यायपदानि लिखत ।

62. आचार्यः = गुरुः   63. छात्रः = अन्तेवासी   64. गृहम् = आलयः

65. श्रीकृष्णः = वासुदेवः   66. समुद्रः = शरधिः   67. भूमिः = धरणी

68. विष्णुः = जिष्णुः   69. असुरः = राक्षसः

VIII. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत ।

70. प्रजापीडकः = प्रजानां पीडकः = तत्पुरुषसमासः।

71. समुद्रमथनम् = समुद्रस्य मथनम् = तत्पुरुषसमासः।

72. दीपावलिः = दीपानाम् आवलिः = तत्पुरुषसमासः।

73. बलिपूजा = बलेः पूजा = तत्पुरुषसमासः।

74. अयोध्यावासिनः = अयोध्यायाः वासिनः = तत्पुरुषसमासः।

75. कार्तिकमासः = कार्तिकः इति मासः = कर्मधारयसमासः।

76. द्वापरयुगम् = द्वापरः इति युगम् = कर्मधारयसमासः ।

77. जीवनव्यवस्था = जीवनस्य व्यवस्था = तत्पुरुषसमासः।

78. ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪತ್ ತಿಥಿಯು "ಬಲಿ ಪ್ರತಿಪತ್" ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾಮನ ರೂಪಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಪರಿಮಾಣದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ತ್ಯಾಗ ವೀರನಾದ ಬಲಿಯು ಕೊಡಲು ಮುಂದಾದಾಗ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಬಲಿಯನ್ನು ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಹಾತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಬಲಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಈ ದಿವಸ ಎಲ್ಲರೂ ಬಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವು ವರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಆ ದಿನ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

79. ಅಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪತ್ ತಿಥಿಯವರಿಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ಮೊದಲ ದಿವಸ 'ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಪೀಡಕನಾದ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸತ್ಯಭಾಮಾಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಆತನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿದನು. ದೀಪಾವಳಿ ಮಹೋತ್ಸವದ ಎರಡನೇ ದಿವಸ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದ್ರಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ದಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದಳು ಎಂಬ ಕಥೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ತ್ಯಾಗವೀರನಾದ ಬಲಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ 'ಬಲಿ ಪ್ರತಿಪತ್' ಎಂದು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷದಾಯಕವಾದ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ.

80. ದೀಪಾವಳಿ ಮಹೋತ್ಸವದ ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಯಂದು ಜನರು ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ದಿವಸ ಸಮುದ್ರ ಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಈ ದಿವಸ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಇದೇ ದಿವಸ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ

ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದನೆಂಬ ಕಥೆಯು ಇದೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳು ದೀಪಗಳ ಸಾಲನ್ನು ಇರಿಸಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಮಹತ್ತ್ವವಿದೆ.

81. ದೀಪಾವಳಿ ಮಹೋತ್ಸವದ ಮೊದಲ ದಿವಸ ಅಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯು 'ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನರಕಾಸುರನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿದನು. ನರಕನ ತಾಯಿಯಾದ ಭೂದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ದಿನವು 'ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಂಧುಗಳಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನಾಥರಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಪವಾದವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಅವರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಆ ಅಬಲೆಯರಿಗೆ ಜೀವನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ನೂತನ ವಧೂವರರನ್ನು ಸಮ್ಮಾನಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಈ ದಿವಸ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

द्वितीयः पाठः – समासः

1. अव्ययीभावः ।

2. उभयपदार्थप्रधानः ।

3. त्रिभुवनम् = त्रयाणां भुवनानां समाहारः = द्विगुसमासः।

4. अष्टाध्यायी = अष्टानाम् अध्यायानाम् समाहारः= द्विगुसमासः।

5. कृष्णसर्पः = कृष्णश्चासौ सर्पश्च = कर्मधारयसमासः।

6 नरसिंह: = नरः सिंहः इव = कर्मधारयसमासः।

7. गङ्गानदी = गङ्गा इति नदी = कर्मधारयसमासः।

8. राजपुत्रः = राज्ञः पुत्रः= तत्पुरुषसमासः।

9. नखभिन्न: = नखैः भिन्नः = तत्पुरुषसमासः।

10. अर्धग्रामः = अर्धं ग्रामस्य = तत्पुरुषसमासः।

11. गोहितम् = गवे हितम् = तत्पुरुषसमासः।

12. नीलोत्पलम् = नीलञ्च तत् उत्पलञ्च = कर्मधारयसमासः।

13. चोरभयम् = चोरात् भयम् = तत्पुरुषसमासः।

14. वृक्षमूलम् = वृक्षस्य मूलम् = तत्पुरुषसमासः।

15. कार्यकुशलः = कार्ये कुशलः = तत्पुरुषसमासः।

16. अधर्मः = न धर्मः = नञ् समासः।

17. अनिच्छा = न इच्छा = नञ् समासः।

18. असन्देहः = न सन्देहः = नञ् समासः।

19. रामलक्ष्मणभरतशत्रुघ्नाः = रामः च लक्ष्मणः च भरतः च शत्रुघ्नः च = द्वन्द्वसमासः।

20. पुत्रपौत्रम् = पुत्रश्च पौत्रश्च अनयोः समाहारः = द्वन्द्वसमासः।

21. दुःखाग्निः = दुःखम् एव अग्निः = कर्मधारयसमासः।

22. विशाखापत्तनम् = विशाखा इति पत्तनम् = कर्मधारयसमासः।

23. नीलं च तत् उत्पलं च = नीलित्पलम् = कर्मधारयसमासः।

24. कैलास इति पर्वत: = कैलासपर्वतः = कर्मधारयसमासः।

25. मेघ: इव श्यामः = मेघश्यामः = कर्मधारयसमासः।

26. त्रयाणां भुवनानां समाहारः = त्रिभुवनम् = द्विगुसमासः।

27. पञ्चानां तन्त्राणां समाहारः = पञ्चतन्त्रम् = द्विगुसमासः।

28. नवानां रात्रीणां समाहारः = नवरात्रम् = द्विगुसमासः।

29. पञ्चानां पात्राणां समाहारः = पञ्चपात्रम् = द्विगुसमासः।

30. अष्टानाम् अध्यायानां समाहारः = अष्टाध्यायी = द्विगुसमासः।

31. पञ्चानां वटानां समाहारः = पञ्चवटी = द्विगुसमासः।

32. सप्तानां पदानां समाहारः = सप्तपदी = द्विगुसमासः ।

33. फेनम् इव धवलः = फेनधवलः = कर्मधारयसमासः।

34. कृष्णः असौ सर्पः च = कृष्णसर्पः = कर्मधारयसमासः।

35. श्वेतं च तत् वस्त्रं च = श्वेतवस्त्रम् = कर्मधारयसमासः।

36. शीतं च तत् उष्णं च = शीतोष्णम् = कर्मधारयसमासः।

37. शुक्लश्च असौ कृष्णश्च = शुक्लकृष्णः = कर्मधारयसमासः ।

38. शान्तश्च असौ अनुकूलश्च = शान्तानुकूलः = कर्मधारयसमासः।

39. छाया इव चपला = छायाचपला = कर्मधारयसमासः।

40. नरः सिंहः इव = नरसिंहः = कर्मधारयसमासः।

41. पुरुषः ऋषभः इव = पुरुषर्षभः = कर्मधारयसमासः।

42. नरः शार्दूलः इव = नरशार्दूलः = कर्मधारयसमासः।

43. गङ्गा इति नदी = गङ्गानदी = कर्मधारयसमासः।

44. कैलासः इति पर्वतः = कैलासपर्वतः = कर्मधारयसमासः।

45. आम्रः इति वृक्षः = आम्रवृक्षः = कर्मधारयसमासः।

46. विद्या एव धनम् = विद्यधनम् = कर्मधारयसमासः।

47. दुःखम् एव अग्निः = दुःखाग्निः = कर्मधारयसमासः।

48. मुखम् एव चन्द्रः = मुखचन्द्रः = कर्मधारयसमासः।

तृतीयः पाठः – मार्गस्थो नावसीदति

1. C) हरिः
2. A) लोट्
3. B) सवर्णदीर्घसन्धिः
4. C) पौरुषम्+आत्मशक्त्या
5. A) कृत्स्नम्
6. आत्मनः चरितं नरः प्रत्यवेक्षेत।
7. नरः आत्मनः चरितं प्रत्यहं प्रत्यवेक्षेत।
8. मार्गस्थः नावसीदति।
9. सतां वर्त्म स्वल्पमनुगन्तव्यम्।
10. दिवसे दिवसे मूढं हर्षस्थानसहस्राणि भयस्थानशतानि च आविशन्ति।
11. हर्षस्थानसहस्राणि भयस्थानशतानि च पण्डितं न आविशन्ति।

12. शुद्धिः स्नानेन भवति।

13. तृप्तिःमानेन भवति।

14. मुक्ति: ज्ञानेन भवति।

15. चन्दनेन शुद्धिः न भवति।

16. कङ्कणेन पाणि: न शोभते।

17. भोजनेन तृप्तिः न भवति।

18. पूजनेन मुक्ति: न भवति।

19. उद्योगिनं पुरुपसिंहं लक्ष्मीः उपैति।

20. देवेन देयमिति कापुरुषाः वदन्ति।

21. कापुरुषाः देवेन देयमिति वदन्ति।

22. दैवं निहत्य पौरुषं कुर्यात्।

23. आत्मशक्त्या पौरुषं कुर्यात्।

24. गगने बहवः अम्भोदाः सन्ति।

25. यं यं पश्यामः तस्य तस्य पुरतः दीनं वचः न ब्रूयात्।

26. बहवः अम्भोदाः गगने सन्ति।

27. सिंहस्य वने संस्कारः क्रियते।

28. नरः प्रत्यहं आत्मनः चरितं प्रत्यवेक्षेत।

29. पाणिः दानेन शोभते।

30. लक्ष्मीः उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उपैति।

31. मुक्तिः ज्ञानेन प्राप्यते।

32. स्नानेन।

33. मुक्तिः।

34. सवर्ण् दीर्घसन्धिः।

35. प्रत्यवेक्षेत।

36. ಉದ್ಯೋಗ ಶೀಲನಾದ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಕುಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕುಜನರು ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅನಂತರವೂ ಇಷ್ಟ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ತೃಪ್ತಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸುಭಾಷಿತಕಾರನು ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

37. ಕೈಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಂಕಣವನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಶೋಭೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ದಾನದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕರದ ಶೋಭೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಚಂದನವೇ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸುವುದರಿಂದ ದೇಹವು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಸ್ನಾನದಿಂದ ದೇಹವು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಗ್ರಾಸ ಭೋಜನದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಗೌರವವನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕೇವಲ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ ; ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಂದರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸುಭಾಷಿತಕಾರನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ.

38. ಸುಭಾಷಿತಕಾರನು ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ಹೇ ಗೆಳೆಯನೇ, ಹೇ ಜಾತಕ ಪಕ್ಷಿಯೆ, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಇವೆ. ಎಲ್ಲ ಮೋಡಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಘರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಮೋಡವನ್ನು ನೋಡುವಿಯೋ ಆ ಎಲ್ಲ ಮೋಡಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬೇಡ." ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಚಾಚದೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಈ ಸುಭಾಷಿತ ನೀಡುತ್ತದೆ.

V. सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत ।

39. कोऽत्र=को+अत्र=पूर्वरूपसन्धिः।

40. विक्रमार्जितः=विक्रम+अर्जितः=सवर्णदीर्घसन्धिः ।

41. स्वल्पमप्यनुगन्तव्यम्=स्वल्पमपि+अनुगन्तव्यम्=यण्सन्धिः।

42. नाभिषेकः= न+अभिषेकः=सवर्णदीर्घसन्धिः ।

43. प्रत्यवेक्षेत=प्रति+अवेक्षेत=यण्सन्धिः ।

44. नैतादृशाः= न+एतादृशाः=वृद्धिसन्धिः।

45. नावसीदति= न+अवसीदति=सवर्णदीर्घसन्धिः

VI. विग्रहवाक्यं विलिख्य समासनाम लिखत ।

46. पुरुषसिंहः=पुरुषः सिंहः इव=कर्मधारयसमासः।

47. पशुतुल्यम्=पशुभिः तुल्यम्=तत्पुरुषसमासः।

48. आत्मशक्त्या=आत्मनः शक्त्या=तत्पुरुषसमासः

49. मृगेन्द्रः=मृगाणाम् इन्द्रः=तत्पुरुषसमासः।

VII. पर्यायपदानि लिखत ।

50. नरः=मनुष्यः 51. वर्त्म=मार्गः 52. करः=हस्तः

53. मूर्खः=अपण्डितः　　54. मित्रम्=स्निग्धः　　55. गगनम्=आकाशः

VIII. पद्यं पूरयत ।

55. प्रत्यहं प्रत्यवेक्षेत नरश्चरितमात्मनः ।

किं नु मे पशुभिस्तुल्यं किं नु सत्पुरुषैरिति ॥

55. अनुगन्तुं सतां वर्त्म कृत्स्नं यदि न शक्यते ।

स्वल्पमप्यनुगन्तव्यं मार्गस्थो नावसीदति ॥

55. हर्षस्थानसहस्राणि भयस्थानशतानि च ।

दिवसे दिवसे मूढमाविशन्ति न पण्डितम् ॥

55. नाभिषेको न संस्कारः सिंहस्य क्रियते वने ।

विक्रमार्जितसत्त्वस्य स्वयमेव मृगेन्द्रता ॥

55. दानेन पाणिः न तु कङ्कणेन स्नानेन शुद्धिः न तु चन्दनेन ।

मानेन तृप्तिः न तु भोजनेन ज्ञानेन मुक्तिः न तु पूजनेन ॥

55. उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उपैति लक्ष्मीः

दैवेन देयमिति कापुरुषा वदन्ति ।

दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या

यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोत्र दोषः ॥

55. रे रे चातक सावधानमनसा मित्र क्षणं श्रूयताम्

अम्भोदा बहवो हि सन्ति गगने सर्वेऽपि नैतादृशाः ।

केचिद् वृष्टिभिरार्द्रयन्ति धरणीं गर्जन्ति केचिद् वृथा

यं यं पश्यसि तस्य तस्य पुरतः मा ब्रूहि दीनं वचः ॥

चतुर्थः पाठः – पत्रलेखनम्

1. पितरं प्रति पत्रम् ।

।।श्रीः ।।

क्षेमम् कार्कलम्

२–६–२०२५

पूज्यपितृचरणानां सन्निधौ प्रणामाः ।

अहम् अत्र कुशली / कुशलिनी अस्मि । भवन्तः सर्वेऽपि तत्र कुशलिनः इति मन्ये ।

अहं सम्यक् पठन् / पठन्ती अस्मि । आगामिनि मासे हम्पे, बिजापुरम् इत्यादिक्षेत्रसन्दर्शनार्थं मम मित्राणि गमिष्यन्ति । अहम् अपि गन्तुम् इच्छामि । एतदर्थं कृपया एकसहस्ररूप्यकाणि प्रेषयन्तु इति सविनयं प्रार्थयामि। प्रवासात् आगमनानन्तरं पत्रं लेखिष्यामि ।

पत्रम् लिखन्तु ।

इति भवदीयः/या पुत्रः /पुत्री

सुकेशः /सुनीता

पत्रसङ्केतः

सकाशात्,

सविधे,

----

2. मित्रं प्रति पत्रम् ।

।।श्रीः ।।

क्षेमम्

मैसूरु

१०–११–२०२५

प्रियमित्र ! नमस्ते ।

अत्राहं कुशली / कुशलिनी । त्वमपि कुशली / कुशलिनीति भावयामि ।

अस्माकं शालायाः वार्षिकोत्सवः २०–११–२०२५ दिने प्रचलिष्यति । तदा सांस्कृतिककार्यक्रमाः भविष्यन्ति । तस्मिन् कार्यक्रमे अहमपि भागं वहामि । भवान् / भवती अपि कार्यक्रमार्थम् अवश्यम् आगच्छतु । अन्यः विशेषः नास्ति । पत्रं लिखतु।

इति भवदीयः/या प्रियसखः/सखी

परमेशः / पवित्रा

पत्रसङ्केतः

सकाशात्,	सविधे,
----------------	-----------------
----------------	-----------------

3. नगरपालिकां प्रति पत्रम् ।

सकाशात्,

श्री बि. रायण्णः, भासमार्गः,

श्रीनिवासपुरम्,

हासनम् ।

सविधे,

प्रबन्धप्रमुखः,

नगरपालिका कार्यालय ;,

मुख्यमार्गः,

हासनम् ।

मान्याः,

विषयः – स्वच्छतापालनार्थं निवेदनम् ।

सप्ताहद्वयतः अत्र कुजलकुल्यातः बहिः जलं निस्सरति । तेनायं प्रदेश: दुर्गन्धेन व्याप्तः । मार्गेषु जलप्रवाहकारणात् जनानां गमनागमनमपि कष्टकरं सञ्जातम् ।

अतः शीघ्रं समुचितां व्यवस्थां कुर्वन्तु इति सविनयं प्रार्थयामि ।

धन्यवादेन सह,

दिनाङ्कः ०५–१–२०१७ भवदीयः

स्थलम् – हासनम् बि.रायणणः

4. विरामपत्रम्

सकाशात्,

सुरेश: / निर्मला,

नवमकक्ष्या, राष्ट्रियप्रौढशाला, निट्टूरु ।

सविधे,

मुख्योपाध्यायाः,

राष्ट्रियप्रौढशाला, निट्टूरु ।

मान्याः,

विषयः विरामं प्राप्तुम् ।

मम गृहे अनुजस्य जन्मदिनोत्सवः अस्ति। अहं जन्मदिनोत्सवनिमित्तम् २२–१०–२०२५ तः २३–१०–२०२५ पर्यन्तं शालाम् आगन्तुं न शक्नोमि । अतः दिनद्वयस्य विरामं ददतु इति प्रार्थना।

दिनाङ्कः – २०–१०–२०२५ विधेयः छात्रः/विधेया छात्रा

स्थानम् – निट्टूरु सुरेशः /निर्मला

5. पुस्तकप्रेषणाय पत्रम्।

सकाशात्,

छात्रः,

नवमकक्ष्या, शारदाप्रौढशाला,

धारवाडनगरम् ।

सविधे,

व्यवस्थापकाः,

अक्षर प्रकाशनम्, बेङ्गलूरुनगरम् ।

मान्याः,

विषयः पुस्तकप्रेषणाय निवेदनम् ।

अधो निर्दिष्टानि पुस्तकानि मह्यम् आवश्यकानि सन्ति। कृपया विपिपि द्वारा प्रेषयतु इति सविनयं प्रार्थये ।

पुस्तकानां विवरणम्– १) अभ्यासपुस्तकम्

२) संस्कृत–कन्नड शब्दकोषः

धन्यवादेन सह

दिनाङ्कः – २०–१०–२०२५ इति

स्थानम् – निट्टूरु भवदीयः छात्रः/

भवदीया छात्रा

पत्रसङ्केतः

सकाशात्, सविधे,

---------------- ----------------

---------------- ----------------

पञ्चमः पाठः – सिध्दिक्षेत्रम्

1. B) आर्यावर्तः 2. A) उत्तरभागे 3. B) अयोध्या

4. C) सिध्दिक्षेत्रम् 5. A) आदिचुञ्चनगिरौ 6. A) रावणः

7. B) पर्वतः 8. B) ल्यप् 9. D) यान्तवान्तादेशः

10. C) तत्पुरुषः

11. गोकर्णः 12. तान्त्रिकमहाविद्यालयः 13. गोकर्णः 14. ल्यप् प्रत्ययः

15. मण्ड्यमण्डले नागमङ्गलपत्तनस्य समीपे । 16. परशिवः 17. परशिवः

18. कावेरीनदी 19. आदिचुञ्चनगिरिम् 20. रामलक्ष्मणौ 21. सिध्दिक्षेत्रमिति

22. चुञ्चः कञ्चः इति 23. श्री गङ्गाधरेश्वरः 24. शैवक्षेत्रमिति

25. मालविकादेव्याः मूर्तिः 26. मालम्मा इति 27. हासननगरे

28. श्री बालगङ्गाधरनाथमहास्वामिना

29. अस्याः 30. इयम् 31.रमणीया 32. सा

33. तत्रैव– वृध्दिसन्धिः 34. रमणीयऽस्मिन्– पूर्वरूपसन्धिः

35. कोऽपि– पूर्वरूपसन्धिः 36. इत्यादिदेश–यण् सन्धिः

37. अत एव–विसर्गसन्धिः ।

38. रमणीये+अस्मिन् –पू .रू.सन्धिः । 39. पक्षिणः+च – विसर्गः/श्चुत्व ।

40. इति+आदयः– यण् सन्धिः। 41. रावणेन + अपहृताम्– स.दी.सन्धिः

42. निकटम् 43. सततम् 44. संशोधनम्

45. अस्ति – स्तः– सन्ति ।

असि—स्थः – स्थ ।

अस्मि – स्वः –स्मः ।

46. अभवत् –अभवताम्–अभवन् ।

अभवः–अभवतम्– अभवत ।

अभवम्– अभवाव– अभवाम ।

47. गच्छतु/गच्छतात् गच्छताम् गच्छन्तु ।

गच्छ / गच्छतात् गच्छतम् गच्छत ।

गच्छानि गच्छाव गच्छाम ।

48. वर्तते वर्तेते वर्तन्ते ।

वर्तसे वर्तेथे वर्तध्वे।

वर्ते वर्तावहे वर्तामहे ।

49. जघान जघ्नतुः जघ्नुः ।

जगनिथ/जगन्थ जघ्नथुः जघ्न ।

जघान/जघन जघ्निव जघ्निम ।

50. सिध्दिक्षेत्रम् इति पाठः। शिवः अनुग्रहीतवान्। रामलक्ष्मणौ अनुग्रहीतवान्।

51. तपः तपसी तपांसि ।

52. तस्मिन् तयोः तेषु ।

53. अभवत् अभवताम् अभवन् ।

54. शोभते --- शोभेते – शोभन्ते ।

55. अगच्छत् – अगच्छताम् – अगच्छन् ।

56. एकदा परशिवःकावेरीतटे तपः तप्तुं प्रारभत। तस्मिन् समये रामलक्ष्मणौ तत्रागतवन्तौ । तौ शिवः स्तुतिं अकुरुताम्। सन्तुष्टः शिवः अनुग्रहम् अकरोत्। शिवस्य तपसः प्रभावेण चुञ्चनगिरिक्षेत्रं शैवक्षेत्रमिति प्रसिद्धम् अभवत् इति पुराणकथा अस्ति।

57. भारतस्य उत्तरभागे काशी, अयोध्या,मथुरा,बदरी,केदारादीनि पुण्यक्षेत्राणि सन्ति। दक्षिणभागे गोकर्णः,उडुपि,शृङ्गेरी,धर्मस्थलम्,बसवकल्याणादीनि पवित्रस्थानानि विराजन्ते।

58. ಮೊದಲು ಶಿವನು ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.ಅನಂತರ ಚುಂಚನಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು.ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಜನಪದರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವನು ಚುಂಚನಗಿರಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಚುಂಚ ಮತ್ತು ಕಂಚ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗದ ಅವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನ ದೈವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದನು. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಚುಂಚಾಸುರನು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇದು ಚುಂಚನಗಿರಿ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

59. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಗ ಮಂಗಲ ಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಇದೆ.ಎತ್ತರವಾದ ಪರ್ವತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳಿವೆ.ಜಿಂಕೆಗಳು,ಗಿಳಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಮಯೂರವನ ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು, ಸುಗಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮರ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಿಗಳು ಇವೆ. ಆಕಾಶವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುವ ಮರಗಳು,ಶುಕ,ಪಿಕ,ಕಪೋತ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಪರಿಸರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

60. ಹಿಂದೆ ಪರಶಿವನು ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು .ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಚುಂಚ ಮತ್ತು ಕಂಚ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು .ಇವರು ಅಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಋಷಿ-ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ತೊಂದರೆಯನ್ನು

ಸಹಿಸಲಾಗದ ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಷ್ಟ ಜನರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು.ಸಿದ್ದಯೋಗಿ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶಿವನು ತನ್ನ ದೈವೀಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚುಂಚ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಜನಪದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

61. ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರ,ಕತ್ತಲೆ

ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ,ಕಾಲಭೈರವೇಶ್ವರ,ಮಾಲಾಂಬಿಕಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವರು ಗಂಗಾಧರೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಂದಿರವು ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 38 ಕಂಬಗಳಿವೆ.ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಂಬವೂಕೂಡ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ವೈಭವದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಇಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ರಥೋತ್ಸವವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಭೈರವೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅದು ವಿಶಾಲವಾದುದು, ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತವಾದದ್ದು ಆಗಿದೆ.

62. ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಅನೇಕ

ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೆಲ್ಲೂರು ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮಠದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ .ಕಾಲಭೈರವೇಶ್ವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ವೇದ ಆಗಮ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವು ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ದಲ್ಲಿದೆ.ಹಾಸನ ನಗರದಲ್ಲಿ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಠವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

षष्ठः पाठः – कारकाणि विशेषव्याकरणांशाश्च

1. B) कर्तृकारकम्

2. C) कारकम्

3. A) षट्

4. B) पाकगृहम्

5. C) द्वितीया

6. यत् क्रियान्वयि तत् कारकम् ।

7. षष्ठी विभक्तिः कारकं न भवति।

8. विना इति अव्ययस्य योगे द्वितीया–तृतीया–पञ्चमीविभक्तयः भवन्ति।

9. प्राक् इति अव्ययस्य योगे पञ्चमीविभक्तिः भवति।

10. नमः इति अव्यययोगे चतुर्थीविभक्तिः भवति।

11. उभयतः इति अव्यययोगे द्वितीयाविभक्तिः भवति।

12. अलम् इति अव्यययोगे तृतीयाविभक्तिः चतुर्थीविभक्तिः च भवति।

13. भोजनात् प्राक् हस्तपादौ प्रक्षालय।

14. नगरम् अभितः ग्रामाः सन्ति।

15. मित्राय स्वस्ति !

16. तक्रं/तक्रेण/तक्रात् विना भोजनं नास्ति।

17. गणेशाय नमः।

18. रामेण सह सीता वनम् अगच्छत्।

19. देवालयात् बहिः सरोवरम् अस्ति।

20. वायुं/वायुना/वायोः विना मानवः न जीवति।

21. इन्द्राय स्वाहा।

22. पुत्राय स्वस्ति।

23. शालां परितः मार्गाः सन्ति।

24. अर्चना विद्यालयं प्रति गच्छति।

25. सप्तमी।

26. पञ्चमी।

27. तृतीया।

28. चतुर्थी।

29. षट्।

30. चतुर्थीविभक्तिः।

31. तृतीया/चतुर्थीविभक्तिः।

32. पञ्चमीविभक्तिः।

33. शालां परितः उपवनानि सन्ति ।

34. मात्रा सह पुत्री देवालयं गच्छति।

35. गृहात् बहिः आम्रवृक्षः अस्ति।

36. कृष्णाय नमः।

37. अहं चित्रमन्दिरं प्रति गच्छामि।

38. जलं विना मानवः न जीवति।

39. कोलाहलेन अलम्।

40. कृष्णेन सार्धं गोपालकाः अरण्यं गच्छन्ति।

41. कर्मकारकम्।

42. अधिकरणकारकम्।

43. अपादानकारकम्।

44. सम्प्रदानकारकम्।

45. करणकारकम्।

46. अधिकरणकारकम्।

47. सम्प्रदानकारकम्।

48. अपादानकारकम्।

49. अधिकरणकारकम्।

50. करणकारकम्।

51. षट् कारकाणि सन्ति । तानि– कर्तृकारकम्, कर्मकारकम्, करणकारकम्, सम्प्रदानकारकम्, अपादानकारकम्, अधिकरणकारकम् च

सप्तमः पाठः – अलङ्कारः

1.शब्दार्थसहितौ काव्यम् इति मम्मटः काव्यस्य लक्षणं प्रतिपादितवान्।

2.काव्यस्य आत्मा रसः।

3.कविः शब्दार्थयोः सौन्दर्यं वर्धयितुं अलङ्कारान् प्रयुङ्क्ते।

4.अलङ्काराः द्विविधाः।

5.काव्यसौन्दर्यवर्धकः शब्दविन्यासक्रमः शब्दालङ्कारः।

6.काव्यसौन्दर्यवर्धकः अर्थवर्णनक्रमः अर्थालङ्कारः।

7.काव्यशोभावर्धकाः अलङ्काराः।

8.वर्ण्यं वस्तु उपमेयः।

9.येन सादृश्यं वर्ण्यते तत् उपमानम्।

10.उपमानोपमेययोः समानधर्मः साधारण धर्मः

11.इव आदयः उपमावाचकाः शब्दाः।

12.उपमालङ्कारे चत्वारः अंशाः – ते उपमेयः, उपमानम्, साधारणधर्मः, उपमावाचकपदम् चेति।

13.अयिगिरिनन्दिनि नन्दितमेदिनि विश्वविनोदिनि नन्दनुते।

अलङ्कारस्य नाम–अनुप्रासः।

लक्षणम् – एकस्यैव व्यञ्जनस्य अनेकावृत्तिः अनुप्रासः।

समन्वयः – अत्र 'द'कारस्य ' न' कारस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र अनुप्रासालङ्कारः।

14.दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपङ्कजम्।

अलङ्कारस्य नाम – अनुप्रासः।

लक्षणम् – एकस्यैव व्यञ्जनस्य अनेकावृत्तिः अनुप्रासः।

समन्वयः– अत्र 'र' इत्यक्षरस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अनुप्रासालङ्कारः।

15.शारदा शारदाम्बोजवदना वदनाम्बुजे।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः – अत्र " शारदा"इति शब्दस्य,"वदना" इति शब्दस्य ,"अम्बुजा" इति शब्दस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

16.सर्वदा सर्वदास्माकं सन्निधिः सन्निधिं क्रियात्।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः – अत्र "सर्वदा" इति शब्दस्य,"सन्निधिः" इति शब्दस्य च अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

17. अगजाननपद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः– अत्र "गजानन" इति शब्दस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

18.अनेकदन्तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे।

अलङ्कारस्य नाम – यमकः।

लक्षणम् – एकस्यैव शब्दस्य अनेकावृत्तिः यमकः।

समन्वयः –अत्र "एकदन्तम्" इति शब्दस्य अनेकावृत्तिः भवति। अतः अत्र यमकालङ्कारः।

19.अम्बोरुहमिवाताम्रं मुग्धे करतलं तव।

अलङ्कारस्य नाम – उपमा।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः मुग्धा करतल – अम्भोरुहयोः सादृश्यं वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः।

20.विद्वन् तव वाणी सुधेव मधुरा।

अलङ्कारस्य नाम – उपमालङ्कारः

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः ।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः वाणीसुधयोः सादृश्यम् वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः भवति।

21.मुखचन्द्रो विराजते ।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकालङ्कारः।

लक्षणम्– उपमानोपमेययोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः,मुखचन्द्रयोः अभेदः वर्णितः। अतः अत्र उपमालङ्कारः भवति।

22.विद्याधनम् सर्वधनप्रधानम्।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकालङ्कारः।

लक्षणम् – उपमानोपमेययोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः – अत्र विद्या एव धनम् इति वर्णनेन उपमेयोपमायोः विद्याधनयोः अभेदः वर्णितः।

23.श्रीरामः समुद्र इव गम्भीरः।

अलङ्कारस्य नाम – उपमा ।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः , श्रीरामसमुद्रयोः सादृश्यम् वर्णितम् अस्ति।

24.मुखं कमलमिव सुन्दरम्।

अलङ्कारस्य नाम– उपमा ।

लक्षणम् – उपमा यत्र सादृश्यलक्ष्मीरुल्लसति द्वयोः।

समन्वयः – अत्र उपमेयोपमानयोः मुखकमलयोः सादृश्यं वर्णितम्। अतः अत्र उपमालङ्कारः।

25. चरणारविन्दम्।

अलङ्कारस्य नाम – रूपकम्

लक्षणम् – उपमेयोपमानयोः अभेदः रूपकम्।

समन्वयः– अत्र उपमेयोपमानयोः चरण–अरविन्दयोः अभेदः वर्णितः। अतः अत्र रूपकालङ्कारः।

अष्टमः पाठः – आत्मविडम्बनम्

1.(A) जननम्   2.(B)शरीरम्   3.(C)अनुसरणम्

4.(D) सर्पः   5.(A)चर्म   6.(B) रक्तम्

7.(B) शिवः   8.(C)सम्पत्   9.(C)ओष्ठः

10.(D) दुःखम्   11.(A)असामान्यम्   12.(C)पुण्यभाक्

13.(B) मृग्यम्   14.(C) माता   15.(A) सखा

16.(C)बालः   17.(D)वधू   18.(A)एषः

19. (C) लिङ् लकारः   20.(B) लट् लकारः   21.(A) लट् लकारः

22.(B) लोट् लकारः   23.(B) लृट् लकारः   24.(A) लिट् लकारः

25.(B) षष्ठी विभक्तिः   26.(C) पञ्चमी विभक्तिः   27. (A) प्रथमा विभक्तिः

28.(C) प्रथमा विभक्तिः   29.(D) सप्तमी विभक्तिः   30.(A) प्रथमा विभक्तिः

31.(A) षष्ठी विभक्तिः   32.(B) सप्तमी विभक्तिः   33.(B) द्वितीया विभक्तिः

34.(C) तृतीया विभक्तिः

35.श्मशानम्   36.पिनाकी   37.पार्वती   38.तदा   39.व्यर्थः

40. कालिदासेन विरचिते द्वे महाकाव्ये रघुवंशम् कुमारसंभवञ्च।

41. शिवस्य वसु दिगम्बरत्वेन निवेदितं।

42.कलहंसलक्षणम् वधूदुकूलं शोणितबिन्दुवर्षि गजाजिनम् न योगमर्हतः।

43. शिवः भीमरूपः अस्ति।

44. मन्दाः अलोकसामान्यं महा पुरुषाणाम् चरितं द्विषन्ति ।

45. परशिवः पार्वत्याः समीपं वटु रूपेण आगतवान्।

46. पार्वत्याः प्रसूतिः हिरण्यगर्भ ब्रह्मणः कुले अभवत्।

47. पार्वती शिवं पतिम् आप्तु इच्छति।

48. पार्वत्याः पितुः प्रदेशाः देवभूमयः।

49. परमार्थतः शिवः दरिद्रः सन् ऐश्वर्याणाम् उत्पत्तिः स्थानम् अस्ति। श्मशाने दृष्टः अपि त्रिलोकनाथः भीमरूपः अपि मङ्गलकरः वर्तते।

50. श्रेष्ठवंशे जननम्, सौन्दर्यम्, सम्पत्, सुखम्, स्वर्गप्राप्तिः इत्यादयः तपः फलम्।

51. पार्वत्याः सखी ब्रह्मचारिणं एवं वदति – एषा पार्वती पिनाकपाणिं पतिमाप्तुमिच्छति इति।

52.A .गज +अजिनम्= सवर्णदीर्घ सन्धिः।

B .प्रदेशाः + तव= विसर्ग सन्धिः।

C .यत् + बाल= जश्त्व सन्धिः।

D .अथवा +इति= गुण सन्धिः।

E .दिक् + अम्बरः= जश्त्व सन्धिः।

F .गमिष्यामि + अथवा= यण् सन्धिः।

G .अथ + उपयन्तारमलम्=गुण सन्धिः।

H .अथ + आह= सवर्णदीर्घ सन्धिः।

I .महा + ईश्वरः= गुण सन्धिः।

J .पुनः + एव= विसर्ग सन्धिः।

K .तव + अनुवृत्तिं = सवर्णदीर्घ सन्धिः।

L .करो + अयम्= पूर्व रूप सन्धिः।

M .प्रथम + अवलम्बनम्= सवर्णदीर्घ सन्धिः।

N .तत् + अस्ति= जश्त्व सन्धिः।

O .मन्दाः + चरितम्= श्चुत्व सन्धिः।

P .इति + उदीर्यते= यण् सन्धिः।

Q .किमपि + अयं= यण् सन्धिः।

R .यः + स = विसर्ग सन्धिः।

53.A .पिनाकः पाणौ यस्य सः= बहुव्रीहि समासः।

B .त्रीणि लोचनानि यस्य सः= बहुव्रीहि समासः।

अथवा

A .देवभूमयः = षष्ठी तत्पुरुष समासः।

B .गजाजिनम् = षष्ठी तत्पुरुष समासः।

V I .यथा निर्देशं उत्तरं लिखत।

54.”आत्मविडम्बनम्”पाठः।

ब्रह्मचारी अवदत्।

अत्र रत्नं पार्वती।

55.”आत्मविडम्बनम्” पाठः।

ब्रह्मचारी अनुवृत्तिं कर्तुं न उत्सहते।

पार्वतीम् अवदत्।

56.”आत्मविडम्बनम् “ पाठः।

ब्रह्मचारी अवदत्।

पार्वतीम् अवदत्।

57.”आत्मविडम्बनम्” पाठः।

पार्वत्याः सखी अवदत्।

ब्रह्मचारिम् अवदत्।

58. “आत्मविडम्बनम्” पाठः।

पार्वती अवदत्।

ब्रह्मचारिम् अवदत्।

59.”आत्मविडम्बनम्” पाठः।

पार्वती अवदत्।

सखीम् अवदत्।

60.कविः – कालिदासः

देशः – उज्जयिनी।

कालः – प्रायः क्रि.श.प्रथमे,चतुर्थे,पञ्चमे वा शतके आसीदिति मतम्।

कृतयः – रघुवंशम्, कुमारसंभवम्, मेघदूतम्, ऋतुसंहारम्, विक्रमोर्वशीयम्, मालविकाग्निमित्रम्, अभिज्ञानशाकुन्तलम्।

61. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು “आत्मविडम्बनम्” ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದವನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜನನ.ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯ ನಿನಗಿದೆ.ಸುಖ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ನೀನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.ಅಭಿನವ ಯೌವ್ವನವಿರುವ ನಿನಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಏನಿದೆ? ಹೇಳು.

62. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು “आत्मविडम्बनम्” ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವುದಾದರೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು.ಏಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂಭಾಗವೇ ದೇವತೆಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ.ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯಾ ಎಂದರೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು.ಏಕೆಂದರೆ ರತ್ನವು ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಿಲ್ಲ.ಬದಲಾಗಿ ಕೊಳ್ಳುವ ರೇ ರತ್ನವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ.

63. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು “ आत्मविडम्बनम्” ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಹೇಳಿದನು.ನನಗೆ ಈಶ್ವರನು ಗೊತ್ತು.ಆದರೆ ನೀನು ಅವನನ್ನೇ ಪಡೆಯಲು ಹೊರಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ? ಅವನು ಅಶುಭವಾದ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀನು ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗಲು ನಿನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

64.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಸಾರವಾದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ವಿವಾಹ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಕರವು ಹಾವನ್ನು ಕಂಕಣವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಶಿವನ ಕೈಯೊಡನೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಪಾಣಿ ಗ್ರಹಣವನ್ನು ಸಹಿಸೀತು?

65.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನೀನೇ ಒಮ್ಮೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು.ಯಾವಾಗಲೂ ಇವೆರಡೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆಯೆ? ಎಂದು.ಏನೆಂದರೆ ವಧುವಿನ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆಯು ಹಂಸಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ವರನ ಬಟ್ಟೆಯು ರಕ್ತಸಿಕ್ತವಾದ ಆನೆಯ ಚರ್ಮವಾಗಿರುವುದು.

66.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ, ಕನ್ಯೆಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರೂಪವಿದೆಯೇ? ಎಂದರೆ ಅದು ಇಲ್ಲ.ಆತನ ಶರೀರವು ವಿರೂಪವಾಗಿದೆ.ಆತನ ಹುಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.ಅವನೇ ದಿಗಂಬರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆತನ ಸಂಪತ್ತು ಎಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.ಎಲೈಪಾರ್ವತಿಯೇ,ಆ ಶಿವನಲ್ಲಿ ವರನಾದವನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲ್ಪಡುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಇದೆಯೇ?

67.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾರ್ವತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಿವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ.ಯೋಚಿಸಲೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯತೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಗುಣಗಳಾಗಿವೆ.ಆದ್ದರಿಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರು ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

68.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿವನು ಬಡವನಾಗಿದ್ದರೂ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದಾನೆ.ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯನು.ವಿಚಿತ್ರ ರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂಗಳಕರನು.ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವನ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

69.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು " आत्मविडम्बनम् " ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಲೈ ಸಖಿಯೇ, ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಮತ್ತೆ ಏನನ್ನು ಹೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ . ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಾದವರನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವ ಇವನನ್ನು ದೂರ ಕಳುಹಿಸಿ.ಏಕೆಂದರೆ ಪಾಪಿಷ್ಟನಾದವನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವವರು ಪಾಪಿಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ

70.ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು "आत्मविडम्बनम्" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಥವಾ ನಾನೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಹೊರಟಳು.ಆಗ ಅವಳ ಉತ್ತರೀಯವುಸ್ವಲ್ಪ ಜಾರಿತು.ಆಗ ಶಿವನು ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

71. ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ತನ್ನ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಆ ಶಿವನಲ್ಲಿ ವರನಾದವನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲ್ಪಡುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಇದೆಯೇ.ಕನ್ಯೆಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರೂಪವಿದೆಯಾ? ಎಂದರೆ ಅದು ಇಲ್ಲ.ಶರೀರವು ವಿಘಲವಾಗಿದೆ.ಮತ್ತುನೀನೇ ಒಮ್ಮೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು.ಯಾವಾಗಲೂ ಇವೆರಡು ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೇ? ಎಂದು ಏಕೆಂದರೆ ವಧುವಿನ ರೇಷ್ಮೆ ಸೀರೆಯು ಹಂಸಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ವರನ ಬಟ್ಟೆಯು ರಕ್ತಸಿಕ್ತವಾದ ಆನೆಯ ಚರ್ಮವಾಗಿರುವುದು.

72.ಪಾರ್ವತಿಯು ಶಿವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಿವನನ್ನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.ಯೋಚಿಸಲೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಅಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯತೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರು ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವನು ಬಡವನಾಗಿದ್ದರೂ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದಾನೆ . ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ.ವಿಚಿತ್ರ ರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂಗಳಕರನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

नवमः पाठः – सौभद्रो ग्रहणं गतः

1. B) भासः	2. D) माता	3. A) कुमारी	4. B) यण्सन्धिः
5. C) उत्तम	6. B) गुण	7. C) पतिः	8. B) आगतः
9. C) आत्मजः	10. A) सैनिकः	11. B) द्वितीया	12. C) विसर्ग
13. B) षष्ठी	14. C) लोट् लकारः	15. A) नृपतिः	
16. वंशः	17. अर्जुनः	18.लट् लकारः	19. असदृशम्
20.कर्मधारयः	21. विसर्ग	22. तरुणी	23. सबलः

24. अभिमन्युः सुभद्रार्जुनयोः पुत्रः।

25. पाण्डवेषु ज्येष्ठः धर्मराजः ।

26. अभिमन्योः मातुलः श्रीकृष्णः ।

27. दुर्बलैः धनुः गृह्यते ।

28.अभिमन्युः भीमेन रथमासाद्य बाहुभ्यां गृहीतः ।

29.भीमः विराटराजेन महानसे विनियुक्तः ।

30.भास महाकविः चतुर्दश नाटकानि रचितवान् ।

31. भास कवेः पंचरात्रम् नाटकात् अयं पाठः उद्धृतः |

32.वृकोदरः – गुण सन्धिः । 33.पश्यत्वेनम् – यण् सन्धिः।

34. किलैष – वृद्धि सन्धिः 35.कोऽ त्र – पूर्वरूप सन्धिः ।

36.अभिमन्युर्गणयति – विसर्ग सन्धिः।

37.एह्येहि – यण् सन्धिः । 38. बाहुरक्षौहिणी – विसर्ग सन्धिः ।

39. बाल्यान्न – अनुनासिक सन्धिः ।40.नान्यत् – सवर्ण दीर्घ सन्धिः ।

41.सौभद्रो ग्रहणं गतः इति पाठः । बृहन्नला वेषधारी अर्जुनः अवदत् । अभिमन्युं प्रति अवदत् ।

42.सौभद्रो ग्रहणं गतः इति पाठः । अभिमन्युः अवदत् । सः मध्यमः तातः भीमसेनः ।

43.सौभद्रो ग्रहणं गतः इति पाठः । अभिमन्युः अवतारितः । भीमेन अवतारितः।

44.सौभद्रो ग्रहणं गतः इति पाठः । अभिमन्युं अवदत् । भीमस्य भुजौ सहजौ प्रहरणम् ।

45.सौभद्रो ग्रहणं गतः इति पाठः। अभिमन्युः पृच्छति । बृहन्नला रूपधारी अर्जुनं पृच्छति ।

46. कविः – भासः ।

कालः – कालिदासात् पूर्वकालीनः। प्रायः क्रिस्तात् प्राक् षष्ठं शतकम् ।

देशः – प्रायः दक्षिण भारतम् ।

कृतयः – चतुर्दश नाटकानि । मध्यमव्यायोगः.अभिषेकनाटकम्,प्रतिमानाटकम् इत्यादयः।

47. इदं तस्यैव धनोः ध्वनिः इति मत्वा द्रोणः निर्गतः। ध्वजे निहितं बाणं दृष्ट्वा एतेन एव कृतं इति भीष्मः न युध्यति । यदा कर्णः एव घातितः तदा अन्यः राजानः चकिताः । एवं सर्वे भीताः चेत् अभिमन्युः बाल्यत्वात् न बिभेति । एवं प्रवृत्ति पुरुषाः शत्रूणां वृत्तान्तं कथयन्ति ।

48. सौभद्रः युद्धस्य अन्ते भीमेन ग्रहणं गतः। समरे भीमः निःशंकं रथमासाद्य बाहुभ्यां अवतारितः ।

49. ಭೀಮಸೇನನಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ವಿರಾಟ ಮಹಾರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆಕರೆತರಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬೃಹನ್ನಳೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಜುನನು ಅಭಿಮನ್ಯೋ ಎಂದು ಕರೆದು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೀಚರು ಮಾತ್ರ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.ಅಗ ಬೃಹನ್ನಳೆಯು ಅಭಿಮನ್ಯೊ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವಳೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ನೀನೇನು ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಾದ ಧರ್ಮರಾಜನೆ ಅಥವಾ ಭೀಮಸೇನನೆ ಇಲ್ಲಾ ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಧನಂಜಯನೆ ? ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.ಆಗ ಅರ್ಜುನನು ಮತ್ತೆ ದೇವಕೀ ಪುತ್ರನಾದ ಕೇಶವನು ಕ್ಷೇಮವೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಇನ್ನೂ ಚಕಿತನಾಗಿ ಭಗವಂತನಾದ ಕೇಶವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಬೃಹನ್ನಳೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಬೃಹನ್ನಳೆಯೂ ಕೂಡ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನೀನು ಪಾರ್ಥನ ಮಗನಾಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸೋದರ ಅಳಿಯನಾಗಿ,ಯುವಕನಾಗಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಭೀಮನು ಅಶಕ್ತನಾಗಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ನಾನು ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.ಬೇಕಾದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರ ಬಾಣಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರ ಹೆಸರಿದೆ ಎಂದು ನೋಡು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಬೃಹನ್ನಳೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯಿತು.

दशमः पाठः – प्रबन्धाः

1. स्वातन्त्र्योत्सव:

भारतीयाः वयमिदानीम् स्वतन्त्रभारते निवसामः । क्रि.श.१९४७ तमे वर्षे अगस्ट्मासस्य पञ्चदशदिनाङ्के अस्माकं राष्ट्रं भारतं स्वतन्त्रम् अभवत् । ततः पूर्वम् आङ्गलाः द्विशतं वर्षाणि यावत् अस्माकं देशस्य प्रशासनं कृतवन्तः । भारतीयेभ्यः असहनीयं कष्टं दत्तवन्तः । अतः भारतीयाः तेषां विरुद्धम् आन्दोलनमेव कृतवन्तः। तस्य परिणामात् भारतीयाः आङ्ग्लशासनात् विमुक्ताः अभवन् । अस्य स्वातन्त्र्यदिनस्य स्मरणार्थं वयं प्रतिवर्षम् उत्सवम् आचरामः ।

अस्मिन् दिने राष्ट्रध्वजस्य राष्ट्रगीतस्य च गौरवं समर्पयन्ति । स्वातन्त्र्यवीराणां साहसं सम्पर्कमाध्यमेषु प्रसारयन्ति । इदानीं स्वतन्त्रभारतस्य प्रगतिः अस्माभिः करणीया । कीर्तिः प्रसारणीया । तदैव अस्माकं जीवनं धन्यं भविष्यति । वन्दे भारतमातरम् ।

2. दूरदर्शनम्

प्रपञ्चे नैके सम्पर्कमाध्यमाः वर्तन्ते । आकाशवाणी, दूरदर्शनम्, वार्तापत्रिका, दूरवाणी, अन्तर्जालम् इत्यादयः प्रमुखाः सम्पर्कमाध्यमाः सन्ति । एतेषु दूरदर्शनस्य महत् स्थानमस्ति। दूरदर्शनस्य संशोधक: जे.एल.बयार्ड महोदयः । दूरदर्शने दर्शनं श्रवणञ्च समकालमेव भवति । तस्मात् अद्यत्वे दूरदर्शनं बहुजनप्रियं प्रधानं च सम्पर्कसाधनमभवत् ।

दूरदर्शनद्वारा गृहे एव उपविश्य राज्यस्य राष्ट्रस्य विश्वस्य च विषया द्रष्टुं श्रोतुं च शक्यन्ते । विविधभाषासु सर्वकारीयवाहिन्यः अन्यवाहिन्यः च भवन्ति । दूरदर्शने चलच्चित्रम्, सन्दर्शनम्, प्रतिभाप्रदर्शनकार्यक्रमाः, सामाजिककार्यक्रमाः अपि प्रसार्यन्ते । एवमनेन न केवलं मनोरञ्जनम् अपि तु बुद्धिविकासोऽपि भवति।

दूरदर्शने प्रसार्यमाणाः केचन कार्यक्रमाः छात्राणां युवकानां च मनसि दुष्परिणामं जनयन्ति । निरन्तरं दूरदर्शनवीक्षणेन आलस्यं नेत्रदोषादिकं च भवितुमर्हति । तस्मात् लाभालाभौ विज्ञाय दूरदर्शनस्य उपयोगः कर्तव्यः ।

3. गणराज्योत्सवः

भारतीया: प्रतिवर्षं बहून् उत्सवान् आचरन्ति । तत्र केचन उत्सवा: धार्मिकाः अन्ये केचन राष्ट्रियाः । राष्ट्रियोत्सवेषु गणराज्योत्सवोऽपि अन्यतमः । जनवरिमासस्य षड्विंशतितमे दिनाङ्के प्रतिवर्षं गणराज्योत्सवः आचर्यते ।

क्रि.श.१९३० तमे वर्षे जनवरि, मासस्य २६ दिनाङ्के लाहोरनगरे एकमधिवेशनमभवत् । तत्र देशं परकीयेभ्यः विमोचयितुं प्रतिज्ञा कृता आसीत् । तद्दिनं स्वाधीनतादिवसः इति प्रतिवर्षम् आचर्यते स्म । स्वातन्त्र्यानन्तरम् अस्मिन् दिने एव नूतनसंविधानं स्वीकृतम् । डा।। अम्बेड्करमहोदयः संविधानरचनासमितेः अध्यक्षः आसीत् ।

गणरज्योत्सवदिने सर्वत्र देशे राष्ट्रध्वजारोहणं कृत्वा ध्वजवन्दनं कुर्वन्ति। प्रतिराज्यं राजधान्याम् अन्यत्र च पथिसञ्चलनम् आकर्षकरूपेण प्रचलति । विभिन्नक्षेत्रेषु विशिष्टसेवां कृतवद्भ्यः गण्येभ्यः प्रशस्तिः प्रदीयते ।

4. जनसङ्ख्यास्फोट:

अल्पकाले एव जनानाम् अनियमिता वृद्धिरेव जनसङ्ख्यास्फोटः इत्युच्यते ।

कारणानि – एकविंशतिशतकेऽस्मिन् अपि बहुत्र दृश्यते बाल्यविवाहः । वैद्यकीयविज्ञानस्य प्रगत्या मरणप्रमाणं न्यूनं जातम् । अज्ञानेन अन्धश्रद्धया च नैके जना: सन्ताननियन्त्रणं न जानन्ति नाङ्गीकुर्वन्ति च । इतरदेशेभ्यः आगतानाम् असङ्ख्याकानां निराश्रितानां कृते आश्रयः दत्तः भारतेन । जनसङ्ख्यानियन्त्रणे अनासक्तिः दृश्यते केषुचित् जनेषु ।

परिणामाः– देशस्य प्रगतये निर्मिताः समस्तयोजना: विफलाः भवन्ति । जीवनावश्यकवस्तूनाम् अभाव: न्यूनता वा भवति । अरण्यानां विनाश:, कृषिभूमिनाशः, परिसरप्रदूषणं च प्रवर्धते । वञ्चनं,

हननं, भ्रष्टाचारः, इत्यादिसमाजविरोधीनि कार्याणि सम्भवन्ति। बाधन्ते च जनान् निरुद्योगः, निरक्षरता, अनारोग्यं, दारिद्यम् इत्यादिसमस्याः ।

निवारणोपायाः– बाल्यविवाहस्य दुष्परिणामस्य कुटुम्बयोजना शासनस्य प्रचारः करणीयः ।

एकादशः पाठः – अनुवादाः

I) कन्नडभाषया, आङ्ग्लभाषया वा अनुवादं कुरुत ।

1. ನೀಲಿ ಮೋಡವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡದಿಂದ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಪಶುಗಳು ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ.

2. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು. ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ. ನಾಳೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದು ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಿರಿ. ಉದ್ಯೋಗಿಯಾದ ಪರುಷಸಿಂಹನನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಮೀಪಿಸುವಳು.

3. ಕೃಷಿಕರು ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಗಳು, ನಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೋವುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಾಯಿಯು ಮನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಲವನ್ನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಹಸುವು ಸಿಹಿಯಾದ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

4.ಮುಂಬರುವ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಂಶು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು, ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿ ಮರಳಿ ಬರುವನು. ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದುಃಖಿತರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೇವೆಯೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

5. ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಪರಿಸರಮಾಲಿನ್ಯವು ಆಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ರೋಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರತಿದಿನ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಲಿ.

6. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆತನ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಕಾರವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ವಿವೇಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಲೂ ಮಾನವನು ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಅಲ್ಪಜ್ಞಾನ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ

7. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಂಡವರು ಮತ್ತು ಕೌರವರು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡರು. ಅರ್ಜುನನು ಒಬ್ಬ ಮಹಾವೀರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿದ್ದನು. ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾದರು.

8. ಚಂದ್ರನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೆಳದಿಂಗಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಬೆಳದಿಂಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕೌಮುದಿ ಎಂಬ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಬೆಳದಿಂಗಳು ತಂಪಾಗಿಯೂ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

9. ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೋಡವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡಗಳ ಘರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನವಿಲುಗಳು ನರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಮೋಡವು ನೀರಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ರೈತರೂ ಕೂಡ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ.

10. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನದಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾರತವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಭೂಮಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯರು.

। ।) संस्कृतभाषया अनुवादं कृत्वा लिखत ।

1. विद्यार्थिनः प्रतिदिनं शालां गच्छन्ति । शालायाम् अध्यापकाः पाठान् पाठयन्ति । विद्यार्थिनः गुरुणां मार्गदर्शनं अनुसरन्ति । जीवने सफलतां प्राप्नुवन्ति ।

2. इदं सुन्दरं लाल बाग् उद्यानवनमस्ति । एतत् क्रि.श. अष्टादश शतमाने निर्मितमस्ति । प्रातः सायं च नगरवासिनः अत्र सञ्चरन्ति । विश्रान्तिं आरोग्यं, आनन्दं च प्राप्नुवन्ति ।

3. पूर्वं दरिद्रः मूर्खः च कमलाकर इति बालकः आसीत् । सर्वेऽपि तं दृष्ट्वा अपहास्यं कुर्वन्ति स्म । एतेन अपमानितः सः काशीं गत्वा सम्यक् अध्ययनं कृत्वा महाज्ञानी अभवत् । अतः प्रयत्नः क्रियते चेत् असाध्यं किमपि नास्ति ।

4. प्रिय विद्यार्थिनः, प्रतिदिनमपि भवन्तः सम्यक् पठन्तु । कालहरणं मा कुर्वन्तु । गतः कालः पुनः नायाति । सुखापेक्षी चेत् विद्यां त्यजत । विद्यापेक्षी चेत् सुखं त्यजेत् ।

5. भारतं विशालः देशः । अत्र विविध धर्मीयाणाम्, सर्वमतस्यानां, असंख्यात पुण्यक्षेत्राणां दर्शनं मानसिकीं तथा धार्मिकीं तृप्तिं यच्छति । तत्रत्य प्रकृतिसौन्दर्यं मनः आकर्षति।

6. सुभाषितं नाम समीचीना वाक् । संस्कृतभाषायां मनोहारीणि सुभाषितानि सन्ति । एतानि नीतिं उपदिशन्ति । तत्वं लोकव्यवहारं च बोधयन्ति ।

7. ग्रामात् बहिः सुन्दरः अस्ति । सरोवरे कमलानि विकसन्ति । तटाके मीनाः वसन्ति । नीरं विना मीनाः न जीवन्ति । तटाकस्य जलं मधुरमस्ति ।

8. एषः अस्माकं ग्रामस्य देवालयः । अस्य पुरतः सरोवरः, पृष्ठतः उपवनं च अस्ति । एतस्य दक्षिणभागे आपणः, वामभागे अङ्गणञ्च अस्ति ।

9. बालकः प्रतिदिनम् शालां गच्छति । तत्र सः गुरूणां मार्गदर्शनम् अनुसरति । श्रद्धया पाठान् शृणोति । जीवने उत्तमनागरिकः भवति ।

10.अहम् नवम वर्गस्य छात्रः अस्मि । अहं प्रतिदिनं प्रातः पञ्चवादने उत्तिष्ठामि । योगासनं तथा देवपूजां च करोमि। मातापितरौ वन्दित्वा शालां गच्छामि ।

द्वादशः पाठः– वेदगणितज्ञः

I. 1.C) षष्ठी 2.B) पुल्लिंगः 3.C) जश्त्व 4.A) शिरः 5.A)अवनति 6.A)प्रथम 7. C) सप्तमी 8.B) गुण 9.A) प्रसिद्धः 10.A)प्रथम 11.C)बहुवचनम् 12.A) लट् 13. A) अनुत्तीर्णः 14.C) पंचमी 15.A) यण् 16. B) तिरस्कृतवान्

17. C) यान्तावान्तादेश 18.A) पण्डितः 19.B) अर्वाचीना

20. शून्यान्वेषण प्राज्ञाः भारतीयाः।

21. स्वामिवरेण्यः तमिळुनाडुराज्यस्य तिन्नवेलि ग्रामे अजायत ।

22. श्रीभारतीकृष्णतीर्थस्वामिमहाभागः " द्वितीयःविवेकानन्दः" इति प्रसिद्धः।

23. वेदगणितस्य " वेदिक् मेथमेटिक् " इति ग्रन्थः आंग्लभषायां लभ्यते।

24. वेंकटरमणं मद्रास् संस्कृतसंघः " सरस्वती " इति उपाधिना सममानयत् ।

25. आर्यभट – भास्कराचार्य – वराहमिहिरादयः प्राचीनकाले प्रसिद्धाः गणितज्ञाः|

26. गणितपरम्परा प्राचीना अस्ति।

27. सप्तविषयाः स्वीकृताः आसन् ।

28. श्रीवेंकटरमणसरस्वती महोदयस्य विद्याभ्यासविषयस्य विवरणम् –

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸರಸ್ವತಿಯವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ - ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಶ್ರದ್ಧಾಸಂಪನ್ನರೂ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಪಿಪಾಸುವೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಗುರುಗಳಾದ ವೇದಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಬಳಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ಮದ್ರಾಸ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಘವು

ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ 'ಸರಸ್ವತಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ನೀಡಿ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿತು. ಅನಂತರ ಪದವಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅಮೇರಿಕಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮುಂಬೈ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾದರು. ಅಲ್ಲಿ ಗಣಿತ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಇತಿಹಾಸ, ದರ್ಶನ, ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ – ಹೀಗೆ ಏಳು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇವರು ಅನುಪಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು.

29. ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸರಸ್ವತಿ ಯವರು ಸಾವಿರ 1919ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಭಾರತಿಕೃಷ್ಣತೀರ್ಥ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅರಣ್ಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಣಿತದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ವೇದದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿವಿಧ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ 16 ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದರು. 1925ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕುರಿಯ ಗೋವರ್ಧನ ಪೀಠದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಧುಸೂದನಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಸ್ವಸ್ಥರಾದ ಬಳಿಕ ಭಕ್ತರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಇವರು ಗೋವರ್ಧನ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಯಟನೆ ಮಾಡಿ ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. 1958 ರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಗಣಿತ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡಿ 'ದ್ವಿತೀಯ ವಿವೇಕಾನಂದ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ತಾವು ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ 'ವೇದಿಕ್ ಮ್ಯಾಥಮೆಟಿಕ್' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರು.

त्रयोदशः पाठः – छन्दः

I. 1. A) लघु 2. B) गुरु 3. B) गुरु 4. B) गुरु

5. B) गुरु 6. B) त्रीणि 7. C) भगणः 8. B) अष्ट्

II. 9. तगणः 10. नगणः

III. 11. छन्दश्शास्त्रस्य आद्यः प्रवर्तकः पिङ्गलाचार्यः ।

12. गणे त्रीणि अक्षराणि भवन्ति ।

13. अष्ट गणाः भवन्ति ।

14. इन्द्रवज्रा वृत्ते प्रतिपादं एकादश अक्षराणि भवन्ति ।

IV. 15. अनुष्टुप् छन्दसः लक्षणम् – अनुष्टुभि प्रतिपादम् अष्टाक्षराणि । चतुर्षु अपि पादेषु पञ्चमाक्षरं लघु, षष्ठाक्षरं गुरु, प्रथम–तृतीयपादयोः सप्तमाक्षरं गुरु, द्वितीय–चतुर्थपादयोः सप्तमाक्षरं लघु भवति ।

16. इन्द्रवज्रा वृत्तस्य लक्षणम् – इन्द्रवज्रावृत्ते प्रतिपादम् एकादश अक्षराणि भावन्ति । त–त–ज गणाः गुरुद्वयञ्च ।

V. 17. तगणः। तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U |– –

अर्धो घ । टो घोष । मु पै ति । नूनम् ।

U – – U – U

18.वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्य समप्रभ ।

U – – U – U

निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्व कार्येषु सर्वदा ॥

19. तगणः। तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U |– –

विद्वान् कु|ली नो न | क रो ति |गर्वम् ।

20. तगणः। तगणः । जगणः । गु गु

– – U | – – U | U – U |– –

सम्पूर्ण |कु म्भो न | क रो ति |शब्दम् ।

पूरकपाठः १– वृद्धायाः देशप्रेम

1. ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿ (ವೃದ್ಧೆ)ಇದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಾ ದರೂ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವಾಗುವಾಗ ಮುದುಕಿಯು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು- ಮಗನೇ, ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶ ಈಗ ಕಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿದೆ. ನೀನು ಸೈನಿಕನಾಗು. ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಹಿರಿಯ ಮಗನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು.

2. ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹೊರಟ ವೃದ್ದೆಯ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದರು. ದುಃಖಿಸದೇ ಇರುವ ಮುದುಕಿಯು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಆಗ ಗ್ರಾಮದ ಜನರು–ತಾಯಿ ನಿನಗಾದರೋ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ.ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನೂ ಮೃತ್ಯು ಕೂಪಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಬೇಡ ಎಂಬುದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣರು ವೃದ್ಧೆಗೆ ಹೇಳಿದರು.

3. ವೃದ್ಧೆಯ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳ ದಾಳಿ ಯಾದಾಗ,ವೃದ್ಧೆಯು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಮೂವರು ಮರಣ ಹೊಂದಲು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಗನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಮುಂದಾಗುವಳು. ಆಗ ಗ್ರಾಮದವರು ಬಂದು ಕೊನೆಯ ಮಗನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಡ ಎನ್ನುವರು. ದೇಶಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ನಾಲ್ಕನೆಯವನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವನು ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜನರು ವೃದ್ಧೆ ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ .ಆಗ ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಐದನೆಯ ಮಗನಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆಂದು ವೃದ್ಧೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ .ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಮುದುಕಿಯ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

पूरकपाठः –२ – धर्मो रक्षति रक्षितः

1. C)त्यक्त्वा 2. B)धनवान् 3. D)रिपुः 4. A)कोपः

5. B)सुहृत्

6. A)रोगः 7. C)सहचरः 8. C)सहोदरः 9. A)पत्नी

10. D)वैद्यः

11.B)अप्रियः 12.C)दुःखी 13. A)मित्रम् 14.B)विस्मृतः

15.D)असाधुः

16. A)अहितम् 17. C)अधर्मः 18.D)नास्ति 19.A)साधुः

20.B)अपमानः

21.C)स्त्री 22.D)पिता 23.A)लट् 24.A)लट्

25.B)लोट्

26.D)लट् 27.C) लुङ् 28.A)विधिलिङ् 29.D)लट्

30.B)लट्

31.B)सप्तमी 32.C)षष्ठी 33.C)षष्ठी 34.D)चतुर्थी

35.A)प्रथमा

36.B)सवर्णदीर्घसन्धिः 37.A)जश्त्वसन्धिः 38.C)अनुनासिकसन्धिः

39.A)जश्त्वसन्धिः

40.D)पूर्वरूपसन्धिः

41. मानं हित्वा प्रियो भवति ।

42. क्रोधं हित्वा न शोचति।

43. कामं हित्वा अर्थवान् भवति।

44. लोभं हित्वा सुखी भवति ।

45. दुर्जजः शत्रुः क्रोधः ।

46. सर्वभूतहितः साधुः इति स्मृतः ।

47. निर्दयः असाधुः इति स्मृतः ।

48. प्रवासे वयस्यः सार्थः।

49. गृहे वर्तमानस्य सखा तस्य भार्या एव भवति ।

50. रोगिणः मित्रं भिषक् ।

51. मृतस्य दानं सुहृत् भवति।

52. महाभारतग्रन्थस्य कर्ता कः वेदव्यासः ।

53. वेदव्यासस्य पितरौ सत्यवती – पराशरौ।

54. धर्मराजस्य चत्वारः सहोदराः सन्ति।

55. यक्षः धर्मराजाय प्रश्नान् पृच्छति ।

56. ಯಕ್ಷನು ಧರ್ಮರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟನು. ಯಕ್ಷನು ಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವನು. ರಾಜನೇ ಮಾನವನು ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನು? ಏನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಶೋಕನಿವಾರಿಸುವುದು? ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗುವನು? ಯಾವುದರಿಂದ ಸುಖಿಯಾಗುವನು? ಇದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅಭಿಮಾನತ್ಯಾಗದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಕೋಪಬಿಟ್ಟರೆ ಶೋಕ ಉಂಟಾಗದು. ಆಸೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಹಣವಂತನಾಗುವನು. ಅಲೋಭದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಸುಖಿಯಾಗುವನು. ಪುನಃ ಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವನು. ಜಯಿಸಲು ದುಃಸಾಧ್ಯನಾದ

ಶತ್ರು ಯಾರು? ಯಾವ ರೋಗಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯವಿರದು? ಸಜ್ಜನರು ಯಾರು? ಅಸಾಧುವು ಯಾರು? ಎಂದು. ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪವು ಜಯಿಸಲಾಗದ ಶತ್ರು, ಲೋಭ ಎಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯವಿರದು. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು ಸಾಧುವು. ದಯಾರಹಿತನು ಅಸಾಧುವು ಪುನಃ ಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಕೇಳುವನು. ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರನು ಯಾರು? ಎಂದು. ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಮಿತ್ರನು ಯಾರು? ಯೋಗಿಯ ಮಿತ್ರನು ಯಾರು? ಮೃತನಾದವನ ಮಿತ್ರನು ಯಾರು? ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಸಯಾತ್ರಿಕನೇ ಮಿತ್ರನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಮಿತ್ರಳು, ರೋಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿಯೇ ಮಿತ್ರ ಸತ್ತವನಿಗೆ ದಾನವೇ ಮಿತ್ರನಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಯಕ್ಷ ಧರ್ಮರಾಜರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಶ್ನಪ್ರತಿವಚನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.